

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ
ΥΠΟΣΑΧΑΡΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Ι. ΖΩΗ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΘΗΝΑ 2007

**ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ
ΥΠΟΣΑΧΑΡΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ**

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ
ΥΠΟΣΑΧΑΡΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Ι. ΖΩΗ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΘΗΝΑ 2007

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ ΑΣΤΕΡΗΣ, ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ

ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ ΚΩΣΤΗΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ-ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ, ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΛΕΚΤΟΡΑΣ, ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

**ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ
ΥΠΟΣΑΧΑΡΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ.
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Ι. ΖΩΗ**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα κράτη Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού (ΑΚΕ), έχουν τις ρίζες τους στο μακρινό παρελθόν. Οι σχέσεις μεταξύ αυτών των δύο ομάδων κρατών, προϋπήρχαν των επίσημων συμφωνιών που υπέγραψαν. Κάποιος μπορεί να διακρίνει τις σχέσεις αυτές, από την εποχή της αποικιοποίησης της Αφρικής από την Βρετανία και τη Γαλλία. Τα δύο αυτά κράτη, αποτέλεσαν στο παρελθόν μεγάλες αποικιακές δυνάμεις, και έπαιξαν σημαντικό ρόλο στις μετέπειτα επίσημες σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Αφρική. Η πρώτη Σύμβαση που υπογράφηκε ανάμεσα στις δύο ομάδες κρατών, ήταν η Σύμβαση Γιαουντέ, η οποία προέκυψε από την επιθυμία της Γαλλίας να διατηρήσει τα αποικιακά οφέλη της από τις πρώην αποικίες της στην Αφρική. Η Σύμβαση Γιαουντέ I υπογράφηκε το 1963, ενώ ανανεώθηκε το 1969. Στην συνέχεια, με την προσχώρηση της Μεγάλης Βρετανίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, υπήρξε ανάγκη για αλλαγή στις συμφωνίες της Ε.Ε. με τα κράτη ΑΚΕ. Έτσι, το 1975, υπογράφηκε η πρώτη Σύμβαση Λομέ, η οποία αναθεωρούνταν ανά πέντε έτη (από τη Λομέ I ως την αναθεωρημένη Λομέ IV). Οι δύο τομείς ενδιαφέροντος της Σύμβασης Λομέ, ήταν η αναπτυξιακή βοήθεια και το εμπόριο. Η κατάσταση της συνεργασίας μεταβάλλεται με την υπογραφή της Λομέ IV, όπου και εισάγεται για πρώτη φορά μια πολιτική διάσταση στις σχέσεις. Η τελευταία συμφωνία που υπογράφηκε ανάμεσα στην Ε.Ε. και τα κράτη της Αφρικής, και ισχύει μέχρι σήμερα, είναι η Συνθήκη Κοτονού. Η Συνθήκη Κοτονού, έδειξε πως η συνεργασία μεταξύ της Ε.Ε. και των ΑΚΕ μεταβάλλεται, ενώ επηρεάζεται από τις διεθνείς εξελίξεις. Στο μέλλον, οι σχέσεις μεταξύ Ε.Ε. και Αφρικής, αναμένεται να παραμείνουν στάσιμες.

**THE RELATIONS BETWEEN THE EUROPEAN UNION
AND THE SUBSAHARAN AFRICA**

AIKATERINI I. ZOI

SUMMARY

The relations between the European Union and the African, Caribbean and Pacific group of states (ACP), extend back far. The relations between those two group of states, predate the formal agreements that have been signed. These relations are obvious in the colonization era, when Britain and France had colonies in Africa. Britain and France, used to be great colonial forces and played a serious part in the signing of the future institutionalized cooperation agreements. The first Convention that was signed between the two group of states, was the Yaoundé Convention, that came from the desire of France to maintain some of its colonial economic benefits from its ex colonies in Africa. The Yaoundé Convention was signed in 1963 and it was revised in 1969. Afterwards, when Britain joined the European Community, a need for change in the agreements between the EU and ACP states came up. Lomé I was signed in 1975, and it had been revised every five years (from Lomé I to revised Lomé IV). The areas of cooperation of the Lomé Convention was development aid and trade. The type of the cooperation changes with the signing of the fourth Lomé Convention, as it introduces a political dimension in the relationship. The latest agreement that was signed between the EU and the African states, and that is in force until today, is the Cotonou Agreement. The Cotonou Agreement, showed that the cooperation between EU and the ACP group of states is changing, as it is affected by the international framework. In the future, it is expected that the relations between the EU and Africa are going to be stagnant.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	Σελ. 10
Κεφάλαιο 1.....	Σελ. 14
Γεωγραφικό Πλαίσιο.....	Σελ. 14
Η Αφρική.....	Σελ. 14
Η Ευρωπαϊκή Ένωση.....	Σελ. 17
Ιστορικό πλαίσιο.....	Σελ. 21
Η αποικιοποίηση της Βρετανίας.....	Σελ. 21
Η αποικιοποίηση της Γαλλίας.....	Σελ. 22
Κεφάλαιο 2.....	Σελ. 24
Οι χώρες ΑΚΕ.....	Σελ. 24
Οι Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη.....	Σελ. 29
Κεφάλαιο 3.....	Σελ. 32
Η Συνεργασία.....	Σελ. 32
Ιστορία της συνεργασίας-40 χρόνια σχέσεων μεταξύ Ε.Ε. και ΑΚΕ.....	Σελ. 33
Οι βασικές παράμετροι της συνεργασίας.....	Σελ. 35
Ανάπτυξη- αναπτυξιακή βοήθεια.....	Σελ. 35
Εμπόριο.....	Σελ. 40
Πολιτικός διάλογος.....	Σελ. 41
Οι Συμβάσεις Γιαουντέ.....	Σελ. 41
Η Σύμβαση Γιαουντέ Ι.....	Σελ. 42
Η Σύμβαση Γιαουντέ ΙΙ.....	Σελ. 44
Η Σύμβαση Λομέ.....	Σελ. 47
Η προέλευση της Σύμβασης Λομέ.....	Σελ. 47
Οι διαπραγματεύσεις της Σύμβασης Λομέ.....	Σελ. 49
Η Σύμβαση Λομέ Ι.....	Σελ. 51
Αναπτυξιακή βοήθεια.....	Σελ. 53
Το σύστημα STABEX.....	Σελ. 55
Εμπόριο.....	Σελ. 56
Θεσμικά όργανα.....	Σελ. 58

Η Σύμβαση Λομέ II.....	Σελ 58
Η ανάγκη για αλλαγή.....	Σελ 59
Οι αλλαγές της Λομέ II-Το σύστημα SYSMIN.....	Σελ 61
Η Σύμβαση ΛομέIII.....	Σελ 63
Οι διαπραγματεύσεις και οι αλλαγές που επέφερε η ΛομέIII.....	Σελ 64
Η Σύμβαση Λομέ IV.....	Σελ 67
Η Σύμβαση Λομέ IV και η αναθεώρησή της.....	Σελ 67
Κεφάλαιο 4.....	Σελ 72
Η Συνθήκη Κοτονού.....	Σελ 72
Η ανάγκη για αλλαγή.....	Σελ 73
Οι πέντε πυλώνες της Συνθήκης Κοτονού.....	Σελ 74
Η πολιτική διάσταση- ο πολιτικός διάλογος.....	Σελ 75
Η συμμετοχική προσέγγιση.....	Σελ 76
Η στρατηγική μείωσης της φτώχειας.....	Σελ 77
Το εμπόριο.....	Σελ 78
Μεταρρύθμιση της οικονομικής συνεργασίας- το σύστημα προγραμματισμού.....	Σελ 80
Οι βασικότερες καινοτομίες που εισάγει η Συνθήκη Κοτονού.....	Σελ 83
Οι θεσμικές διατάξεις της Συνθήκης Κοτονού.....	Σελ 84
Το συμβούλιο των Υπουργών.....	Σελ 84
Η επιτροπή των Πρέσβων.....	Σελ. 85
Η ισομερής Κοινοβουλευτική Συνέλευση.....	Σελ. 86
Διατάξεις που αφορούν τις ΛΑΧ-μεσογειακές και νησιωτικές.....	Σελ. 86
Κεφάλαιο 5.....	Σελ.88
Οι Διεθνείς εξελίξεις- Το μέλλον των σχέσεων Ε.Ε.- ΑΚΕ.....	Σελ. 88
Βιβλιογραφία.....	Σελ.92

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1.....	Σελ. 25-26
Πίνακας 2.....	Σελ. 33-34

ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης 1.....	Σελ. 16
Χάρτης 2.....	Σελ. 20
Χάρτης 3.....	Σελ. 21
Χάρτης 4.....	Σελ. 22
Χάρτης 5.....	Σελ. 24
Χάρτης 6.....	Σελ. 24
Χάρτης 7.....	Σελ. 28

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚΕ.....	Οι χώρες της Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού.
Ε.Ε.....	Ευρωπαϊκή Ένωση.
ΛΑΧ.....	Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες.
ΥΧΕ.....	Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη.
ΚΑΠ.....	Κοινή Αγροτική Πολιτική.

Εισαγωγή.

Η Γεωγραφία είναι μια επιστήμη η οποία, μεταξύ άλλων, είναι ικανή να μελετήσει, να ερευνήσει, να αναλύσει και να ερμηνεύσει τις ανθρώπινες συμπεριφορές και τις συμπεριφορές των κρατών στο χώρο και στο διεθνές προσκήνιο. Μπορεί να αναλύσει τις σχέσεις των κρατών, και τους τρόπους με τους οποίους αυτές οι σχέσεις δημιουργήθηκαν και αναπτύχθηκαν, για ποιούς λόγους υπάρχουν αυτές οι σχέσεις και τι συνέπειες και αποτελέσματα μπορούν να επιφέρουν.

Αυτό το τμήμα της γεωγραφικής επιστήμης, ερμηνεύει και αναλύει το πλαίσιο στο οποίο δημιουργούνται οι σχέσεις μεταξύ των κρατών σε διεθνές, εθνικό ή και τοπικό επίπεδο, καθώς και ποιοί είναι οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν και κατευθύνουν τα κράτη, τις περιφέρειες, τις πόλεις και τις περιοχές γενικότερα στην αναγκαιότητα να αλληλεπιδρούν και να συνεργάζονται μεταξύ τους.

Είναι επίσης η επιστήμη που μελετά τις λειτουργίες του κράτους στο χώρο, την στρατηγική που μπορεί να καταστρώσει ένα κράτος, προκειμένου να πετύχει τους στόχους του, ποιοί μπορεί να είναι αυτοί οι στόχοι και πώς μπορούν να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα ενός έθνους.

Τα κράτη αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, διαμορφώνουν ενώσεις κρατών, είτε οικονομικές, είτε στρατηγικής σημασίας για την ένωση των δυνάμεων τους, είτε με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη. Η ανάπτυξη, μπορεί να έχει την μορφή της οικονομικής ανάπτυξης, της πολιτικής ανάπτυξης, της κοινωνικής ανάπτυξης, της ανθρώπινης ανάπτυξης και της ανάπτυξης άλλων τομέων όπως η ανάπτυξη του εμπορίου, η βελτίωση των συνθηκών ζωής, η περιβαλλοντική ανάπτυξη, και άλλες μορφές. Τα αναπτυσσόμενα κράτη, διαμορφώνουν συνεργασίες και συμμαχίες με άλλα κράτη, με απώτερο σκοπό τους την περαιτέρω ανάπτυξη ή την παραμονή τους στην ισχύουσα θέση, ή τέλος για την εκπλήρωση των στόχων, που θα οδηγούσαν στην υλοποίηση των συγκεκριμένων τιθέμενων σκοπών τους. Τα αναπτυσσόμενα κράτη βρίσκονται σε μεγαλύτερη ανάγκη για ανάπτυξη και για επίτευξη των σκοπών τους και συνεπώς κρίνεται αναγκαία η συνεργασία με άλλα περισσότερα αναπτυσσόμενα έθνη. Η ανάπτυξη, αποτελεί έναν κύριο παράγοντα και τον κύριο σκοπό για τον οποίο δημιουργούνται οι σχέσεις, οι συνεργασίες και οι συμμαχίες μεταξύ των κρατών. Εάν ρίξουμε μια ματιά στην παρούσα διεθνή κατάσταση, μπορούμε να διακρίνουμε τις διάφορες σχέσεις συνεργασίας που έχουν

αναπτύξει μεταξύ τους τα κράτη. Θα μπορέσουμε να διακρίνουμε συνεργασίες μεταξύ κρατών ανάλογα με την γεωγραφική τους θέση, ανάμεσα σε κράτη που συνορεύουν ή που βρίσκονται σε κοντινές γεωγραφικές αποστάσεις, ή ανάμεσα σε κράτη που βρίσκονται σε θέσεις στρατηγικής σημασίας. Υπάρχουν βέβαια και συνεργασίες που δεν πραγματοποιούνται ανάλογα με την γεωγραφική θέση, αλλά με σκοπό την εκπλήρωση συγκεκριμένων στόχων.

Στην συγκεκριμένη εργασία, θα αναλυθεί η συνεργασία μεταξύ δύο γεωγραφικών περιοχών, δύο συνόλων κρατών. Θα αναλυθεί ο σκοπός και οι στόχοι της συνεργασίας, το είδος, η μορφή και ο χαρακτήρας της συνεργασίας, οι διαστάσεις της συνεργασίας, οι παράγοντες που οδήγησαν σε αυτή τη συνεργασία, και τα αποτελέσματα, οι επιπτώσεις και οι συνέπειες που επιφέρει αυτή, καθώς και η εξέλιξη της συνεργασίας στο πλαίσιο της αλληλεπίδρασης των κρατών που συμμετέχουν σε αυτή.

Πιο συγκεκριμένα, θα μελετηθούν οι σχέσεις αλληλεπίδρασης και συνεργασίας μεταξύ των κρατών της Ευρώπης και των κρατών της Αφρικής, οι συμφωνίες που έχουν συναφθεί μεταξύ τους, οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτές τις σχέσεις και ο σκοπός της συνεργασίας τους. Η συνεργασία καθεαυτή, αφορά τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα κράτη της υποσαχαρικής Αφρικής, εκτός της Νοτίου Αφρικής, που όμως ανήκουν στις χώρες ΑΚΕ. Θα γίνει επιπλέον μια προσπάθεια να αναλυθούν οι παράγοντες, οι οποίοι επηρέασαν τις σχέσεις αυτών των δύο συνόλων κρατών.

Θα εξετασθεί η προέλευση της συνεργασίας, οι παράγοντες που οδήγησαν σε αυτήν, ο σκοπός και οι στόχοι που θέτει η συνεργασία, τα γεγονότα και οι παράγοντες που επηρεάζουν τις σχέσεις μεταξύ των δύο συνόλων κρατών με την πάροδο του χρόνου, ο τρόπος κατά τον οποίο υπάρχει και επιβιώνει μια τέτοια συνεργασία μέσα στις διεθνείς εξελίξεις, και το τι μπορεί να λάβει και να αποκομίσει το καθένα από αυτά τα σύνολα κρατών από μια τέτοια συνεργασία. Η συνεργασία αυτή, έχει την μορφή υπογεγραμμένων συμφωνιών, συμβάσεων και συνθηκών μεταξύ των δύο συνόλων κρατών, οι οποίες θα εξετασθούν, ώστε να μπορέσουμε να κατανοήσουμε καλύτερα το είδος και το χαρακτήρα της συνεργασίας με την πάροδο των χρόνων.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσης εργασίας, αναλύεται το γεωγραφικό και ιστορικό πλαίσιο στο οποίο δημιουργήθηκε αυτή η συνεργασία μεταξύ της Αφρικής και της Ευρώπης. Στο πρώτο αυτό κεφάλαιο, παρατίθενται κάποια

γεωγραφικά στοιχεία, τόσο για την Αφρικανική ήπειρο, όσο και για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτά τα στοιχεία, είναι στοιχεία που ορίζουν γεωγραφικά τις δύο περιοχές, καθώς και στοιχεία που αφορούν τον πληθυσμό, την έκταση και το μέγεθος αυτών των περιοχών και την οικονομία τους, όπως είναι τα προϊόντα που εξάγει η Αφρική, και η γεωργία και η αγροτική παραγωγή της. Σε αυτό το κεφάλαιο, περιλαμβάνονται επίσης στοιχεία για τον ορυκτό πλούτο της αφρικανικής ηπείρου. Επίσης, γίνεται αναφορά στην Αφρικανική Ένωση, τα κράτη που περιλαμβάνει αυτή, και τον σκοπό της δημιουργίας της. Όσον αφορά το τμήμα για την Ευρωπαϊκή Ένωση, περιλαμβάνονται κατά κύριο λόγο στοιχεία που αφορούν την γέννησή της, και τα βήματα που οδήγησαν στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Όσον αφορά το ιστορικό πλαίσιο, γίνεται αναφορά στην εποχή της αποικιοποίησης της Αφρικής από την Βρετανία και την Γαλλία, που αποτελεί και έναν από τους πιο βασικούς παράγοντες που οδήγησαν στην συνεργασία της Αφρικής με την Ευρώπη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσης εργασίας, αναφέρονται στοιχεία για τις συμμετέχουσες στην συνεργασία χώρες, δηλαδή τις χώρες της Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού καθώς και οι Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη. Αναφέρονται ονομαστικά και ορίζονται γεωγραφικά με χάρτες τα κράτη, και παρατίθενται στοιχεία που αφορούν την έκταση, τον πληθυσμό και τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης των κρατών της Αφρικής που συμμετέχουν στην συνεργασία.

Το τρίτο κεφάλαιο της εργασίας, αφορά την συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΑΚΕ. Σε αυτό το κεφάλαιο, αναφέρεται η ιστορία της συνεργασίας των δύο ομάδων κρατών και οι βασικές παράμετροι της. Στην συνέχεια, αναλύονται οι επίσημες σχέσεις που διέπουν την συνεργασία της Ευρώπης με τις χώρες Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού, με χρονολογική σειρά. Αρχικά, αναλύονται οι Συμβάσεις Γιαουντέ (Γιαουντέ I και II) και έπειτα οι Συμβάσεις Λομέ (από την Σύμβαση Λομέ I ως την αναθεωρημένη Σύμβαση Λομέ IV). Σε αυτό το κεφάλαιο, περιγράφονται αναλυτικά οι διαπραγματεύσεις της Σύμβασης Λομέ I, η αναπτυξιακή βοήθεια που παρείχε αυτή η Σύμβαση, και οι κανονισμοί που έθεσε για το εμπόριο, με αναφορά στο σύστημα STABEX. Αναφέρονται επίσης, και τα θεσμικά όργανα που ιδρύθηκαν στην πρώτη μορφή της συνεργασίας. Στην συνέχεια, περιγράφεται η ανάγκη για αλλαγή και οι κύριες αλλαγές που εισήγαγε η νέα σύμβαση Σύμβαση Λομέ II, με αναφορά στο σύστημα SYSMIN. Έπειτα αναλύεται

η τρίτη Σύμβαση Λομέ, οι διαπραγματεύσεις της και οι αλλαγές που επέφερε. Τέλος, σε αυτό το κεφάλαιο, αναλύεται η Σύμβαση Λομέ IV, και η αναθεώρησή της.

Στο τέταρτο Κεφάλαιο, αναλύεται εκτενώς το περιεχόμενο της τελευταίας Συνθήκης Συνεργασίας που υπέγραψαν οι ΑΚΕ με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το κεφάλαιο αυτό, περιλαμβάνει την ανάγκη για αλλαγή, τους πέντε πυλώνες της νέας συνεργασίας (η πολιτική διάσταση και ο πολιτικός διάλογος, η συμμετοχική προσέγγιση, η στρατηγική μείωσης της φτώχειας, οι αλλαγές όσον αφορά τον τομέα του εμπορίου, η μεταρρύθμιση της οικονομικής συνεργασίας), και τις βασικότερες καινοτομίες που εισήγαγε η Συνθήκη Κοτονού. Τέλος, αναφέρονται οι θεσμικές διατάξεις της Συνθήκης Κοτονού (το Συμβούλιο των Υπουργών, η Επιτροπή των Πρέσβων και η Ισομερής Κοινοβουλευτική Συνέλευση), και οι διατάξεις που αφορούν τις Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες, μεσογειακές και νησιωτικές.

Το πέμπτο κεφάλαιο της παρούσης εργασίας, είναι το κεφάλαιο των συμπερασμάτων. Σε αυτό το τμήμα της εργασίας, αναλύονται οι διεθνείς εξελίξεις που επηρέασαν και εξακολουθούν να επηρεάζουν την συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών της Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού.

Κεφάλαιο 1.

Στο κεφάλαιο αυτό, θα γίνει αναφορά στο γεωγραφικό και το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο δημιουργήθηκαν οι σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης και Αφρικής.

Γεωγραφικό πλαίσιο

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να απαντήσουμε στο ερώτημα γιατί να υπάρχουν Ευρω-Αφρικανικές σχέσεις. Η γεωγραφική θέση, έχει αποτελέσει, αποτελεί και πάντα θα αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα που οδηγεί στην συνεργασία μεταξύ των κρατών. Είναι λοιπόν σημαντικό, να αναφέρουμε το γεωγραφικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι δύο ομάδες κρατών.

Η γεωγραφική θέση της Ευρώπης και της Αφρικής είναι γνωστή. Είναι γνωστό επίσης, το γεγονός ότι οι δύο ήπειροι συνορεύουν και μοιράζονται την Μεσόγειο θάλασσα. Ας δούμε όμως κάποια γενικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά για τα δύο αυτά σύνολα κρατών που θα μελετηθούν.

Η Αφρική

Η **Αφρική** είναι η τρίτη σε μέγεθος ήπειρος του πλανήτη μας. Η έκτασή της είναι, χωρίς τα νησιά, 29,2 εκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα, ενώ με τα νησιά φτάνει τα 30 εκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα. Ο πληθυσμός της, σχετικά με την έκταση της, είναι πολύ λίγος και φτάνει τα 400 εκατομμύρια¹. Συνεπώς, θα μπορούσαμε να τη χαρακτηρίσουμε ως μια αραιοκατοικημένη ήπειρο. Η Αφρική μαζί με την Ασία και την Ευρώπη αποτελεί τον λεγόμενο Παλιό Κόσμο.

Γεωγραφικά, η Αφρική ορίζεται ως εξής: στα βόρεια βρέχεται από τη Μεσόγειο θάλασσα, στα ανατολικά, πριν γίνει η διώρυγα του Σουέζ, ενωνόταν με την αρχαία ήπειρο με τον ισθμό του Σινά, ενώ από την Ασία τη χωρίζουν η Ερυθρά θάλασσα και ο κόλπος του Άντεν. Επίσης, στα ανατολικά βρέχεται και από τον Ινδικό ωκεανό. Μεταξύ του κόλπου του Άντεν και της Ερυθράς θάλασσας, μεσολαβεί το στενό του Μπάμπ - ελ' Μαντέμπ, που έχει φάρδος περίπου 70 χιλιόμετρα. Στα νότια βρέχεται και πάλι από τον Ινδικό ωκεανό καθώς και από τον Ατλαντικό ωκεανό. Στα δυτικά, και πάλι βρέχεται από τον Ατλαντικό ωκεανό, ενώ το στενό Γιβραλτάρ τη χωρίζει από την Ευρώπη. Στο σημείο αυτό, η απόσταση της Αφρικής από την Ευρώπη είναι η ελάχιστη και φτάνει μόλις τα 14

¹ Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια *Πάπυρος Λαρούς*, Τόμος 9, σελ. 941.

χιλιόμετρα². Η Αφρική χωρίζεται από τον Ισημερινό σε δύο κομμάτια, με αποτέλεσμα να παρουσιάζει τόσο στο βορρά, όσο και στο νότο τις ίδιες σχεδόν κλιματολογικές συνθήκες. Τα δύο τρίτα περίπου της Αφρικής, βρίσκονται μέσα στους δύο τροπικούς, ενώ το υπόλοιπο τρίτο βρίσκεται όχι πολύ μακριά από τις δύο αυτές ζώνες³. Το γεγονός αυτό, αποτελεί και το χαρακτηριστικό και καθοριστικό στοιχείο στη διαμόρφωση του κλίματος της Αφρικής.

Η οικονομία της Αφρικανικής ηπείρου, βασίζεται κατά κύριο λόγο στην γεωργία, την κτηνοτροφία και τα μεταλλεύματα. Η Αφρική είναι βασικά γεωργική ήπειρος, και η γεωργία αποτελεί τη βασική πηγή εσόδων για πολλές χώρες της. Παρ' όλα αυτά, η γεωργία εξακολουθεί να γίνεται στις πιο πολλές χώρες με εντελώς πρωτόγονο τρόπο. Βασικά γεωργικά προϊόντα είναι το σιτάρι, που καλλιεργείται μόνο στις μεσογειακές χώρες, το καλαμπόκι, που καλλιεργείται εκτός από τις μεσογειακές χώρες και στη Νοτιοαφρικανική Δημοκρατία, το ρύζι, το ζαχαροκάλαμο, η κασάβα, από την οποία στην Αφρική παράγεται το 43% της παγκόσμιας παραγωγής, οι χουρμάδες (το 44% της παγκόσμιας παραγωγής), κόκκος (το 78% της παγκόσμιας παραγωγής), αράπικα φιστίκια (το 29% της παγκόσμιας παραγωγής), το κακάο (το 67% της παγκόσμιας παραγωγής), το μπαμπάκι, το καουτσούκ, και πολλά άλλα προϊόντα⁴.

Παράλληλα με τη γεωργία, ελάχιστα αναπτυγμένη είναι και η κτηνοτροφία. Πρόκειται κυρίως για την πιο πρωτόγονη μορφή της νομαδικής κτηνοτροφίας. Αρκεί μόνο να αναφερθεί, ότι στην Αφρική παράγεται μόνο το 2,5% της παγκόσμιας παραγωγής από κρέας, γάλα, τυρί και μαλλί.

Όσον αφορά τον ορυκτό πλούτο και τα μεταλλεύματα της Αφρικής, θα πρέπει να αναφερθεί ότι διαθέτει ένα υπέδαφος πλούσιο σε μεταλλεύματα. Στις βόρειες περιοχές της Αφρικής, και συγκεκριμένα στις χώρες γύρω από τη Σαχάρα, υπάρχουν τεράστια αποθέματα πετρελαίου. Στο νότο, αντίθετα, βγαίνει το 98% της παγκόσμιας παραγωγής διαμαντιών, και το 77% της παγκόσμιας παραγωγής χρυσού. Παράγονται ακόμη σε μεγάλες ποσότητες μαγγάνιο, χαλκός, βωξίτης, μόλυβδος, κοβάλτιο, ψευδάργυρος, βανάδιο, κασσίτερος, μαρμαρυγίας, γραφίτης, σίδηρος, τιτάνιο και αμίαντος⁵. Όσον

² el.wikipedia.org/wiki/Αφρική , αναζήτηση από www.google.com ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια.

³ www.rhodes.aegean.gr/sxedia/grafdaskalou/afriki , αναζήτηση από www.google.com

⁴ el.wikipedia.org/wiki/Αφρική , αναζήτηση από www.google.com Το κλίμα της Αφρικής.

⁵ Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια, *Πάπυρος Λαρούς*, Τόμος 9, σελ. 943.

αφορά την οικονομία της Αφρικής, σημαντικό είναι να αναφερθεί και το σιδηροδρομικό δίκτυο, που φτάνει τις 88.000 χιλιόμετρα, από τα οποία όμως μόνο τα 12.500 χιλιόμετρα έχουν κανονικό φάρδος, ενώ τα υπόλοιπα είναι στενά. Το σιδηροδρομικό δίκτυο είναι κυρίως μακρινών αποστάσεων, δηλαδή δε διακλαδίζεται στο εσωτερικό των χωρών.

Το οδικό δίκτυο φτάνει τα 1.500.000 χιλιόμετρα, από τα οποία μόνο τα 100.000 είναι ασφαλοστρωμένα, και αυτά είναι συγκεντρωμένα κυρίως σε μερικές περιοχές του νότου και της δύσης.

Χάρτης 1. Η Αφρικανική Ένωση. Πηγή: www.wikipedia.org/wiki
Ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια.

Πέρα όμως από τα γενικά γεωγραφικά στοιχεία που παρέθεσα παραπάνω για την Αφρικανική ήπειρο, θα πρέπει να αναφερθούν και περισσότερο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όπως η Αφρικανική Ένωση (Χάρτης 1). Η Αφρικανική Ένωση, είναι ένας οργανισμός που αποτελείται από 53 αφρικανικά κράτη. Περιλαμβάνει όλα τα κράτη της Αφρικής εκτός από την Μαυριτανία και το Μαρόκο. Δημιουργήθηκε το 2001, ως διάδοχος δύο οργανισμών που συγχωνεύτηκαν, της Αφρικανικής Οικονομικής Κοινότητας (ΑΟΚ) και του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (ΟΑΕ)⁶. Απώτερος σκοπός της Αφρικανικής Ένωσης, είναι να αποκτήσουν τα κράτη ενιαίο νόμισμα και ενιαία αμυντική δύναμη, όπως και άλλους κρατικούς θεσμούς, συμπεριλαμβανομένου και ενός υπουργικού συμβουλίου. Σκοπός της ένωσης είναι να συνεισφέρει στη διαφάλιση της δημοκρατίας στην Αφρική, στη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στη διασφάλιση μιας βιώσιμης οικονομίας, ιδιαίτερα τερματίζοντας τις ενδοαφρικανικές διαμάχες δημιουργώντας μια λειτουργική κοινή αγορά.

⁶ www.africa_union.org/root/au/index διαδικτυακός τόπος με στοιχεία για την Αφρικανική Ένωση.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρώπη έχει μακρά ιστορία σαν ήπειρος. Σε αυτό το σημείο όμως θα αναφερθούν κάποια στοιχεία που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία είναι η ένωση που πραγματοποιεί την συγκεκριμένη συνεργασία.

Η **Ευρωπαϊκή Ένωση**, είναι ένωση 27 ευρωπαϊκών κρατών (Χάρτης 2), που καθιερώθηκε με την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Μαστριχτ). Η νομική της βάση βρίσκεται στην συνθήκη αυτή, η οποία εφαρμόστηκε την 1η Νοεμβρίου του 1993 και στις αναθεωρήσεις της, στις συνθήκες του Άμστερνταμ (1997) και της Νίκαιας (1η Φεβρουαρίου 2003)⁷. Η πιο σημαντική δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι η δημιουργία της ενιαίας αγοράς που αποτελείται από την τελωνειακή ένωση, το ενιαίο νόμισμα (ακόμα και αν μερικές χώρες δεν έχουν υιοθετήσει ακόμη το ευρώ), την κοινή πολιτική εμπορίου, την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), και την κοινή αλιευτική πολιτική.

Ας εξετάσουμε όμως πρώτα τα βήματα της ευρωπαϊκής οικοδόμησης, τα βήματα εκείνα τα οποία οδήγησαν στη δημιουργία της Ε.Ε. Κατά την άνοιξη του 1950, η Ευρώπη βρίσκεται στο χείλος του γκρεμού. Ο ψυχρός πόλεμος, συγκρεντρώνει απειλητικά σύννεφα σύγκρουσης μεταξύ των ανατολικών και δυτικών κρατών της ηπείρου. Πέντε έτη μετά το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, η συμφιλίωση των παλιών αντιπάλων φαίνεται ακόμη πολύ απόμακρη. Η ουσία του προβλήματος βρίσκεται στη σχέση μεταξύ της Γαλλίας και της Γερμανίας. Έπρεπε να δημιουργηθεί ένας δεσμός μεταξύ των δύο αυτών κρατών, και να συγκεντρωθούν γύρω τους όλες οι ελεύθερες χώρες της Ευρώπης, ώστε να οικοδομήσουν μαζί το κοινό τους πεπρωμένο. Η αρχή έγινε όταν ο Jean Monnet, με την μοναδική του εμπειρία ως διαπραγματευτή και ως ειρηνοποιού, προτείνει στον Γάλλο υπουργό εξωτερικών Robert Schuman και στον Γερμανό Καγκελάριο Konrad Adenauer να αναπτύξουν ένα κοινό συμφέρον μεταξύ των χωρών τους: τη διαχείριση της αγοράς άνθρακα και χάλυβα υπό ανεξάρτητη αρχή⁸.

⁷ http://ec.europa.eu/publications/archives/booklets/move/40/index_el Οδιαδικτυαός τόπος της Ε.Ε.

⁸ www.europa.eu/abc/history/index_el Το site της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εικόνα 1. Η υπογραφή. 9 Μαΐου 1950. Πηγή: http://ec.europa.eu/publications/archives/booklets/move/16/txt_el. Ο διαδικτυακός τόπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πρόταση διατυπώνεται επίσημα στις 9 Μαΐου 1950 από τη Γαλλία, και γίνεται ένθερμα δεκτή από την Γερμανία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο.

Η συνθήκη για την ίδρυση της πρώτης Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της Κοινότητας Άνθρακος και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) υπογράφεται τον Απρίλιο του 1951, ανοίγοντας την πόρτα στην Ευρώπη των έμπρακτων επιτευγμάτων⁹.

Το σχέδιο του Schuman οδήγησε λοιπόν στην ίδρυση μιας κοινότητας, ειδικευμένης σε δύο αποφασιστικούς αλλά περιορισμένους τομείς: τον άνθρακα και τον χάλυβα. Η προσπάθεια αυτή έπρεπε να αλλάξει μορφή και να συνεχιστεί σε μια οδό ολοκλήρωσης. Υπό την πίεση του ψυχρού πολέμου, αναλήφθηκαν πρωτοβουλίες στους τομείς της άμυνας και της πολιτικής ένωσης, αλλά η κοινή γνώμη δεν ήταν έτοιμη να τις αποδεχθεί. Τα έξι κράτη-μέλη της ΕΚΑΧ, επέλεξαν λοιπόν ένα νέο πεδίο αναθέρμανσης της συνεργασίας στον οικονομικό τομέα: τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς.

Η Συνθήκη της Ρώμης, της 25ης Μαρτίου 1957, με την οποία ιδρύθηκε η ΕΟΚ, θεσπίζει όργανα και μηχανισμούς λήψης αποφάσεων που επιτρέπουν την έκφραση τόσο των εθνικών συμφερόντων, όσο και μιας κοινοτικής θεώρησης. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αποτελεί στο εξής τον κύριο πόλο γύρω από τον οποίο οργανώνεται η ευρωπαϊκή οικοδόμηση.

⁹ http://ec.europa.eu/publications/archives/booklets/move/16/txt_el Το site της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εικόνα 2. Η Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση γίνεται πραγματικότητα. Πηγή: http://ec.europa.eu/publications/archives/booklets/move/16/txt_el. Ο διαδικτυακός τόπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

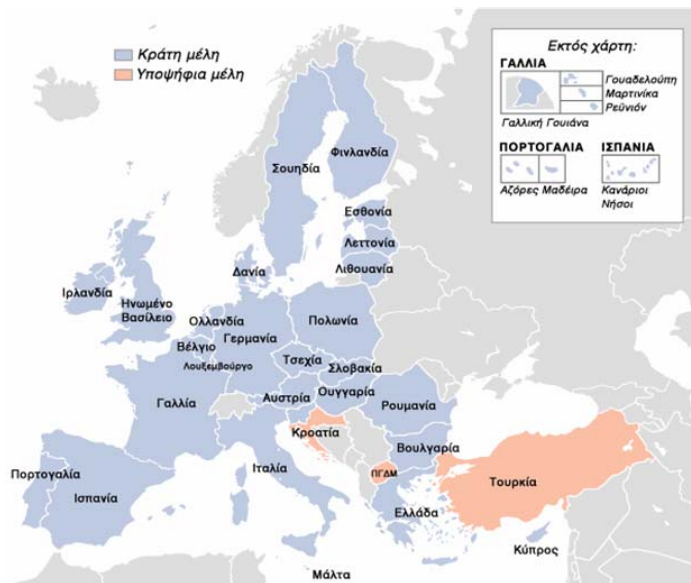
Από το 1958 έως το 1970, οι επιπτώσεις από την κατάργηση των τελωνειακών δασμών είναι θεαματικές: το ενδοκοινοτικό εμπόριο εξαπλασιάστηκε, ενώ οι ανταλλαγές της ΕΟΚ με τον υπόλοιπο κόσμο τριπλασιάστηκαν. Κατά την ίδια περίοδο, το μέσο ακαθάριστο εθνικό προϊόν της ΕΟΚ αυξάνεται κατά 70%¹⁰. Κατά το πρότυπο των μεγάλων ηπειρωτικών αγορών, όπως αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οικονομικοί φορείς της Ευρώπης εκμεταλλεύονται τη δυναμική που δημιουργείται από το άνοιγμα των συνόρων. Στους καταναλωτές προτείνεται πλέον ένα όλο και ευρύτερο φάσμα εισαγόμενων προϊόντων. Η ευρωπαϊκή διάσταση γίνεται πραγματικότητα. Το 1986, με την υπογραφή της ενιαίας πράξης, καταργούνται και οι υπόλοιποι περιορισμοί, κανονιστικής και φορολογικής τάξεως, που καθυστέρουσαν την ολοκλήρωση μιας απόλυτα ενοποιημένης πραγματικής εσωτερικής αγοράς.

Την 1^η Ιανουαρίου του 1973, έγινε η πρώτη διέκταση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Τότε, προσχώρησαν στην Κοινότητα η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Τις προσχωρήσεις αυτές ακολούθησε η διέκταση προς το νότο της ηπείρου, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, και αφού η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία επανεντάχθηκαν στον κύκλο των δημοκρατικών κρατών. Το τρίτο κύμα προσχωρήσεων, το 1995, υποδηλώνει το ενδιαφέρον των χωρών της Σκανδιναβικής και Κεντρικής Ευρώπης να συμμετάσχουν σε μια ένωση, που να εδραιώνει την εσωτερική της αγορά και διαφαίνεται ως ο μόνος πόλος σταθερότητας επί της ηπείρου μετά την κατάρρευση του σοβιετικού μπλόκ.

¹⁰ http://ec.europa.eu/abc/12lessons/index1_el Η Ευρώπη σε 12 μαθήματα, site της Ε.Ε.

Στις 7 Φεβρουαρίου, υπεγράφη η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο Μάαστριχτ¹¹. Αυτό έδωσε μια νέα διάσταση στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, της οποίας οι φιλοδοξίες και το περιεχόμενο αφορούσαν κυρίως τον οικονομικό τομέα, μετατρέπεται σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση που βασίζεται στο εξής σε τρεις πυλώνες: Ο κοινοτικός πυλώνας, που διέπεται από τις παραδοσιακές θεσμικές διαδικασίες, προβλέπει το ρόλο της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και του Δικαστηρίου και διαχειρίζεται κατά κύριο λόγο την εσωτερική αγορά και τις κοινές πολιτικές. Οι υπόλοιποι δύο πυλώνες, προβλέπουν τη συμμετοχή των κρατών-μελών σε τομείς που μέχρι τότε θεωρείτο ότι ανήκαν αποκλειστικά στις εθνικές αρμοδιότητες: την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας αφενός, και αφετέρου τις εσωτερικές υποθέσεις, όπως π.χ. η πολιτική σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου, η αστυνομία και η δικαιοσύνη.

Από έξι σε εννέα μέλη, από δώδεκα σε δεκαπέντε μέλη, σήμερα, η κοινοτική Ευρώπη ολοένα αυξάνει την επιρροή της και την ακτινοβολία της. Πρέπει να διατηρήσει έναν αποτελεσματικό τρόπο λήψεως αποφάσεων, κατάλληλο για τη διαχείριση του κοινού συμφέροντος προς όφελος όλων των μελών της, διαφυλάσσοντας παράλληλα τις ταυτότητες και τις εθνικές και περιφερειακές ιδιαιτερότητες που συνιστούν τον πλούτο της.

Χάρτης2:Η Ευρωπαϊκή Ένωση.Πηγή:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/el/d/dd/Europeanunion_25.png αναζήτηση από www.google.com .

¹¹ Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια, *Πάπυρος Λαρούς*, Τόμος 18, σελ. 979.

Ιστορικό πλαίσιο

Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να γίνει αναφορά στην ιστορία που συνδέει τα δύο σύνολα κρατών, με σκοπό να βρεθούν οι ρίζες της συνεργασίας μεταξύ Ευρώπης και Αφρικής. Η αρχή των σχέσεων μεταξύ Ευρώπης και Αφρικής, εκτείνεται στο μακρινό παρελθόν. Οι σχέσεις μεταξύ των δύο ηπείρων, προϋπήρχαν της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και βεβαίως προϋπήρχαν των συμφωνιών που θέσπισαν τα κράτη τις τελευταίες τρεις δεκαετίες¹².

Οι σχέσεις μεταξύ της Ευρώπης και της Αφρικής, πρέπει να αναζητηθούν στην εποχή της αποικιοποίησης¹³. Ήταν η εποχή εκείνη κατά την οποία αναπτύχθηκαν οι πρώτες μορφές σχέσεων μεταξύ των δύο ηπείρων. Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να αναφερθεί ο ρόλος της Γαλλίας και της Βρετανίας στην διαδικασία αποικιοποίησης, και το κατά πόσο αυτές οι αποικίες που δημιούργησαν αυτά τα κράτη επηρέασαν την μετέπειτα συνεργασία..

Αποικιοποίηση της Βρετανίας.

Η Βρετανία αποτέλεσε στο παρελθόν την πιο επεκτατική αυτοκρατορία, εφόσον από τον 15ο αιώνα είχε στην κατοχή της πληθώρα από αποικίες και έλεγχε μεγάλο πληθυσμό ανθρώπων. Από το 1913, κάλυπτε έκταση 36.6 εκατομμυρίων τετραγωνικών χιλιομέτρων, δηλαδή περίπου το ένα τέταρτο της συνολικής έκτασης της γης¹⁴. Όπως διακρίνεται και στον παρακάτω χάρτη, (Χάρτης 3), η Βρετανία είχε αποικίες τόσο στην Αμερική και στην Αυστραλία, όσο και στην Αφρική και σε μικρότερο βαθμό και στην Ασία.

Χάρτης 3. Αποικίες της Βρετανίας το 1921.

¹² Mary Farrell, *European Integration* Vol. 27, No.3, 263-283, Σεπτέμβριος 2005.

¹³ The European Union and Africa, “The Reconstructing of North-South Relations, William Brown.

¹⁴ el.wikipedia.org αναζήτηση από www.google.com

Η πολιτική αποικιοποίησης της Βρετανίας, καθοδηγούνταν πάντοτε από τα ενδιαφέροντα της χώρας όσον αφορά το εμπόριο. Οι αποικίες της Βρετανίας, βρίσκονταν κυρίως στην Νότια και Ανατολική Αφρική, ενώ λίγες ήταν οι αποικίες της στο Δυτικό τμήμα της ηπείρου. Κάποιες από τις αποικίες της Βρετανίας κατά την περίοδο αυτή ήταν η Ναμίμπια, η Μποτσουάνα, η Νότιος Αφρική και η Αίγυπτος.

Αποικιοποίηση της Γαλλίας.

Χάρτης 4. Αποικίες της Γαλλίας.

Στον Χάρτη 4 απεικονίζονται οι πρώτες (ανοιχτό μπλε) και οι δεύτερες (σκούρο μπλε) αποικίες της Γαλλίας. Μέσα από τον χάρτη, μπορούμε να διακρίνουμε γαλλικές αποικίες στην Αμερική και σε μικρό τμήμα της Ασίας. Ωστόσο, οι μεγαλύτερες αποικιακές εκτάσεις της Γαλλίας, βρίσκονται στο Βορειοδυτικό τμήμα της Αφρικανικής ηπείρου. Οι αποικιακές κτήσεις της Γαλλίας, ξεκίνησαν στις αρχές του 17ου αιώνα και διήρκεσαν ως και το 1960¹⁵. Η Γαλλία, αποτελεί την δεύτερη μεγαλύτερη αποικιακή αυτοκρατορία, μετά την Βρετανία. Μεταξύ των ετών 1919 και 1939, στην δεύτερη περίοδο αποικιοποίησης της, η Γαλλία κατείχε μια έκταση μεγαλύτερη από 12.347.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων.

Πρέπει να αναφερθεί, ότι κατά την δεύτερη περίοδο της αποικιοποίησης, η Γαλλία επεκτάθηκε σε πληθώρα χωρών της Αφρικής, όπως το Μαρόκο, η Αλγερία και η Τυνησία, στο βόρειο τμήμα, και το Μπενίν, η Μπουρκίνα Φάσο, η Μαυριτανία, ο Νίγηρας, η Σενεγάλη, το Μαλί, το Τόγκο, το Καμερούν, το Τσαντ, η Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία, η Γκαμπόν, και άλλες στην υπόλοιπη Αφρική. Το τέλος της πρώτης αποικιακής εποχής της Γαλλίας, σήμανε η διαμάχη με την Αγγλία¹⁶.

Η αποικιοποίηση της Αφρικής από την Αγγλία και την Γαλλία, είναι ένας σημαντικός παράγοντας, ο οποίος οδήγησε στην συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής

¹⁵ www.acdis.uiuc.edu , γαλλική αποικιοποίηση

¹⁶ <http://encarta.msn.com/encyclopedia> , αποικιοποίηση στο site του msn.

Κοινότητας και μετέπειτα Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού (ΑΚΕ), περισσότερο όμως διευκόλυνε την συνεργασία και την σύναψη συμφωνιών μεταξύ Ευρώπης και Αφρικής. Η διαδικασία της αποαποικιοποίησης, κυρίως από την Βρετανία και την Γαλλία, και η δημιουργία 40 νέων ανεξάρτητων κρατών μεταξύ του 1945 και του 1960, αποτέλεσε ένα από τα κυριότερα ιστορικά γεγονότα του 20ου αιώνα, και οδήγησε στην σύναψη σχέσεων μεταξύ της Ε.Ε. και της Αφρικής¹⁷.

Η γαλλική πολιτική, αποτέλεσε το κύριο σημείο στην εκκίνηση της συνεργασίας Αφρικής και Ευρώπης, εξαιτίας των αποικιών που κατείχε η χώρα σε μεγάλο μέρος της Αφρικής. Εφόσον η Γαλλία θα κατόρθωνε μια συνεργασία των ευρωπαϊκών κρατών με τις χώρες της Αφρικής, και πρώην αποικίες της, θα διατηρούσε κάποια από τα αποικιακά της οφέλη, ενώ θα μπορούσε να μεταφέρει και το κόστος της αποικιοποίησης και σε άλλα κράτη της ένωσης¹⁸.

Στο κεφάλαιο αυτό, αναλύθηκε το γεωγραφικό και το ιστορικό πλαίσιο, στο οποίο πραγματοποιήθηκε η συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού. Αναλύθηκαν κάποια σημαντικά γεωγραφικά στοιχεία για τα κράτη της Αφρικής, που βοηθούν στην κατανόηση της κατάστασης της Αφρικανικής ηπείρου, στην κατανόηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι χώρες της, και στην κατανόηση της ανάγκης που υπάρχει για ανάπτυξη.

Επίσης, αναλύθηκαν τα βήματα της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και οι συνθήκες που υπογράφηκαν μέχρι να οδηγηθούμε στην σημερινή μορφή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που όπως θα δούμε και παρακάτω, με την πάροδο των χρόνων επηρέασαν την συνεργασία της με την Αφρική.

Μέσα από αυτό το κεφάλαιο, διακρίνουμε τον ρόλο που έπαιξε στην συνεργασία και στην σύναψη των συμφωνιών ανάμεσα στις δύο ομάδες κρατών, η αποικιοποίηση της Αφρικής από την Βρετανία και την Γαλλία. Η πολιτική των δύο αυτών κρατών, διαμόρφωσε, και μετέπειτα επηρέασε την εξέλιξη της συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού.

¹⁷ Barraclough G, *An Introduction to Contemporary History*, Harmondsworth, Penguin 1967. σελ. 153.

¹⁸ Hayter T, *French Aid*, Overseas Development Institute, London, 1966.

Κεφάλαιο 2.

Σε αυτό το κεφάλαιο, θα γίνει αναφορά στα κράτη της Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού που συμμετέχουν, όπως θα παρατηρήσουμε παρακάτω, στην συνεργασία με τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στις Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη.

Οι χώρες ΑΚΕ.

Συνολικά, υπάρχουν 77 κράτη ΑΚΕ (Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού) που συμμετέχουν στην σημερινή τελική μορφή της συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση¹⁹. Όπως παρατηρείται και στον Χάρτη 5, τα περισσότερα κράτη ΑΚΕ βρίσκονται στην Αφρικανική ήπειρο (τα κράτη ΑΚΕ απεικονίζονται με πράσινο χρώμα).

Χάρτης 5. Οι χώρες ΑΚΕ.

Οι χώρες ΑΚΕ της Αφρικής απεικονίζονται στον Χάρτη 6 (με κίτρινο χρώμα), αναλυτικότερα, και είναι στο σύνολό τους 48 κράτη. Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε, από αυτές τις χώρες εξαιρούνται οι χώρες της Βόρειας Αφρικής, δηλαδή η Λιβύη, η Αλγερία, η Τυνησία, η Αίγυπτος και το Μαρόκο. Στις χώρες συμφωνίας ΑΚΕ, δηλαδή, ανήκουν μόνο οι χώρες της υποσαχαρικής Αφρικής.

Χάρτης 6. Οι χώρες ΑΚΕ της Αφρικής.

¹⁹ “The ACP states and the countries of the European Union”- *The courier*-September 2000- Special Issue- Cotonou Agreement, σελ. 31.

Χώρα	Πληθυσμός (σε εκατομμύρια)	Έκταση (1000 τ.χλμ.)	Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης	Κλίμακα ΔΑΑ.	Πρωτεύουσα
Angola	12,1	1.247	0,404	160	Luanda
Benin	5,8	113	0,411	157	Cotonou
Botswana	1,6	582	0,593	122	Gaborone
Burkina Faso	11,3	274	0,303	172	Ouagadougou
Burundi	6,5	28	0,321	170	Bujumbura
Cameroon	14,3	475	0,528	134	Yaounde
Cape Verde	0,4	4	0,688	105	Praia
Central African Republic	3,5	653	0,371	166	Bangui
Chad	7,3	1.284	0,367	167	N'Djamena
Comoros	0,7	2	0,510	137	Moroni
Congo	2,8	342	0,507	139	Brazaville
Congo (RDC)	50	2.345	0,430	152	Kinshasa
Ivory Coast	14,3	322	0,420	154	Abidjian
Djibouti	0,6	23	0,447	149	Djibouti
Equatorial Guinea	0,4	28	0,555	131	Malabo
Eritrea	3,6	126	0,408	159	Asmara
Ethiopia	59,6	1.222	0,309	171	Addis Ababa
Gabon	1,2	268	0,592	123	Libreville
Gambia	1,2	11	0,396	161	Banjul
Ghana	19,2	239	0,556	129	Accra
Guinea	7,3	246	0,394	162	Conakry
Guinea Bissau	1,2	36	0,331	169	Bissau
Kenya	29	582	0,508	138	Nairobi
Lesotho	2,1	30	0,569	127	Maseru
Liberia	2,64	98	-	-	Monrovia
Madagascar	15,1	587	0,483	141	Antananarivo
Malawi	10,3	118	0,385	163	Lilongwe
Mali	10,7	1.240	0,380	165	Bamako
Mauritania	2,5	1.026	0,451	147	Nouakchott
Mauritius	1,1	2	0,761	71	Port Louis
Mozambique	18,9	802	0,341	168	Maputo
Namibia	1,7	824	0,632	115	Windhoek
Niger	10,1	1.267	0,293	173	Niamey
Nigeria	106,4	924	0,439	151	Abuja
Rwanda	6,6	26	0,382	164	Kigali
Sao Tome & Principe	0,1	1	0,547	132	Sao Tome
Senegal	9,0	197	0,416	155	Dakar

Seychelles	0,1	0,5	0,786	53	Victoria
Sierra Leone	4,6	72	0,252	174	Freetown
Somalia	8,1	638	-	-	Mogadishu
South Africa	39,4	1.221	0,697	103	Johannesburg
Sudan	28,3	2.506	0,447	143	Khartoum
Swaziland	1,0	17	0,655	112	Mibabane
Tanzania	32,1	945	0,415	156	Dar es Salaam
Togo	4,4	57	0,471	145	Lome
Uganda	20,6	236	0,409	158	Kampala
Zambia	8,8	743	0,420	153	Lusaka
Zimbabwe	11,4	391	0,555	130	Harare

Πίνακας 1: Πληθυσμός, έκταση και Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης ανά χώρα ΑΚΕ της Αφρικής.

Πηγή: *Ibid* σελ.16 .

Εκτός όμως από τον καθορισμό της γεωγραφική θέσης αυτών των κρατών θα πρέπει να ερευνηθούν και κάποια στοιχεία που θα αφορούν τον πληθυσμό, την έκταση και την ανάπτυξη αυτών. Για το λόγο αυτό, παρατίθεται ο παραπάνω πίνακας.

Στον παραπάνω πίνακα, (Πίνακας 1), απεικονίζονται τα κράτη ΑΚΕ τα οποία ανήκουν στην Αφρική, καθώς επίσης και στοιχεία που αφορούν τον πληθυσμό και την έκταση αυτών των κρατών, και στοιχεία για τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξής τους.

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στον παραπάνω πίνακα, που απεικονίζει τις 48 χώρες ΑΚΕ της Αφρικής, παρατηρείται μια διαφοροποίηση στις τιμές, τόσο του πληθυσμού και της έκτασης, όσο και στα ποσά που εκφράζουν τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης. Η χώρα που παρουσιάζει τον μεγαλύτερο πληθυσμό από τις 48, είναι η Νιγηρία, με 106,4 εκατομμύρια κατοίκους. Η έκταση του κράτους είναι 924 χιλιάδες χιλιόμετρα, γεγονός που υποδεικνύει ότι η Νιγηρία δεν αποτελεί μια αραιοκατοικημένη χώρα. Στη συνέχεια, παρατηρείται ότι μεγάλο πληθυσμό διαθέτουν επίσης η Αιθιοπία, η Νότιος Αφρική, το Σουδάν, το Κονγκό, η Ουγκάντα, η Κένυα και άλλα κράτη. Μικρό αριθμό κατοίκων παρουσιάζουν τα πιο μικρά σε έκταση κράτη, όπως το Cape Verde, τα Κομόρος, το Ντζιμπουτί, η Ερυθραία, η Γκάμπια, η Γουινέα, το Sao Tome & Principle, και ο Μαυρίτιος. Αυτές τις χώρες όμως, δεν μπορεί κανείς να τις χαρακτηρίσει αραιοκατοικημένες, εφόσον ο μικρός αριθμός κατοίκων τους είναι, σε κάποιο βαθμό, ανάλογος με την περιορισμένη έκτασή τους.

Ένα από τα περισσότερα αραιοκατοικημένα κράτη ΑΚΕ της Αφρικής, είναι η Μποτσουάνα, της οποίας ο πληθυσμός ανέρχεται σε μόλις 1,6 εκατομμύρια κατοίκους σε μια έκταση 582 χιλιάδων χιλιομέτρων. Ακολουθούν η Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία με πληθυσμό 3,5 εκατομμύρια κατοίκους και έκταση 653 χιλιάδες χιλιόμετρα, το Κονγκό

με πληθυσμό 2,8 εκατομμυρίων κατοίκων και έκταση 342 χιλιάδες χιλιόμετρα, και το Λεσότο με πληθυσμό 2,1 εκατομμύρια και 30 χιλιάδες χιλιόμετρα έκταση. Άλλες αραιοκατοικημένες χώρες της Αφρικής, θεωρούνται το Τόγκο με πληθυσμό 4,4 εκατομμυρίων κατοίκων και έκταση 57 χιλιάδων χιλιομέτρων, η Σουαζιλάνδη, ο Νίγηρας, η Ναμίμπια, η Μαυριτανία και η Γουινέα Μπισάου.

Γενικότερα ο πληθυσμός της Αφρικής είναι μεγάλος, όμως όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τον Πίνακα 1, δεν έχει μια ομοιόμορφη κατανομή, ανάμεσα στα διάφορα κράτη.

Σημαντικό είναι να ερευνηθεί και ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης ανά κράτος, για αυτά τα 48 κράτη που αποτελούν τα κράτη εκείνα που θα συμμετέχουν στην συνεργασία. Ο ΔΑΑ, αποτελεί ένα σημαντικό δείκτη που θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα την υπάρχουσα κατάσταση στα κράτη αυτά, και τις ανάγκες που αυτά τα κράτη παρουσιάζουν, όσον αφορά την ανάπτυξη και αναπτυξιακή βοήθεια.

Πρέπει να αναφερθεί ότι ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης, είναι χαμηλός στην πλειοψηφία των κρατών της Αφρικής. Από τα παραπάνω κράτη όμως, εκείνο που παρουσιάζει τον χαμηλότερο Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης, είναι η Σιέρα Λεόνε με πρωτεύουσα την πόλη Freetown. Ο Δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης του κράτους ανέρχεται σε 0,252. Ακολουθεί ο Νίγηρας με πρωτεύουσα το Niamey, και Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης 0,293. Άλλα κράτη των οποίων ο ΔΑΑ είναι χαμηλός, είναι η Μπουρκίνα Φάσο με δείκτη 0,303, η Ρουάντα με δείκτη 0,382, η το Μπουρούντι με δείκτη 0,321, η Αιθιοπία με δείκτη 0,309, η Γουινέα και Γουινέα Μπισάου με δείκτες 0,394 και 0,331 αντίστοιχα, η Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία δείκτη 0,371, και το Τσάντ με τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης να ανέρχεται σε 0,367.

Από τα παραπάνω, διπιστώνουμε σε κάποιο βαθμό την ανάγκη για ανάπτυξη που υπάρχει στις χώρες ΑΚΕ της Αφρικής που συμμετέχουν στην συνεργασία, αλλά και την ανάγκη για ανάπτυξη που υπάρχει γενικότερα στην Αφρικανική Ήπειρο σαν σύνολο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, μπορούμε να αναφέρουμε και τις διαπιστωμένες πλέον Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες (ΛΑΧ) της Αφρικής.

Χάρτης 7. Οι Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες

(ΛΑΧ) ΑΚΕ.Πηγή: http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/landlocked_en

Στον Χάρτη 7, απεικονίζονται οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού. Όσον αφορά την Αφρική, οι χώρες αυτές απεικονίζονται με κίτρινο χρώμα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι από τα 77 κράτη (συνολικά) ΑΚΕ, τα 39 ανήκουν στις Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες (ΛΑΧ), δηλαδή σχεδόν τα μισά κράτη βρίσκονται σε μεγάλη ανάγκη για ανάπτυξη²⁰. Από τα 39 Λιγότερο Αναπτυγμένα Κράτη ΑΚΕ, τα περισσότερα ανήκουν στην Αφρική. Κάτι τέτοιο ενισχύει την άποψη ότι οι χώρες της Αφρικής, όχι μόνο βρίσκονται σε ανάγκη για ανάπτυξη και αναπτυξιακή βοήθεια, αλλά επίσης ότι μια συνεργασία ανάμεσα στην Ευρώπη και την Αφρική, κρίνεται απαραίτητη ώστε να επωφεληθούν από αυτή.

Στις Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες της Αφρικής, ανήκουν ονομαστικά η Αγκόλα, το Μπενίν, η Μπουρκίνα Φάσο, το Μπουρούντι, το Cape Verde, η Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία, το Τσάντ, τα νησιά Κομόρος, η Δημοκρατία του Κονγκό, το Ντζιμπουτί, η Αιθιοπία, η Ερυθραία, η Γκάμπια, η Γουινέα και η Γουινέα Μπισάου καθώς και η Equatorial Γουινέα, το Λεσότο, η Λιβερία, το Μαλάουι, το Μάλι, η Μαυριτανία, η Μαδαγασκάρη, η Μοζαμβίκη, ο Νίγηρας, η Ρουάντα, το Sao Tome & Principe, η Σομαλία, το Σουδάν, η Τανζανία, το Τόγκο και η Ζάμπια²¹.

²⁰ *Ibid*, σελ. 18.

²¹ http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/landlocked_en ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

Σε αυτό το σημείο, παρουσιάστηκαν τα κράτη της Αφρικής που υπάγονται στις ΑΚΕ, και που συμμετέχουν στις συμβάσεις και τις συνθήκες συνεργασίας που πρόκειται να περιγραφούν αναλυτικά παρακάτω.

Οι χώρες αυτές αφορούν άμεσα το αντικείμενο της παρούσης εργασίας, εφόσον είναι οι χώρες εκείνες που χρήζουν της μεγαλύτερης βοήθειας για την συνεργασία που συνάπτουν ανά τα χρόνια η Αφρική με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η συνεργασία μεταξύ Ευρώπης και Αφρικής, αφορά τα κράτη εκείνα που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για την Ευρώπη, και στις αναπτυσσόμενες χώρες ΑΚΕ, για την Αφρική. Οι χώρες ΑΚΕ, δηλαδή οι χώρες της Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού είναι οι συμμετέχουσες στη συνεργασία χώρες. Πιο συγκεκριμένα, είναι οι χώρες που έχουν υπογράψει την Σύμβαση.

Η συνεργασία μεταξύ των χωρών της υποσαχαρικής Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (χώρες ΑΚΕ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΚ), έχει αρχίσει με τη δημιουργία της ΕΚ και αποτελεί μία ιδιαίτερα σημαντική πλευρά της πολιτικής για την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της πολιτικής των εξωτερικών σχέσεων γενικότερα. Η συνθήκη της Ρώμης του 1957 για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), αποτέλεσε στην αρχή τη νομική βάση της συνεργασίας με αυτήν την ομάδα χωρών (καθώς και για τις Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη , ΥΧΕ) που κατά την εποχή εκείνη ήταν, ως επί το πλείστον, αποικίες ορισμένων κρατών-μελών.

Οι Υπερπόντιες χώρες και Εδάφη (ΥΧΕ).

Σε αυτό το σημείο θα γίνει αναφορά και στις Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη, διότι εκτός της στενής συνεργασίας που παρουσιάζουν με τις χώρες ΑΚΕ, συνεργάζονται στενά και με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Κάτι τέτοιο είναι προφανές, εφόσον οι Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη (ΥΧΕ), αποτελούν δικαιούχους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης (ΕΤΑ, European Development Fund, EDF), του οποίου τον ορισμό και την λειτουργία θα αναπτύξουμε παρακάτω. Η δημιουργία ενός πλαισίου για τη σύνδεση των υπερπόντιων χωρών και εδαφών (ΥΧΕ) με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα είχε ως στόχο την προαγωγή της οικονομικής και κοινωνικής τους ανάπτυξης, καθώς και την ανάπτυξη στενών οικονομικών σχέσεων μεταξύ αυτών και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Οι Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη, συνταγματικά υπάγονται σε τέσσερα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, χωρίς όμως να αποτελούν μέρος του κοινοτικού εδάφους. Συνολικά υπάρχουν 21 ΥΧΕ, από τις οποίες οι 12 είναι Βρετανικές, και είναι στην Ανατολική ακτή της Αμερικανικής ηπείρου, στην Καραϊβική, στην Ινδία, στην Λατινική Αμερική, στον Ατλαντικό Ωκεανό, κοντά στην Αφρική και συγκεκριμένα κοντά στην Αγκόλα, και τέλος στην Ανταρκτική, στον Ειρηνικό και στον Ινδικό Ωκεανό. Οι 6 από το σύνολο των ΥΧΕ, είναι Γαλλικές και οι περισσότερες από αυτές βρίσκονται στον Ειρηνικό Ωκεανό. Οι 2 ΥΧΕ είναι γερμανικές στην Καραϊβική και μια είναι Δανική²².

Οι Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη, είναι στενά συνδεδεμένες με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα από την δημιουργία της. Ο γενικός σκοπός της συνεργασίας των ΥΧΕ με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, είναι η αποτελεσματικότερη προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των ΥΧΕ και η ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των Υπερπόντιων Χωρών και Εδαφών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η σύνδεση των ΥΧΕ με την ΕΚ στηρίζεται επίσης, όπως ισχύει και σε άλλες συμφωνίες συνεργασίας, στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών²³. Εξάλλου, πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη ώστε να μην γίνονται διακρίσεις βάσει του φύλου, της φυλής, της θρησκείας, της ηλικίας κ.λπ.

Η απόφαση για την συνεργασία μεταξύ Ευρωπαϊκής Κοινότητας και Υπερπόντιων Χωρών και Εδαφών θα βρίσκεται σε ισχύ ως το έτος 2011. Οι τομείς της συνεργασίας τους, περιλαμβάνουν την οικονομική και εμπορική συνεργασία, την ανάπτυξη του εμπορίου και την ανάπτυξη σε τομείς σχετικούς με το εμπόριο, την ανάπτυξη σε κοινωνικό και ανθρώπινο επίπεδο, την περιφερειακή συνεργασία και ολοκλήρωση, καθώς και την πολιτιστική και κοινωνική συνεργασία²⁴.

Οι ΥΧΕ, λαμβάνουν χρηματοδοτική ενίσχυση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) ή και από κοινοτικά προγράμματα²⁵.

²² http://ec.europa.eu/development/oct/index_en ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

²³ <http://europa.eu/scadplus/leg/el> ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

²⁴ <http://europa.eu/scadplus> ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

²⁵ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/r12102> ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η συσχέτιση των Υπερπόντιων Χωρών και Εδαφών με τις χώρες Αφρικής Καραϊβικής και Ειρηνικού, συνίσταται στο γεγονός ότι συνεργάζονται στενά μεταξύ τους ενώ ταυτόχρονα συνεργάζονται και με την Ευρώπη μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης (ΕΤΑ), εφόσον και οι δύο ομάδες κρατών αποτελούν δικαιούχους του. Κατά συνέπεια, οι ΥΧΕ ενημερώνονται για τις δραστηριότητες των χωρών ΑΚΕ, στα πλαίσια της συνεργασίας με την Ε.Ε, μέσω των διαφόρων συμβάσεων και συνθηκών, και έχουν την δυνατότητα να συμμετέχουν ως παρατηρητές στις ολομέλειες της κοινής συνέλευσης ίσης εκπροσώπησης των χωρών Ε.Ε.- ΑΚΕ.

Σε αυτό το κεφάλαιο, έγινε αναφορά στα κράτη ΑΚΕ που συμμετέχουν στην συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όπως είδαμε, παραπάνω αναλύθηκαν στοιχεία που αφορούν τόσο την έκταση και τον πληθυσμό των κρατών ΑΚΕ της Αφρικής, όσο και τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης της κάθε χώρας. Επίσης, έγινε αναφορά στις Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες των ΑΚΕ. Σκοπός της παραπάνω ανάλυσης, είναι να γνωρίσουμε καλύτερα την ομάδα κρατών που συμμετέχει στη συνεργασία, αλλά και να διακρίνουμε την μεγάλη ανάγκη στην οποία βρίσκονται αυτά τα κράτη για ανάπτυξη, τόσο από τα στοιχεία για τον ΔΑΑ, όσο και από την αναφορά στις Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες. Από την ανάλυση του πίνακα, το συμπέρασμα είναι ότι οι χώρες ΑΚΕ, περιλαμβάνουν ένα σημαντικό μέρος πληθυσμού που ζει υπό συνθήκες ζωής χαμηλού επιπέδου. Από τα παραπάνω, διακρίνεται και η ανάγκη (εξαιτίας της αδυναμίας) των κρατών αυτών, για μια συνεργασία με τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό, όπως θα δούμε και σε μετέπειτα κεφάλαιο, είναι κάτι που επηρέασε σημαντικά τις διαπραγματεύσεις των συμφωνιών που επρόκειτο να υπογραφούν ανάμεσα στις δύο ομάδες κρατών.

Τέλος, σε αυτό το κεφάλαιο έγινε αναφορά και στις Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη, και αυτό γιατί εκτός από την στενή συνεργασία που παρουσιάζουν με τις χώρες ΑΚΕ, συνεργάζονται στενά και με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ενώ και οι δύο ομάδες κρατών αποτελούν δικαιούχους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης.

Κεφάλαιο 3.

Η Συνεργασία.

Σε αυτό το κεφάλαιο, θα αναλυθούν οι συνεργασίες μεταξύ των χωρών ΑΚΕ και της Ευρώπης, και πιο συγκεκριμένα θα μελετηθεί η εξέλιξη της συνεργασίας τους, οι διάφορες συμβάσεις και συνθήκες που έχουν υπογραφεί και οι διαστάσεις, οι σκοποί και οι στόχοι αυτών των συμφωνιών.

Εικόνα 3. Η Συνεργασία Ε.Ε.-ΑΚΕ. Πηγή:

www.deleri.cec.eu.int/images/eu_acp αναζήτηση από www.google.com

Οι σχέσεις μεταξύ της Ε.Ε. και της Αφρικής εκτείνονται στο μακρινό παρελθόν πολύ πριν ορισθούν τα σύνορα της Ε.Ε. καθεαυτής, και προυπάρχουν του πλαισίου συνεργασίας που οι δύο περιοχές θέσπισαν τις προηγούμενες τρεις δεκαετίες. Οι σχέσεις της Ευρώπης με την Αφρική, ξεκίνησαν από την εποχή της από-αποικιοποίησης. Οι δεσμοί μεταξύ των περισσότερο αναπτυγμένων κρατών της Ευρώπης με τις αποικιακές κτήσεις τους στην Αφρική, προϋπήρξαν των μετέπειτα θεσμοποιημένων συμφωνιών. Αυτοί οι δεσμοί υπήρχαν, διατηρήθηκαν όμως και μετέπειτα, με την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης, στις 25 Μαρτίου του 1957. Στη Ρώμη, τα έξι ιδρυτικά μέλη υπογράφουν την Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ). Η συνθήκη αυτή τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου του 1958. Όταν λοιπόν δημιουργήθηκε η ΕΟΚ το 1958, κάποια από τα κράτη-μέλη της εξακολουθούσαν να είναι αποικιακές δυνάμεις.

Μετά την απο-αποικιοποίηση, οι χώρες της Αφρικής που αποτελούσαν αποικιακές κτήσεις των κρατών-μελών της ΕΟΚ, συνέχισαν τις προνομιακές οικονομικές τους σχέσεις με την Ευρώπη. Με την πάροδο των χρόνων, αυτές οι σχέσεις πλαισιώθηκαν από διαδοχικές συμφωνίες μεταξύ της ΕΟΚ και μετέπειτα Ε.Ε. με τις χώρες Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού, για να φτάσουν στη σημερινή εταιρική πλέον σχέση τους.

Παρόλο που, όπως προαναφέρθηκε, υπήρχαν σχέσεις συνεργασίας μεταξύ της Ε.Ε. και των χωρών της Αφρικής, η Συνθήκη της Ρώμης ήταν εκείνη που δημιούργησε

για πρώτη φορά μια συγκεντρωμένη Ευρωπαϊκή πολιτική ανάπτυξης. Επίσης, υπήρξε η Συμφωνία εκείνη που θέσπισε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ), και θέσπισε μια κατάσταση συνεργασίας, αρχικά με 31 Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη (ΥΧΕ). Τέλος, με την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης, τα έξι ιδρυτικά μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, εξέφρασαν μια δέσμευση από πλευράς τους στην συνεισφορά για την ευημερία των αποικιών τους.

Ιστορία της Συνεργασίας. 40 χρόνια σχέσεων μεταξύ Ε.Ε. και ΑΚΕ.

Σε ένα λόγο του στις 9 Μαΐου του 1950, ο Robert Shuman ανακοίνωσε ότι «η Ευρώπη με αυξημένες πηγές, θα έχει την δυνατότητα να επιτύχει έναν από τους σημαντικότερους σκοπούς της, να βοηθήσει την ανάπτυξη της Αφρικανικής ηπείρου»²⁶. Η Συνθήκη της Ρώμης που υπογράφηκε στις 25 Μαρτίου του 1957, προέβλεπε μια συνεργασία της νεοσύστατης Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τις ΥΧΕ (Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη). Από τότε, μέσω των δύο Συμβάσεων Γιαουντέ, και των τεσσάρων Συμβάσεων Λομέ φτάσαμε στην σημερινή μορφή της Συνεργασίας, η οποία σφραγίστηκε με τη Συνθήκη του Κοτονού, η οποία περιλαμβάνει τις μισές χώρες του κόσμου και παραπάνω από ένα δισεκατομμύριο ανθρώπους.

Εξέλιξη της συνεργασίας Ευρώπης/ ΑΚΕ κατά τα προηγούμενα 40 έτη				
Έτος	Συμφωνίες	Συμμετέχουσες χώρες		Ποσό EDF σε εκατομμύρια ευρώ
		ΑΚΕ	Ευρώπης	
1957	Σύστημα Συνεργασίας			549,4
1963	Σύμβαση Γιαουντέ Ι	18	6	730,4
1969	Σύμβαση Γιαουντέ ΙΙ	18	6	887,3
1975	Σύμβαση Λομέ Ι	46	9	3.053,3
1980	Σύμβαση Λομέ ΙΙ	58	9	4.207
1985	Σύμβαση Λομέ	65	10	7.882,6

²⁶ Dominique David “40 years of Europe-ACP relationship”, The Courier-September 2000-Special Issue-Cotonou Agreement.

	III			
1990	Σύμβαση Λομέ IV	68	12	11.583,0
1995	Σύμβαση Λομέ IV (αναθεωρημένη)	70	15	13.151,10
2000	Συνθήκη Κοτονού	77	15	14.300

Πίνακας 2. Πηγή: European Commission.

Όπως παρατηρείται στον παραπάνω πίνακα (Πίνακας 2), οι σχέσεις συνεργασίας μεταξύ της Ευρώπης και των χωρών ΑΚΕ, ξεκινούν από την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης, το 1957 και συνεχίζουν μέχρι σήμερα. Το 1963, υπογράφηκε η πρώτη Σύμβαση Γιαουντέ, μεταξύ 18 κρατών ΑΚΕ και των 6 ιδρυτικών μελών της Κοινότητας. Το 1969, υπογράφηκε η δεύτερη Σύμβαση Γιαουντέ, με υπογράφοντες τις ίδιες χώρες ΑΚΕ και Ευρώπης. Από το 1975 ως και το 1995, έχουμε 20 έτη συνεργασίας Ε.Ε.- ΑΚΕ, με την υπογραφή και την εφαρμογή της Σύμβασης Λομέ. Η αναθεώρηση της Σύμβασης αυτής, ανά πέντε έτη, οδήγησε την εφαρμογή της στα 20 έτη. Όπως παρατηρείται με τις Συμβάσεις Λομέ, ο αριθμός των συμμετεχόντων στην συνεργασία χωρών αυξάνεται σε σχέση με πριν, με 46 χώρες ΑΚΕ και 9 κράτη-μέλη της Ευρώπης να υπογράφουν την Λομέ Ι. Το 1980, την Λομέ ΙΙ υπέγραψαν 58 κράτη ΑΚΕ και 9 κράτη της Ευρώπης, ενώ μια πενταετία αργότερα, τα κράτη που συμμετείχαν στην συνεργασία ήταν 65 για τις χώρες ΑΚΕ, και 10 για την Ευρώπη. Το 1990 και το 1995, με την περαιτέρω επέκταση των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην Λομέ ΙV και στην αναθεωρημένη Λομέ ΙV, συμμετείχαν 68 κράτη ΑΚΕ και 12 κράτη-μέλη της Ε.Ε., και 70 κράτη ΑΚΕ και 15 κράτη-μέλη της Ε.Ε. αντίστοιχα. Το 2000, υπογράφηκε η Συνθήκη Κοτονού, μεταξύ 77 χωρών ΑΚΕ και 15 κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στον παραπάνω Πίνακα απεικονίζεται επίσης και το ποσό EDF (ΕΤΑ) σε εκατομμύρια ευρώ, δηλαδή το ποσό σε εκατομμύρια ευρώ που διατέθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ). Παρακάτω θα παρουσιασθεί αναλυτικότερα τι ακριβώς είναι και πως λειτουργεί αυτό το ταμείο.

Η ιστορική εξέλιξη της συνεργασίας μεταξύ της Ευρώπης και των χωρών ΑΚΕ, μας δείχνει ότι δεν συνέβη μεμονωμένα, αλλά αντιθέτως ότι συνάδει με την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και την γενική εξέλιξη του διεθνούς πλαισίου. Η επέκταση της

Ευρωπαϊκής Κοινότητας ώστε να συμπεριλάβει νέα κράτη-μέλη όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ισπανία και την Πορτογαλία, είχε μια εμφανή επιρροή στην πολιτική των Συμβάσεων Λομέ.

Βεβαίως, δεν είναι δυνατόν να κατανοηθεί η εξέλιξη της Συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και μετέπειτα Ένωσης και των κρατών Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού χωρίς να λάβουμε υπόψη μας το πλαίσιο της απο-αποικιοποίησης (Συνεργασία των ΥΧΕ και οι δύο Συμβάσεις Γιαουντέ), ή το διεθνές οικονομικό πλαίσιο (Λομέ) ή ακόμη και το τέλος του ψυχρού πολέμου (αναθεωρημένη Λομέ IV) ή τέλος τις συνέπειες που επιφέρει το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης (Συνθήκη Κοτονού)²⁷. Η εξέλιξη της Συνεργασίας, μας υποδεικνύει ότι οδηγήθηκε από την οικονομική αρχικά και εμπορική συνεργασία, σε μια συνεργασία πολιτικού χαρακτήρα.

Παρακάτω, θα αναλυθούν οι συμβάσεις και οι συνθήκες που διέπουν την συνεργασία Ευρώπης και ΑΚΕ, και οι διαστάσεις αυτών των συμφωνιών.

Η Συνεργασία.

Οι βασικές παράμετροι της Συνεργασίας.

Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι στην Αφρική περιλαμβάνει τρεις ομάδες θεμάτων. Αυτές είναι η αναπτυξιακή βοήθεια, το εμπόριο και η προώθηση του πολιτικού διαλόγου. Αυτά τα στοιχεία αποτελούν τους τρεις βασικούς πυλώνες της συνεργασίας της Ευρώπης με την Αφρική.

1. Ανάπτυξη-Αναπτυξιακή βοήθεια.

Στόχος της αναπτυξιακής πολιτικής είναι η ενθάρρυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, που συμβάλλει τόσο στην εξάλειψη της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες, όσο και στην ένταξη των χωρών αυτών στην παγκόσμια οικονομία. Σε αυτούς τους οικονομικούς και κοινωνικούς σκοπούς, προστίθεται και ένα πολιτικό σχέδιο: η συμβολή στην εδραίωση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, καθώς και στην προώθηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Η συνεργασία για την ανάπτυξη, ξεκίνησε με τη σύνδεση των Υπερπόντιων Χωρών και Εδαφών (ΥΧΕ) στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ήδη από τη δημιουργία της

²⁷ *Ibid* σελ. 25.

τελευταίας το 1957. Καθώς πολλές από τις χώρες αυτές απέκτησαν την ανεξαρτησία τους κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας, τόσο οι ευρωπαϊκές χώρες όσο και τα νέα ανεξάρτητα κράτη είχαν ενδιαφέρον να συνεχιστεί η συνεργασία τους σε ένα νέο πλαίσιο που έλαβε τη μορφή των δύο διαδοχικών συμβάσεων της Γιαουντέ (1963 και 1969).

Η διεθνής κατάσταση στις αρχές της δεκαετίας του 1970, είχε ως αποτέλεσμα να επέλθουν βαθύτατες αλλαγές στην κοινοτική αναπτυξιακή πολιτική. Επιπλέον, η προσχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου στην Κοινότητα το 1973, κατέστησε αναγκαία την εφαρμογή ενός πιο αποτελεσματικού πλαισίου συνεργασίας μ' έναν μεγαλύτερο αριθμό εταίρων. Οι αλλαγές αυτές κατέληξαν στην πρώτη σύμβαση της Λομέ (1975). Την ίδια επίσης εποχή, ενισχύθηκαν οι σχέσεις συνεργασίας με τις χώρες του Μαγκρέμπ και του Μασρέκ, ενώ η ΕΟΚ ξεκίνησε μια διαδικασία εταιρικής σχέσης με την Ασία και τη Λατινική Αμερική (ΑΛΑ).

Σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο κύριος εταίρος των αναπτυσσόμενων χωρών, όσον αφορά τόσο την παροχή βοήθειας και τις εμπορικές συναλλαγές, όσο και τις άμεσες επενδύσεις. Από κοινού, η Κοινότητα και τα κράτη μέλη παρέχουν το 55% του συνόλου της διεθνούς δημόσιας αναπτυξιακής βοήθειας²⁸.

Η συνεργασία για την ανάπτυξη εφαρμόζεται μέσω ενός ευρύτατου φάσματος νομικών και χρηματοδοτικών μέσων, το οποίο εκφράζει και την ποικιλομορφία των σχέσεων της Ένωσης με τις αντίστοιχες χώρες. Οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο της συνεργασίας για την ανάπτυξη, υποστηρίζονται από δύο χρηματοδοτικά μέσα. Αυτά είναι:

- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ), που αναφέρθηκε και παραπάνω, το οποίο χρηματοδοτείται από συνεισφορές των κρατών-μελών, που υπολογίζονται με βάση μια ειδική κλίμακα κατανομής. Για κάθε σύμβαση δημιουργήθηκε ένα ειδικό ταμείο πενταετούς διάρκειας, οι χρηματοδοτήσεις του οποίου προς τις χώρες ΑΚΕ αποτελούνται σχεδόν αποκλειστικά, μετά την τέταρτη συμφωνία Λομέ, από προαιρετικές συνεισφορές των κρατών-μελών της Ε.Ε.

²⁸ <http://www.europarl.europa.eu/highlights/el/607> ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

- Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), η οποία χορηγεί δάνεια στο πλαίσιο των εξωτερικών της δραστηριοτήτων²⁹.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ).

Όπως προαναφέρθηκε, στον Πίνακα 2 απεικονίζονται οι διάφορες συμφωνίες που υπογράφηκαν μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και μετέπειτα Ευρωπαϊκής Ένωσης, και των χωρών ΑΚΕ, καθώς και το ποσό EDF που διατέθηκε. Μιλάμε για ποσά σε εκατομμύρια ευρώ, που διέθεσε το EDF (European Development Fund), δηλαδή το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης. Είναι όμως σημαντικό σε αυτό το σημείο, να αναφερθεί αναλυτικότερα τι είναι και πως λειτουργεί αυτός ο μηχανισμός, αυτό το ταμείο που θέσπισε η Ευρώπη με σκοπό την ανάπτυξη.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ), αποτελεί το κύριο μέσο παροχής κοινοτικής βοήθειας υπέρ της συνεργασίας για την ανάπτυξη των κρατών ΑΚΕ καθώς και των Υπερπόντιων Χωρών και Εδαφών (ΥΧΕ). Η Συνθήκη της Ρώμης του 1957, προέβλεπε τη δημιουργία του εν λόγω ταμείου για την παροχή τεχνικής και χρηματοδοτικής βοήθειας, αρχικά στις αφρικανικές χώρες, οι οποίες ήταν τότε ακόμη αποικίες και με τις οποίες ορισμένα κράτη είχαν ιστορικούς δεσμούς³⁰.

Αν και, όπως ζητήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στον κοινοτικό προϋπολογισμό προβλέπεται τίτλος για το ΕΤΑ ήδη από το 1993, το εν λόγω ταμείο δεν αποτελεί ακόμη μέρος του γενικού κοινοτικού προϋπολογισμού. Χρηματοδοτείται από τα κράτη-μέλη, και υπόκειται στους δικούς του δημοσιονομικούς κανόνες, ενώ διευθύνεται από ειδική επιτροπή. Η βοήθεια που χορηγείται στις χώρες ΑΚΕ και στις ΥΧΕ, θα συνεχίσει να χρηματοδοτείται μέσω του ΕΤΑ για την περίοδο 2008-2013.

Κάθε ΕΤΑ συνάπτεται για μια περίοδο πέντε περίπου ετών. Από τη σύναψη της πρώτης σύμβασης εταιρικής σχέσης το 1964, οι διάφοροι κύκλοι του ΕΤΑ ακολουθούν, σε γενικές γραμμές, τους κύκλους των συμφωνιών/συμβάσεων των εταιρικών σχέσεων. Σε αυτό το σημείο, αναφέρονται τα ΕΤΑ με χρονολογική σειρά και με βάση τις συμφωνίες που συνάφθηκαν. Η χρονολογική σειρά έχει ως εξής:

- Πρώτο ΕΤΑ: 1959-1964

²⁹ <http://www.europarl.europa.eu/highlights/el/607> ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

³⁰ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/r12102> ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

- Δεύτερο ETA: 1964-1970 (Σύμβαση Γιαουντέ Ι)
- Τρίτο ETA: 1970-1975 (Σύμβαση Γιαουντέ ΙΙ)
- Τέταρτο ETA: 1975-1980 (Σύμβαση Λομέ Ι)
- Πέμπτο ETA: 1980-1985 (Σύμβαση Λομέ ΙΙ)
- Έκτο ETA: 1985-1990 (Σύμβαση Λομέ ΙΙΙ)
- Έβδομο ETA: 1990-1995 (Σύμβαση Λομέ ΙV)
- Όγδοο ETA: 1995-2000 (Σύμβαση Λομέ ΙV και η αναθεώρησή της Λομέ ΙV)
- Ένατο ETA: 2000-2007 (Συμφωνία του Κοτονού)
- Δέκατο ETA: 2008-2013 (αναθεωρημένη Συμφωνία του Κοτονού)³¹

Το ETA αποτελείται από πολλά μέσα, ιδίως δε από μη επιστρεπτέες ενισχύσεις, κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου, και δάνεια στον ιδιωτικό τομέα. Τα μέσα Stabex και Sysmin, τα οποία αποσκοπούσαν στην ενίσχυση του γεωργικού και του μεταλλευτικού τομέα αντιστοίχως, καταργήθηκαν με τη νέα συμφωνία εταιρικής σχέσης που υπεγράφη στο Κοτονού τον Ιούνιο του 2000. Επίσης, η εν λόγω συμφωνία προέβλεπε τον εξορθολογισμό των μέσων του ETA και καθιέρωσε ένα σύστημα κυλιόμενου προγραμματισμού, το οποίο επιτρέπει μεγαλύτερη ευελιξία και δίνει μεγαλύτερη υπευθυνότητα στα κράτη ΑΚΕ.

Το ύψος του 9ου ETA είναι 13,5 δισ. ευρώ για την περίοδο 2000-2007. Επιπλέον, τα υπόλοιπα των προηγούμενων ETA ανέρχονται σε περισσότερο από 9,9 δισ. ευρώ.

Η απόφαση με αριθμό 6/2005 του Συμβουλίου των υπουργών ΑΚΕ-EΚ, της 22ης Νοεμβρίου 2005, ορίζει τη δέσμευση 482 εκατομμύρια ευρώ από το δυνητικό ποσό του ενός δισεκατομμυρίου ευρώ, βάσει του ένατου Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης. Το ποσό αυτό καταμερίζεται ως ακολούθως: 352 εκατομμύρια ευρώ για το πρόγραμμα που έχει σκοπό την υποστήριξη της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης, 48 εκατομμύρια ευρώ για την περιφερειακή συνεργασία και ενσωμάτωση και 82 εκατομμύρια ευρώ για το επενδυτικό μέσο. Επιπλέον, ένα δεύτερο τμήμα ύψους 250 εκατομμυρίων ευρώ, που προορίζεται για τη δεύτερη καταβολή υπέρ του μέσου ΑΚΕ-ΕΕ για το νερό, ορίστηκε με την απόφαση με αριθμό 7/2005 του Συμβουλίου των Υπουργών ΑΚΕ-EΚ.

Η αναπτυξιακή βοήθεια που παρέχει το ETA εντάσσεται σ' ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κονδύλια του γενικού προϋπολογισμού

³¹ *Ibid*, σελ.29.

της Κοινότητας μπορούν να χρησιμοποιούνται για συγκεκριμένες δράσεις. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, παράλληλα με τη διαχείριση ενός μέρους των πόρων του ΕΤΑ (δάνεια και κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου), συνεισφέρει και με ιδίους πόρους με ποσό ύψους 1,7 δισεκατομμυρίων ευρώ για την περίοδο που καλύπτει το 9ο ΕΤΑ.

Τα κράτη-μέλη έχουν τις δικές τους διμερείς συμφωνίες με τις αναπτυσσόμενες χώρες και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες οι οποίες δεν χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης ή άλλους κοινοτικούς πόρους.

Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που παρουσιάζει η ενσωμάτωση στον προϋπολογισμό της Ε.Ε. της βοήθειας που παρέχεται στις χώρες ΑΚΕ και στις ΥΧΕ στα πλαίσια του ΕΤΑ.

Η εγγραφή των πιστώσεων του ΕΤΑ στον προϋπολογισμό διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων περιοχών. Τα σημερινά μέσα συνεργασίας με την Αφρική, είναι κυρίως το ΕΤΑ για τη νοτίως της Σαχάρας Αφρική, το πρόγραμμα για τη Νότιο Αφρική, και το πρόγραμμα MEDA για τη Βόρειο Αφρική. Η εγγραφή του ΕΤΑ στον προϋπολογισμό εξασφαλίζει μεγαλύτερη συνεκτικότητα και αποτελεσματικότητα στις πολιτικές σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης-Αφρικής .

Με την εγγραφή των πιστώσεων του ΕΤΑ στον προϋπολογισμό, η χρηματοδότηση της συνεργασίας ΕΕ-ΑΚΕ αποκτά μεγαλύτερη ανεξαρτησία σε σχέση με τις εκούσιες συνεισφορές, οι οποίες εξαρτώνται από τις απόψεις των κρατών-μελών, και αποκτά καλύτερες προοπτικές συνέχειας. Για τα κράτη-μέλη, αυτό σημαίνει ότι η χρηματοδοτική συνεργασία με τις χώρες ΑΚΕ μετατίθεται σε καθαρά κοινοτικό επίπεδο³².

Το ΕΤΑ, είναι επί του παρόντος η μόνη θέση δαπανών που δεν υπόκειται σε έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η ένταξη του ΕΤΑ στον προϋπολογισμό θα καταργήσει αυτή την ανωμαλία, ενισχύοντας ταυτόχρονα τη δημόσια νομιμότητα της εξωτερικής βοήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όσο δεν αποτελεί μέρος του προϋπολογισμού, η συνεργασία με τις χώρες ΑΚΕ αποκλείεται από μία από τις σημαντικότερες διαδικασίες λήψης αποφάσεων της Ένωσης. Ο ήδη σημαντικός κίνδυνος, ότι δηλαδή οι σχέσεις με τις χώρες ΑΚΕ μπορούν να τεθούν στο περιθώριο σε

³² *Ibid*, σελ.30.

σύγκριση με άλλες πιο ανεπτυγμένες από οικονομική άποψη περιοχές του κόσμου, αυξάνεται από την έλλειψη ορατότητας στους πολιτικούς στίβους της Ένωσης. Επιπλέον, η κοινοβουλευτική συνέλευση ίσης εκπροσώπησης ΑΚΕ-ΕΕ, θα κερδίσει συμπληρωματική επιρροή με την παρουσία ενός μέρους των μελών της στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η ένταξη όλων των δαπανών που συνδέονται με την εξωτερική βοήθεια σε έναν ενιαίο προϋπολογισμό, θα εξασφαλίσει μια γενική εικόνα της εξωτερικής βοήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της κοινοτικής πολιτικής για την ανάπτυξη, τόσο από την άποψη του όγκου αλλά και της γεωγραφικής κατανομής. Τέλος, η ένταξη του ΕΤΑ στον προϋπολογισμό θα οδηγήσει σε καλύτερη σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας.

Πέρα όμως από τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζονται από την ενσωμάτωση του ΕΤΑ στον προϋπολογισμό της Ε.Ε, όσον αφορά την βοήθεια που παρέχεται στις χώρες ΑΚΕ και στις ΥΧΕ, εκφράζονται και κάποιες ανησυχίες όσον αφορά την διατήρηση της ποιότητας της εταιρικής σχέσης με τις χώρες ΑΚΕ, και για το εάν αυτή η ενσωμάτωση θα θέσει υπό αμφισβήτηση τις δημοσιονομικές αναλήψεις υποχρεώσεων της Ε.Ε. υπέρ των κρατών ΑΚΕ.

Το τρέχον ΕΤΑ, που διοχετεύει την βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα κράτη της Αφρικής, της Καραϊβικής και τα νησιά του Ειρηνικού, λήγει το 2007, και αναμένεται η δημιουργία ενός νέου ταμείου.

2. Εμπόριο.

Αυτή η παράμετρος, πλαισιώνεται από την παροχή βοήθειας ώστε να βελτιωθούν οι παραγωγικές και εμπορικές υποδομές των χωρών ΑΚΕ, και να αυξηθεί το τεχνολογικό περιεχόμενο των εξαγωγών τους και το επίπεδό τους, στους τομείς της εκπαίδευσης και της έρευνας.

Μετά τη διάσκεψη της UNCTAD (Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη), το 1968, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήταν η πρώτη που εφάρμοσε, το έτος 1971, ένα σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων . Η ιδέα ήταν να χορηγηθούν τελωνειακές απαλλαγές - ή τουλάχιστον μειώσεις - στις αναπτυσσόμενες χώρες για τα τελικά ή ημικατεργασμένα βιομηχανικά προϊόντα, τα μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα και τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα. Δεν υπάρχει ρήτρα

αμοιβαιότητας από την πλευρά των αναπτυσσόμενων χωρών, οι οποίες δεσμεύονται μόνο να εφαρμόσουν τη ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους και να μην εισαγάγουν διακρίσεις μεταξύ των χωρών της Κοινότητας. Ο στόχος είναι τριπλός: αύξηση των εσόδων των αναπτυσσόμενων χωρών από εξαγωγές, προώθηση της εκβιομηχάνισης των χωρών αυτών και επιτάχυνση της οικονομικής τους ανάπτυξης³³.

3. Πολιτικός διάλογος

Τα τελευταία χρόνια, η ευρωπαϊκή πολιτική έναντι της Αφρικής, φαίνεται να στρέφεται, εκτός από την αναπτυξιακή βοήθεια και την εμπορική πολιτική, στην προώθηση πολιτικών στόχων, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία και ειδικότερα ο εκδημοκρατισμός των αναπτυσσόμενων κρατών, η σταθερότητα και η ασφάλεια. Κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται μέσω της προώθησης του πολιτικού διαλόγου³⁴.

Ο μόνιμος πολιτικός διάλογος, έχει ως στόχο να προλαμβάνει την εμφάνιση κρίσεων, ώστε να αποφεύγεται η προσφυγή στην υπό όρους παροχή βοήθειας, δηλαδή στην αναστολή της συνεργασίας σε περίπτωση μη σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δημοκρατικών αρχών και του κράτους δικαίου. Η χρηστή διαχείριση των δημοσίων υποθέσεων αποτελεί επίσης αντικείμενο τακτικού διαλόγου.

Πριν αναλύσουμε τις συμφωνίες, τις συμβάσεις και τις συνθήκες που υπογράφηκαν και εξασφάλισαν την συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών της Αφρικής, θα πρέπει να γίνει μια μικρή αναφορά στο πως ερμηνεύονται οι σχέσεις αυτές. Υπάρχουν τρεις σχολές σκέψης που έχουν προσπαθήσει να ερμηνεύσουν τον χαρακτήρα των σχέσεων Ευρώπης και Αφρικής. Η πρώτη ερμηνεύει την σχέση ως αμοιβαία και επωφελή. Η δεύτερη χαρακτηρίζει την σχέση ως «νέο-αποικιακού χαρακτήρα». Τέλος, η τρίτη ερμηνεύει την σχέση τοποθετώντας την στο ευρύτερο πλαίσιο των πολιτικών και οικονομικών σχέσεων Βορρά- Νότου³⁵.

Οι Συμβάσεις Γιαουντέ.

Η συνεργασία Ε.Ε.- ΑΚΕ έχει τις ρίζες της στην γέννηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΟΚ), με την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης το 1957. Η Συνθήκη της

³³ <http://www.europarl.europa.eu/highlights/el/607> ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Αστέρης Χουλιάρας, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Αφρική», Δ.Κ.Ξενάκης, Μ.Ι.Τσινιτσιζελής, επιμέλεια Ι. Σιδερής, *Παγκόσμια Ευρώπη? Οι διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Σελ. 2.

Ρώμης, εξέφρασε την δέσμευση της Κοινότητας με τις αποικίες της και με τις Υπερπόντιες Χώρες και Εδάφη, όσον αφορά την συνεισφορά στην ευημερία τους. Οι Συμβάσεις Γιαουντέ, είναι οι πρώτες συμβάσεις συνεργασίας και η πρώτη θεσμοποιημένη συνεργασία μεταξύ της Ευρώπης και των χωρών ΑΚΕ. Οι Συμβάσεις Γιαουντέ, υπογράφηκαν στην πόλη Γιαουντέ στο Καμερούν, από όπου έλαβαν και την ονομασία τους. Οι υπογράφωντες αυτών των Συμβάσεων, ήταν η τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα Αφρικανικά Κράτη, συμπεριλαμβανομένων της Μαδαγασκάρης και του Μαυρίτιου. Και οι δύο Συμβάσεις Γιαουντέ υπογράφησαν μεταξύ 18 κρατών ΑΚΕ και 6 κρατών-μελών της κοινότητας (όπως αναφέρεται και στον Πίνακα 2).

Η Σύμβαση Γιαουντέ Ι.

Η πρώτη Σύμβαση Γιαουντέ, υπογράφηκε στις 20 Ιουλίου του 1963, λίγα έτη έπειτα από την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στην πρωτεύουσα του Καμερούν. Αυτή η πρώτη σύμβαση συνεργασίας, υπογράφηκε μεταξύ 18 Αφρικανικών πρώην αποικιών, που μόλις είχαν αποκτήσει την ανεξαρτησία τους, και των 6 ιδρυτικών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η πρώτη Σύμβαση Γιαουντέ, τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιουνίου του 1964, ενώ το περιεχόμενό της βασιζόταν στην προγενέστερη συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Υπερπόντιων Χωρών και Εδαφών. Η Σύμβαση Γιαουντέ Ι καθορίστηκε να ισχύσει για 5 έτη, οπότε υπογράφηκε και η δεύτερη σύμβαση Γιαουντέ³⁶.

Εικόνα 4. Η τελετή υπογραφής της Γιαουντέ. Πηγή:

ec.europa.eu/publications/booklets/move/16/text_el αναζήτηση από google.

Τα συμφέροντα που θα αποκτούσαν τα κράτη-μέλη της Κοινότητας από μια συνεργασία με τις πρώην αποικίες, ήταν ο κύριος λόγος που υπογράφηκε η Σύμβαση Γιαουντέ. Έπειτα από την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης, που εξασφάλιζε τις

³⁶ William Brown, *The European Union and Africa, The Reconstructing of North-South Relations*, London, New York, I.B.Tauris, σελ. 42.

σχέσεις της Ευρώπης με τον Τρίτο Κόσμο, το ενδιαφέρον για συνεργασία με τις πρώην αποικίες των κρατών-μελών αυξήθηκε. Η Γαλλία έπαιξε σημαντικό ρόλο σε αυτό, εφόσον υπήρξε μεγάλη αποικιακή δύναμη στο παρελθόν. Εάν λοιπόν συνέβαινε μια συνεργασία της Ευρώπης με τις πρώην αποικίες της, η Γαλλία θα μπορούσε να διατηρήσει κάποια από τα οικονομικά αποικιακά της οφέλη, μεταφέροντας παράλληλα το κόστος της αποικιοποίησης και σε άλλα κράτη της Ευρώπης.

Έπειτα από την ανεξαρτησία των Αφρικανικών κρατών το 1960, η Ευρωπαϊκή τότε Κοινότητα, αποφάσισε να δημιουργήσει ή καλύτερα να ανανεώσει την συνεργασία. Η συνέχιση της σχέσης με τις πρώην αποικίες της Γαλλίας, επιτεύχθηκε το 1963 με την πρώτη Σύμβαση Γιαουντέ. Δεκαοχτώ αφρικανικά κράτη αποδέχθηκαν την καινούρια συμφωνία, και συγκρότησαν την ομάδα των Αφρικανικών κρατών συμπεριλαμβανομένης και της Μαδαγασκάρης και του Μαυρίτιου.

Η πρώτη Σύμβαση Γιαουντέ, παρείχε την πρόσβαση των περισσότερων εξαγωγικών προϊόντων των Αφρικανικών κρατών στην αγορά της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Σε αυτά τα προϊόντα, δεν συμπεριλαμβάνονταν τα προϊόντα εκείνα που καλύπτονταν από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (Common Agricultural Policy-CAP). Επίσης, αυτή η σύμβαση όρισε ένα δεύτερο ETA, με αύξηση του προηγούμενου ETA, σε μορφή δανείων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ)³⁷.

Ως ανεξάρτητα πλέον κράτη, τα αφρικανικά κράτη έπρεπε να αποδεχθούν τους όρους που έθετε η σύμβαση συνεργασίας, και όχι απλά να υπακούουν τους όρους που έθετε η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως ίσχυε στην περίπτωση της Συνθήκης της Ρώμης. Ωστόσο, η προοπτική της επιλεκτικής πρόσβασης στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τις εξαγωγές, σε συνδυασμό με την συνεχή παροχή αναπτυξιακής βοήθειας από την Ε.Ε. ήταν αρκετά ελκυστικοί λόγοι για τα νεοσύστατα κράτη. Αυτά τα οφέλη, σε συνδυασμό με τις στάσεις των Αφρικανών αρχηγών, που υπήρχαν από τα κατάλοιπα της γαλλικής εποχής, ώθησαν τα αφρικανικά κράτη στην αποδοχή των όρων της Σύμβασης Γιαουντέ Ι³⁸. Είναι σημαντικό να αναφερθεί, ότι οι όροι αυτοί αφορούσαν την επιμονή της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αυτό που αποκαλούνταν «αντίστροφες προτιμήσεις». Αυτό σήμαινε, ότι σε αντάλλαγμα για την επιλεκτική πρόσβαση στην αγορά της Ευρωπαϊκής

³⁷ *Ibid*, σελ.34.

³⁸ Lister M, *The European Community and the developing world: the role of the Lomé Convention*, Aldershot, Avebury, 1988.

Ένωσης, τα συμβαλλόμενα μέλη θα έπρεπε να συμμερίζονται καλύτερους όρους πρόσβασης συγκεκριμένων ευρωπαϊκών προϊόντων στις αγορές τους σε σχέση με αυτές που έδιναν σε εισαγωγείς από άλλες χώρες ³⁹. Οι γαλλικοί βασιλικοί κανονισμοί περί εμπορίου που ίσχυαν, βρήκαν την φανερή συνέχειά τους στις «αντίστροφες προτιμήσεις», που διατήρησαν στενούς οικονομικούς δεσμούς μεταξύ των συνυπογραφόντων και των ευρωπαϊκών χωρών, ενώ διατήρησαν και τα οικονομικά οφέλη στην Ε.Ε. σε ότι αφορούσε την πρόσβασή τους στις αφρικανικές αγορές. Αυτό το γεγονός θα αποτελούσε το θέμα το οποίο, μαζί με τις απαιτήσεις του ευρύτερου τρίτου κόσμου για ειδική μεταχείριση στον τομέα του εμπορίου, θα οδηγούσε στις διαπραγματεύσεις της Λομέ.

Η Σύμβαση Γιαουντέ ΙΙ.

Η δεύτερη Σύμβαση Γιαουντέ, υπογράφηκε επίσης στην πρωτεύουσα του Καμερούν στις 29 Ιουλίου του 1969, έπειτα από τη λήξη της πρώτης σύμβασης Γιαουντέ ⁴⁰. Η Γιαουντέ ΙΙ, υπογράφηκε ανάμεσα στα 6 ιδρυτικά μέλη της Κοινότητας και σε 18 χώρες της Αφρικής, ενώ η διάρκειά της ήταν επίσης πέντε έτη. Η δεύτερη Σύμβαση Γιαουντέ, επέφερε κάποιες αλλαγές στους όρους της συνεργασίας. Η Σύμβαση αυτή, θέσπισε ένα τρίτο ΕΤΑ αναπτυξιακής βοήθειας, και επανέλαβε τους κανονισμούς εμπορίου που έθεσε η Γιαουντέ Ι ⁴¹. Η αποδοχή της δεύτερης σύμβασης Γιαουντέ από τα αφρικανικά κράτη, απέδειξε την γαλλική επιρροή στις εξωτερικές σχέσεις και ανέδειξε την συνεχή εξάρτηση από την Γαλλία, όσον αφορά το εμπόριο και το νόμισμα. Η Σύμβαση αυτή, συνέχισε την επιλεκτική πρόσβαση στις αγορές της Ε.Ε, παρέχοντας ταυτόχρονα στα αφρικανικά κράτη ένα είδος προστασίας των εξαγωγών τους στην παγκόσμια αγορά, όπου ο ανταγωνισμός από άλλες χώρες του Τρίτου Κόσμου θα ήταν μεγάλος ⁴². Όσον αφορά την αλλαγή των όρων από πλευράς Ε.Ε, υπήρξε μικρή ώθηση, εφόσον τα οικονομικά ενδιαφέροντα των κρατών-μελών της δεν επικεντρώνονταν πλέον στις πρώην αφρικανικές αποικίες, εξαιτίας της φιλελευθεροποίησης και της διεθνοποίησης της παγκόσμιας οικονομίας που ανέδειξαν άλλους οικονομικούς δεσμούς.

³⁹ Holland S, *Uncommon market: Capital class and Power in the European Community*, Macmillan, London, 1980.

⁴⁰ William Brown, *Ibid*, σελ.34.

⁴¹ *Ibid*, σελ.35.

⁴² Holland S, *op cit.*, σελ.36.

Πράγματι, οι συμβάσεις αυτές δεν βοήθησαν στην ολοκλήρωση της οικονομίας της Ε.Ε. και των Αφρικανικών κρατών. Το εμπόριο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Αφρικανικών Κρατών, αναπτύχθηκε πολύ αργά, σε σχέση με το εμπόριο μεταξύ της Ε.Ε. και άλλων ομάδων κρατών του Τρίτου Κόσμου⁴³.

Παρουσιάστηκε λοιπόν μια στασιμότητα στις σχέσεις των υπογραφόντων της Σύμβασης, εφόσον αναδείχθηκαν οικονομικά ενδιαφέροντα για άλλα κράτη του Τρίτου Κόσμου, και με άλλες αναπτυγμένες οικονομίες, σημαντικές για τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κάτι τέτοιο είναι προφανές, για παράδειγμα, στο αυξημένο ενδιαφέρον που επέδειξε η Ε.Ε. για ανάπτυξη σχέσεων με άλλες χώρες του Τρίτου Κόσμου. Η Συνθήκη της Ρώμης, προέβλεπε το Άρθρο υπ' αριθμόν 238, για χώρες του Τρίτου Κόσμου με παρόμοια επίπεδα ανάπτυξης με τις αφρικανικές χώρες, ώστε να μπορούν να συνάπτουν συμφωνίες που αφορούν το εμπόριο ή άλλες συμφωνίες με την Ε.Ε.⁴⁴ Υπό αυτόν τον κανονισμό, η Ε.Ε. σύναψε συμφωνίες και με άλλα κράτη, όπως η Τανζανία, η Ουγκάντα και η Κένυα με τις Συμβάσεις Arusha του 1968 και 1969 (που ήταν συμφωνίες της ίδιας διάρκειας με την Γιαουντέ ΙΙ), και με την Νιγηρία με την σύμβαση Lagos το 1966 (συμφωνία που δεν εφαρμόστηκε ποτέ εξαιτίας του πολέμου στη Μπιάφρα). Επιπροσθέτως, το 1971, εισήγαγε ένα Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων (ΣΓΠ), που περιλάμβανε μειώσεις στους εξωτερικούς φόρους για όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες και ενίσχυσε την προτίμηση στις Αφρικανικές χώρες σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες του Τρίτου Κόσμου⁴⁵. Αυτό το είδος ανάπτυξης ιδρύθηκε από την αρχή, εφόσον και όταν άλλες χώρες του Τρίτου Κόσμου απαίτησαν διαπραγματεύσεις για πρόσβαση του εμπορίου στην αγορά της Ε.Ε. Επέκτειναν ωστόσο, τις θεσμοποιημένες συμφωνίες μεταξύ της Ε.Ε. και των νότιων κρατών και συνεισέφεραν στην δέσμευση με αυτά τα κράτη.

Οι πραγματικοί όροι της συνεργασίας εμφάνισαν, ωστόσο, συνοχή με την πολιτική της Συνθήκης της Ρώμης, παρόλη τη νέα κατάσταση ανεξαρτησίας που

⁴³ Frey-Wouters, *The EC and the Third World: The Lomé Convention and its Impact*, Praeger, New York, 1980.

⁴⁴ Jones D. "Europe's chosen few: Policy and Practice of the EEC Aid Programme", London, 1973.

⁴⁵ *Ibid*, σελ.35.

παρουσίασαν οι προσυπογράφωντες⁴⁶. Παρ'όλα αυτά, η συνεργασία και η θέσπιση περαιτέρω συμφωνιών, απέδειξαν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, υπό την ηγεσία της Γαλλίας, εξασφάλισε ένα σημαντικό ρόλο στη δόμηση των σχέσεων Βορρά-Νότου. Ο ρόλος της Γαλλίας στην πολιτική της Ε.Ε. απεδείχθη ζωτικής σημασίας, και ο διμερής ρόλος της έξω από τις Κοινοτικές δομές συνέχισε να είναι ιδιαίτερα σημαντικός όσον αφορά την υποστήριξη προς τα νέα κράτη και τα καθεστώτα τους⁴⁷.

Οι Συμβάσεις Γιαουντέ, ήταν εκείνες οι οποίες κατέστησαν την Ευρωπαϊκή Ένωση ως τον βασικό παράγοντα στον καθορισμό της φύσης των σχέσεων μεταξύ της Ευρώπης και των πρώην αποικιακών εδαφών στην Αφρική. Η νέα σχέση συνεργασίας, άνοιξε το δρόμο για τη δημιουργία νέων διεθνών κανονισμών- αναγνώριση της επίσημης ανεξαρτησίας και ισότητας με τις πρώην αποικίες, σε συνδυασμό με την δέσμευση στις πρώην αποικίες για αναπτυξιακή βοήθεια και εμπόριο⁴⁸. Όμως, αυτή η σύμβαση δεν ικανοποιούσε πλέον τις απαιτήσεις των νεοσύστατων κρατών, που δημιουργούνται στο διεθνές σύστημα. Ο όρος συνεργασία αντικαταστάθηκε από τον όρο του νεο-αποικισμού, και το θέμα των αντίστροφων προτιμήσεων ήρθε σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς για επιλεκτική μεταχείριση. Στις αρχές της δεκαετίας 1970, μια σειρά παραγόντων οδήγησε σε μια σταδιακή αναδόμηση των σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον Τρίτο Κόσμο. Σε αυτή τη διαδικασία, τα νοτιότερα κράτη είχαν την δυνατότητα να προωθήσουν περαιτέρω τις οικονομικές τους απαιτήσεις, ώστε δηλώσουν ξανά την πολιτική τους ανεξαρτησία και να αναφέρουν την οικονομική αδυναμία τους.

Οι δύο Συμβάσεις Γιαουντέ, δημιούργησαν το πρόσφορο έδαφος πάνω στο οποίο οικοδομήθηκε η Σύμβαση Λομέ.

⁴⁶ Green R.H, "The Child of Lomé: Messiah, Monster or Mouse?", Long F. *The Political economy of EEC relations with African, Caribbean and Pacific States: Contributions to the Understanding of the Lomé Convention on North-South Relations*, Pergamon Press, Oxford, 1980, σελ.3-31.

⁴⁷ Clapham C, *Africa and the International System: The politics of state survival*, University Press, Cambridge, 1996.

⁴⁸ William Brown, *Ibid*, σελ. 36.

Η Σύμβαση Λομέ.

Η προέλευση της Σύμβασης Λομέ.

Η Σύμβαση Λομέ, θα πρέπει να γίνει κατανοητή μέσα σε ένα πλαίσιο σχέσεων μεταξύ Βορρά και Νότου, μεταξύ των κρατών του Βορρά και του Νότου. Αυτές οι σχέσεις έχουν τις ρίζες τους πολύ πίσω στο χρόνο, και θα πρέπει να αναζητηθούν στο ιστορικό πλαίσιο της απο-αποικιοποίησης και της ανεξαρτησίας στην περίοδο πριν τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η Σύμβαση Λομέ, δημιουργήθηκε αρχικά στη βάση μιας ιστορίας σχέσεων μεταξύ της Ε.Ε. και της Αφρικής. Οι πρώτες από αυτές τις συμφωνίες αποτέλεσαν μια συνεργασία της Ευρώπης με τις αποικίες της Γαλλίας, μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης το 1957. Αυτή η συνεργασία, υπήρξε παράλληλα με την πολιτικού χαρακτήρα επίσημη σχέση της Γαλλίας με τις αποικίες της στην Αφρική. Η ανταπόκριση που είχε η ιδέα της ανεξαρτησίας των αποικιών, οδήγησε στην ανανέωση των παλαιότερων συνεργασιών που υπογράφηκαν με τις αποικίες, κάτι που εκφράστηκε μέσα από τις Συνθήκες Γιαουντέ Ι και ΙΙ, που υπογράφησαν το 1963 και το 1969 αντίστοιχα. Οι συνθήκες αυτές αφορούσαν συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών της Αφρικής⁴⁹.

Η είσοδος της Βρετανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αύξησε την ζήτηση για συνεργασία της Βρετανίας με την Ε.Ε. Η αλλαγή που επήλθε εντός της Ευρωπαϊκής τότε Κοινότητας, με την είσοδο της Βρετανίας, οδήγησε σε ανάγκη για συνεργασία μεταξύ των χωρών της Ευρώπης και των αναπτυσσόμενων κρατών. Αυτή η συνεργασία εξασφαλίστηκε από την υπογραφή της Σύμβασης Λομέ, το 1975, που περιλάμβανε συνεργασία με τις βρετανικές και γαλλικές αποικίες στην Αφρική και τα νησιά στην Καραϊβική και τον Ειρηνικό.

Η ιστορία των συμφωνιών συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρείχε την απαραίτητη δομή της Σύμβασης Λομέ. Επίσης, η ιστορία αυτών των συμφωνιών έδειξε τον τρόπο με τον οποίο η Ε.Ε. και η Αφρική δημιούργησαν συνεχείς σχέσεις με τις πρώην αποικίες στην μετα-αποικιακή εποχή. Ωστόσο, το διεθνές προσκήνιο, στο οποίο έγιναν οι διπραγματεύσεις για τη Σύμβαση Λομέ, έπαιξε ένα ρόλο ζωτικής σημασίας

⁴⁹ William Brown, *Ibid* σελ.34.

στον καθορισμό του περιεχομένου και του νοήματος (του «πνεύματος») της νέας συμφωνίας. Πέρα από τα υπόλοιπα, αυτό χαρακτηρίζεται και από την οικονομική και πολιτική κρίση που σχετίζεται με την μεταπολεμική αύξηση του πληθυσμού στις αρχές του 1970 και πιο συγκεκριμένα, με την κορύφωση των απαιτήσεων του Τρίτου Κόσμου για μια νέα διεθνή οικονομική τάξη. Αυτό, είχε ως αποτέλεσμα μια συμφωνία που συμπορεύονταν με την πολιτική της αρνητικής κυριαρχίας: αναγνώριση, επίσημη ισότητα μεταξύ των άνισων συνεργατών, δέσμευση στην κυριαρχία, η μέσω της αναπτυξιακής βοήθειας επιβίωση, και η ανάπτυξη των κρατών του Νότου, και οι απαιτήσεις των περισσότερο αδύναμων κρατών για μια σχέση που θα τα βοηθούσε να λάβουν πηγές, ώστε να εξασφαλίσουν την επιβίωση του καθεστώτος τους.

Οι σχέσεις της Ε.Ε. με την Αφρική, είχαν αλλάξει εξαιτίας των οικονομικών και πολιτικών αλλαγών που συνέβησαν στην μεταπολεμική περίοδο, και υπάρχει μια μικρή αμφιβολία ότι οι χώρες της Αφρικής ενδιαφέρονταν λίγο για την οικονομία της Γαλλίας και κατά συνέπεια της Ε.Ε. Ωστόσο, στις αρχές του 1970, υπήρξε μια ανανέωση στο ενδιαφέρον για την διατήρηση και στην αναδιαμόρφωση των σχέσεων του Τρίτου Κόσμου με την Ε.Ε. Αυτό συνέβη εξαιτίας των προβλημάτων που παρουσιάστηκαν όσον αφορά το εμπόριο, εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και των απαιτήσεων του Τρίτου Κόσμου για αλλαγή.

Για την Ε.Ε, υπήρχαν άλλοι λόγοι για την ανανέωση και την ενδυνάμωση των σχέσεων με τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ήταν εκτεθειμένη στον Τρίτο Κόσμο, με περίπου το 45% των ευρωπαϊκών εισαγωγών, που προέρχονταν από αναπτυσσόμενες χώρες το 1975 ⁵⁰. Αυτή η έκθεση της Ε.Ε. ήταν ακόμη μεγαλύτερη στον τομέα των ακατέργαστων υλικών, με τις εισαγωγές να αφορούν κατά κύριο λόγο τα μεταλλεύματα (π.χ 79% εισαγωγή σιδήρου, 61% εισαγωγή αλουμινίου)⁵¹. Η Αφρική αποτελούσε τον κύριο προμηθευτή ακατέργαστων υλικών και μεταλλευμάτων της Ε.Ε, εφόσον διατηρούσε σημαντικό μέρος των παγκόσμιων αποθεμάτων. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι η Αφρική ήταν ο κύριος προμηθευτής τέτοιων υλικών της Ε.Ε. και κατά

⁵⁰ Vaitos C., 'From the ugly American to the ugly European: The role of Western Europe in North-South Relations', Makler, *The new International Economy*, Sage, London 1982, σελ.167.

⁵¹ Frey-Wouters, *Ibid*, σελ 37.

την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου⁵². Σύμφωνα με τα παραπάνω, η Αφρική βρισκόταν ψηλά στα ενδιαφέροντα της Ε.Ε. γεγονός το οποίο προμήνυε την ανανέωση και την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των δύο ομάδων κρατών.

Από το 1970 και έπειτα, η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έπρεπε να καταστρώσει μια πολιτική ώστε να επιτύχει τους σκοπούς της. Μέσα σε αυτούς τους σκοπούς, συμποεριλαμβάνονταν η ανάγκη για τη δημιουργία μιας συμφωνίας που θα διαδεχόταν τις Συμβάσεις Γιαουντέ, και η ανάγκη για ανταπόκριση στις απαιτήσεις του Τρίτου Κόσμου. Σκοπός αυτής της πολιτικής, όσον αφορά την καινούρια συμφωνία και την ανταπόκριση στις απαιτήσεις των χωρών του Τρίτου Κόσμου, ήταν η διατήρηση της υπάρχουσας συνεργασίας και η ανταπόκριση στις απαιτήσεις των προτεινόμενων συνεργατών. Ένας ακόμη στόχος, υπήρξε η ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ της Κοινότητας και του Τρίτου Κόσμου, ώστε να υπάρχει δυνατότητα επέκτασης των σχέσεων και σε άλλες περιοχές του Τρίτου Κόσμου. Το 1971, η Κοινότητα προχώρησε στην δημιουργία μιας παγκόσμιας αναπτυξιακής πολιτικής στα πλαίσια της αναπτυξιακής συνεργασίας της Ε.Ε. Ο σκοπός της προτεινόμενης πολιτικής, ήταν το πέρασμα των συμφωνιών Γιαουντέ με τα Αφρικανικά κράτη, που χαρακτηρίζονταν από την γαλλική μετα-αποικιακή πολιτική, σε ένα άλλο επίπεδο. Συνεπώς, ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις της Σύμβασης Λομέ, που θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι μια συμφωνία αναπτυξιακής βοήθειας και εμπορίου μεταξύ των δύο συνόλων κρατών.

Οι διαπραγματεύσεις της Σύμβασης Λομέ.

Οι πρώτες διαπραγματεύσεις για τη νέα συμφωνία, έλαβαν χώρα στις 25 και 26 Ιουλίου του 1973 στις Βρυξέλλες, με συμμετέχοντες όλα τα ενδιαφερόμενα-συνεργαζόμενα κράτη-μέλη (Bulletin of the EC 7/8-1973 1.1.01). Η συνάντηση αυτή, περιλάμβανε ανταλλαγή απόψεων και κανονισμούς για την εκκίνηση των επίσημων διαπραγματεύσεων. Ο Δανός Ivar Norgaard, σαν πρόεδρος του Συμβουλίου, ανακοίνωσε την απόφαση της Κοινότητας, η οποία επαναλάμβανε τον σκοπό δημιουργίας της συνεργασίας, υπό την πρώτη επιλογή του Πρωτοκόλλου 22 της Συμφωνίας Ένταξης, υποδεικνύοντας έτσι την έλλειψη της προόδου των κρατών-μελών όσον αφορά μια κοινή

⁵² Adisa J. and Adigun A., “Africa’s Strategic Relationship to Western Europe: The dispensability Thesis”, Sesay A. *Africa and Europe: From Partition to Independence or Dependence?*, Groom Helm, London 1986.

απόφαση⁵³. Κατά συνέπεια, επανέλαβε την επιθυμία της Κοινότητας για μια συμφωνία που θα παρείχε προστασία στους ήδη υπάρχοντες, και ίση μεταχείριση για τους νέους συνεργάτες, καθώς και ελεύθερο εμπόριο- με εξαιρέσεις στα προϊόντα ΚΑΠ, για μια περίοδο πέντε ετών⁵⁴. Αυτό όμως κρίθηκε από τα κράτη ΑΚΕ, εφόσον βασιζόταν στο Πρωτόκολλο 22 και όχι στο πιο πρόσφατο *Deniau Memorandum*, το οποίο είχαν δει αυτά τα κράτη σαν μια αναβάθμιση από τους συνεργάτες τους⁵⁵. Ο Wenike Briggs, από τη Νιγηρία, εκπροσωπώντας τα Αφρικανικά κράτη, εξέφρασε την αντίθεση των αφρικανικών κρατών στην υπάρχουσα φύση των σχέσεων μεταξύ φτωχών και πλούσιων κρατών⁵⁶. Η ροή των διαπραγματεύσεων ξεκίνησε στις 17 και 18 Οκτωβρίου.

Εικόνα 5. Η Σύμβαση Λομέ. Πηγή: www.ladofrancaise.gouv.fr αναζήτηση από google.

Η Κοινότητα υιοθέτησε νέες κατευθυντήριες γραμμές διαπραγματεύσεων, στο Συμβούλιο της Επιτροπής στις 1 και 2 Απριλίου, και αναγνώρισε την ενότητα και τον σκοπό των χωρών ΑΚΕ. Επίσης, τονίστηκαν κάποια προβληματικά τμήματα των διαπραγματεύσεων. Οι νέες κατευθύνσεις, έδωσαν στην Επιτροπή την προοπτική για την εκκίνηση συμφωνιών, που θα αφορούσαν την προστασία των κερδών εξαγωγών των κρατών ΑΚΕ. Αυτό αποτέλεσε ένα είδος ανταπόκρισης στην απαίτηση των κρατών ΑΚΕ για ένα σύστημα εγγύησης για τις εξαγωγές προϊόντων⁵⁷. Η γενικότερη όμως έλλειψη προόδου, ώθησε τα κράτη ΑΚΕ να καλέσουν τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. σε μια υπουργική συνδιάσκεψη στο Kingston στην Τζαμάικα, στις 25 και 26 Ιουλίου⁵⁸. Αυτή η συνάντηση είχε ως σκοπό να αναδείξει την αυξανόμενη επιρροή και την σιγουριά των κρατών ΑΚΕ. Η ενότητα των κρατών ΑΚΕ, και η δύναμη των απαιτήσεών τους για μια νέα σχέση με

⁵³ Nabudere D.W, "The Lomé Convention and the consolidation of Neo-colonialism", *Essays on the theories and Practice of Imperialism*, Onyx Press, London, 1979.

⁵⁴ Bulletin of the EC 7/8-1973 1.1.02.

⁵⁵ Bulletin of the EC 7/8-1973 1.1.03.

⁵⁶ Bulletin of the EC 7/8-1973 1.1.03.

⁵⁷ Bulletin of the EC 5-1974 2.3.22, 4-1974 1.1.04.

⁵⁸ *Ibid*, σελ.41.

την Ε.Ε, εντυπωσίασε την Επιτροπή. Η Συνάντηση στο Kingston, πίεσε την Κοινότητα να καθορίσει και να ξεκαθαρίσει την στάση της σε μια σειρά θεμάτων⁵⁹. Στην συνάντηση αυτή, η Ε.Ε. τελικά αποδέχθηκε την απαίτηση για κατάργηση των αντίστροφων προτιμήσεων. Επίσης, σε αυτή τη συνάντηση η Ε.Ε, έκανε μια βελτιωμένη προσφορά για τα προϊόντα που προστατεύονται από την ΚΑΠ. Στη Συνάντηση στο Kingston, συμφωνήθηκε επιπλέον, η βάση για αυτό που αργότερα θα αποτελούσε το σύστημα Stabex (System for the Stabilization of Export Earnings), παρόλο που τα προϊόντα δεν είχαν ακόμη καθοριστεί. Εκτός από τον τομέα του εμπορίου, η συνάντηση κάλυψε και το θέμα της παροχής αναπτυξιακής βοήθειας, χωρίς όμως να καθοριστούν το ποσό και το επίπεδο της αναπτυξιακής βοήθειας⁶⁰.

Τα γεγονότα που συνέβησαν στο Kingston, αντανakλούν στην πρόοδο των κρατών ΑΚΕ, εξασφαλίζοντας το εμπόριο, μια δέσμευση στην σταθεροποίηση των κερδών από τις εξαγωγές, την βιομηχανική συνεργασία και τις παραχωρήσεις σε άλλες περιοχές. Για την Ε.Ε, η συνάντηση βοήθησε στην επίλυση κάποιων διαφορών μεταξύ των κρατών-μελών της και επαναπροσδιόρισε την πολιτική Deniau Memorandum. Σε συναντήσεις, που συνέβησαν κατά τη διάρκεια του Οκτωβρίου και Νοεμβρίου, καθορίστηκε η στάση της Επιτροπής σε πληθώρα θεμάτων⁶¹. Άλλα θέματα, όπως η τιμή της ζάχαρης, το επίπεδο βοήθειας, και συμφωνίες για το ρούμι ή τις μπανάνες, αποφασίστηκαν αργότερα, σε μια συνδιάσκεψη στις 13 Ιανουαρίου του 1975. Έπειτα από συναντήσεις και προσδιορισμούς συγκεκριμένων θεμάτων, καθορίστηκε το κείμενο της συμφωνίας. Η Σύμβαση Λομέ (η πρώτη σύμβαση Λομέ), υπογράφηκε επίσημα στις 28 Φεβρουαρίου του 1975, στην πρωτεύουσα του Τόγκο, Λομέ.

Η Σύμβαση Λομέ Ι.

Η προσχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1973, αποτέλεσε ένα σημαντικό παράγοντα που οδήγησε στην υπογραφή των Συμβάσεων Λομέ. Η πρώτη Σύμβαση Λομέ, υπογράφηκε στις 28 Φεβρουαρίου του 1975, στην πρωτεύουσα του Τόγκο (από όπου έλαβε και την ονομασία της), έπειτα από μια σειρά διαπραγματεύσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω. Η Σύμβαση αυτή, θέτει ένα νέο

⁵⁹ Bulletin of the EC 7/8-1974 2.3.32.

⁶⁰ Bulletin of the EC 7/8-1974 2.3.34-5.

⁶¹ Bulletin of the EC 10-1974 2.3.30, 11-1974 2.3.26.

πλαίσιο στις σχέσεις συνεργασίας μεταξύ της Ευρώπης και των κρατών της Αφρικής⁶². Η σύμβαση Λομέ I, υπογράφηκε το 1975, ταυτόχρονα με το 4ο ETA (3 BECU) και αποτέλεσε μια συμφωνία μεταξύ 46 κρατών ΑΚΕ και 9 κρατών-μελών της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Η διάρκεια ισχύος της συγκεκριμένης Σύμβασης ήταν τα πέντε έτη (1975-1980), εφόσον η απόφαση υπογραφής της προέβλεπε αναθεώρηση της Σύμβασης ανά πέντε έτη (Λομέ I, II, III, IV και αναθεώρηση αυτής). Η πρώτη σύμβαση Λομέ, στόχευε στο να συμπεριλάβει, έπειτα από την προσχώρηση της Βρετανίας στην Κοινότητα, κάποιες από τις χώρες πλούτου στο πρόγραμμα συνεργασίας.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της πρώτης Σύμβασης Λομέ είναι:

- Η μη- αμοιβαίες προτιμήσεις για τις περισσότερες από τις εξαγωγές από τις χώρες ΑΚΕ στην Ε.Ε.
- Ισότητα μεταξύ των συνεργατών, σεβασμός για την κυριαρχία, αμοιβαία ενδιαφέροντα και διεθνής ανεξαρτησία.
- Το δικαίωμα του κάθε κράτους να καθορίσει την δική του πολιτική.
- Ασφάλεια των σχέσεων βασισμένη στα κατορθώματα του συστήματος συνεργασίας.⁶³

Εκτός από τα παραπάνω χαρακτηριστικά, περιλαμβάνει προσχέδια για το εμπόριο, εργασίες δόμησης και το σύστημα STABEX. Θα πρέπει όμως στο σημείο αυτό, να αναλύσουμε αναλυτικότερα τις διαστάσεις της Σύμβασης Λομέ I, όπως το τμήμα της αναπτυξιακής βοήθειας και το τι προβλέπει η Σύμβαση αυτή όσον αφορά το εμπόριο.

Αυτή η Σύμβαση, αντανakλά ένα πλήθος επιρροών. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονται οι σχέσεις Βορρά-Νότου γενικότερα, και ειδικότερα η συνεχής δέσμευση του Βορρά στα κράτη του Νότου, και οι απαιτήσεις των κρατών του Νότου για επίλυση των οικονομικών τους προβλημάτων και για την αναγνώρισή τους ως ανεξάρτητα κράτη. Οι επιρροές αυτές περιλαμβάνουν επίσης, την παγκόσμια οικονομική κρίση, την απαίτηση των αναπτυσσόμενων κρατών για μια Νέα τάξη πραγμάτων, τις διαμάχες μεταξύ πλούσιων και φτωχότερων κρατών, και την ιστορική κυριαρχία της Ευρώπης στην Αφρικανική ήπειρο.

⁶² http://ec.europa.eu/development/body/cotonou.lome_history_en ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

⁶³ *Ibid.*

Η Σύμβαση στοχεύει στην «ίδρυση μιας βάσης πλήρους ισότητας μεταξύ των συνυπογραφόντων.... ένα νέο μοντέλο σχέσεων μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων κρατών, συναφές με τις τάσεις τις διεθνούς κοινότητας προς μια ισορροπημένη οικονομική τάξη...»⁶⁴. Η Σύμβαση βασίστηκε σε τέσσερις περιοχές ενδιαφέροντος: 1. οικονομική και τεχνική συνεργασία (βοήθεια) με σκοπό την ανάπτυξη των κρατών ΑΚΕ, ώστε να βελτιώσουν την θέση τους στον παγκόσμιο καταμερισμό αγοράς. 2. ένα σύστημα οικονομικής βοήθειας που θα βοηθούσε στην σταθεροποίηση των κερδών των κρατών ΑΚΕ από τις εξαγωγές προϊόντων (Σύστημα Stabex). 3. ελεύθερη, μη-αμοιβαία πρόσβαση των εξαγωγών των ΑΚΕ στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και 4. κοινοί θεσμοί που θα εποπτεύουν την συνεργασία.

Αναπτυξιακή βοήθεια.

Η Σύμβαση Λομέ, θεωρήθηκε μοναδική για πολλούς λόγους. Η Σύμβαση, προέβλεπε την παραχώρηση χορηγήσεων αναπτυξιακής βοήθειας από την Ε.Ε. στα κράτη ΑΚΕ, ενώ η Ε.Ε. ήταν δεσμευμένη από το νόμο ώστε να μη μπορεί να αποσύρει κάποια χρηματοδότηση έπειτα από τη χορήγησή της. Ωστόσο, οι αρχές που διέπουν αυτή τη διαδικασία βοήθειας, αντανakλούν την ανησυχία για κυριαρχία που επικρατούσε στα κράτη ΑΚΕ. Η διαδικασία παροχής βοήθειας βασιζόταν απόλυτα στην κοινή διαχείριση της βοήθειας, ενώ την ευθύνη για την χρήση της βοήθειας αυτής είχαν τα κράτη ΑΚΕ. Αυτό το τμήμα, βασίζεται στην διατύπωση για την «δραστήρια συμμετοχή του κράτους ΑΚΕ ή των κρατών ΑΚΕ όσον αφορά διάφορες φάσεις ενός έργου...»⁶⁵. Η βοήθεια παρέχεται από τη σύμβαση σε συνδυασμό με ένα πενταετές «Εθνικό Ενδεικτικό Πρόγραμμα» το οποίο συναποφασίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και από κάθε κράτος ΑΚΕ. Αυτή ήταν μια απόφαση που λήφθηκε στην αρχή της πενταετίας εφαρμογής της Σύμβασης Λομέ Ι. Τα κράτη ΑΚΕ, διατήρησαν κατ'ουσίαν το δικαίωμά τους να υλοποιήσουν προγράμματα, ώστε η χρήση της αναπτυξιακής βοήθειας να παρουσιάζει συνάφεια με τις στρατηγικές ανάπτυξης των κρατών ΑΚΕ και τους σκοπούς αυτών των στρατηγικών, και τον προγραμματισμό, ώστε κάθε κράτος ΑΚΕ να δημιουργήσει ένα σχέδιο χρήσης της βοήθειας στην εκκίνηση της Σύμβασης. Αυτό το

⁶⁴ ACP-EEC 1975.

⁶⁵ ACP-EEC 1975, Άρθρο 50.

βασικό πλαίσιο, στο οποίο τα κράτη ΑΚΕ παρείχαν την πολιτική και την διαχείριση της ανάπτυξης, ενώ η Ε.Ε. παρείχε την οικονομική υποστήριξη, διήρκεσε ως τα μέσα της τέταρτης Σύμβασης Λομέ, παρόλες τις αλλαγές που συνέβησαν στο τμήμα της αναπτυξιακής βοήθειας⁶⁶.

Η τελική απόφαση, που έδωσε τον έλεγχο της χρήσης της αναπτυξιακής βοήθειας στα κράτη ΑΚΕ, λήφθηκε από την Επιτροπή του ΕΤΑ, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους κάθε κράτους-μέλους της Ε.Ε. αλλά από κανέναν εκπρόσωπο από κράτος ΑΚΕ. Κάτι τέτοιο σήμαινε, ότι τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και η Επιτροπή είχαν την δύναμη να απορρίψουν προγράμματα ανάπτυξης που πρότειναν τα κράτη ΑΚΕ, εφόσον βέβαια διαφωνούσαν με αυτά. Σύμφωνα με πολλούς σχολιαστές, αυτό το γεγονός υπονόμει τις αρχές της Σύμβασης συνεργασίας. Ωστόσο, αυτή η διαδικασία «τοποθέτησης» της αναπτυξιακής βοήθειας, εξηγεί με ποιο τρόπο διατήρησε η Ε.Ε. τους μηχανισμούς ελέγχου. Κατά συνέπεια, η ανισότητα που επικρατούσε στην μετα-αποικιακή σχέση, διατηρήθηκε στις δομές της νέας συνεργασίας. Η αναπτυξιακή βοήθεια που παραχωρούνταν σε κάθε κράτος ΑΚΕ, ήταν απόφαση που λαμβανόταν σύμφωνα με τις διαδικασίες και τα κριτήρια που έθετε η Επιτροπή, χωρίς αυτή η διαδικασία να γίνεται δημόσια. Αυτό, πιθανώς να έδωσε την δυνατότητα στην Επιτροπή και στα κράτη-μέλη, να παραχωρούν περισσότερη βοήθεια σε εκείνα τα κράτη ΑΚΕ, με των οποίων τις πολιτικές συμφωνούν. Τέλος, η Επιτροπή είχε την δυνατότητα να επηρεάζει την χορήγηση των συμβολαίων από χρηματοδοτημένα έργα, δίνοντας προτεραιότητα σε συμβόλαια κρατών-μελών που παρείχαν αυτή τη βοήθεια. Η διαδικασία της χορήγησης αναπτυξιακής βοήθειας υπήρξε προβληματική, εάν λάβουμε υπόψη τους πολλούς διοικητικούς περιορισμούς που αντιμετώπιζαν τα κράτη ΑΚΕ⁶⁷.

Η Σύμβαση Λομέ Ι, παρείχε 3.390 mua για αναπτυξιακή βοήθεια, από τα οποία τα 3.000 συγκρότησαν το 4^ο ΕΤΑ ενώ τα 390 τοποθετήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) για επιχορηγήσεις δανείων. Από το ΕΤΑ, 375 mua χρησιμοποιήθηκαν για το σύστημα Stabex, και τα 2.625 χρησιμοποιήθηκαν για προγράμματα που χρηματοδοτήθηκαν με σκοπό «...να συνεισφέρουν σημαντικά στην

⁶⁶ European Research Office 1994c: 1.

⁶⁷ European Research Office 1994c:1, Price Waterhouse 1992.

οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη...» των ΑΚΕ⁶⁸. Από το τελευταίο ποσό, τα 430 μισα είχαν την μορφή ειδικών δανείων, και τα 95 μισα είχαν την μορφή κεφαλαίου κινδύνου. Εκτός από την γενική αναπτυξιακή βοήθεια που προβλέπει η Σύμβαση, υπάρχει άλλος ένας τίτλος που αφορά την βιομηχανική συνεργασία. Αυτή η παράμετρος της σύμβασης, αποφασίστηκε έπειτα από απαίτηση των κρατών ΑΚΕ. Αυτό αντανάκλα τον ρόλο που έπαιξε η εκβιομηχάνιση στις στρατηγικές των κρατών ΑΚΕ⁶⁹. Αυτός ο τίτλος όρισε ότι η βοήθεια της Λομέ μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε προγράμματα σχετικά με την εκβιομηχάνιση, μέσα από έργα δόμησης, εκπαίδευσης, τεχνολογίας, έρευνας, μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων, προώθησης του βιομηχανικού τομέα και μέσω της εμπορικής συνεργασίας. Περιλάμβανε την ίδρυση μιας Επιτροπής Βιομηχανικής Συνεργασίας και ενός Κέντρου Βιομηχανικής Ανάπτυξης, με σκοπό να προωθήσουν τις επαφές στην βιομηχανία και να αναλάβουν έρευνα για την βιομηχανική ανάπτυξη των ΑΚΕ. Τέλος, η Σύμβαση προέβλεπε και την προώθηση των επενδύσεων στην βιομηχανία των ΑΚΕ⁷⁰.

Το Σύστημα STABEX.

Το Σύστημα για την Σταθεροποίηση των κερδών από τις εξαγωγές, STABEX, είχε σκοπό «να διορθώσει τις επιβλαβείς συνέπειες που επέφερε η αστάθεια των κερδών από τις εξαγωγές» για τα κράτη ΑΚΕ (Άρθρο 16-24)⁷¹. Το σύστημα λειτούργησε με μια υπολογιστική μέθοδο, η οποία καθόριζε πότε θα γίνονταν πληρωμές που θα αντιστάθμιζαν τις ζημίες που προέκυπταν από την πτώση των κερδών εξαγωγών, για μια πληθώρα προϊόντων. Το σύστημα κάλυπτε προϊόντα, όπως οι καρποί, το κακάο, ο καφές, το βαμβάκι, οι καρύδες, οι ανανάδες, το ακατέργαστο δέρμα, προϊόντα από ξύλο, οι μπανάνες, το τσάι και τα μεταλλεύματα σιδήρου. Έτσι, κάποια χώρα ΑΚΕ, θα δικαιούταν αποζημίωση, εάν τα κέρδη της από την εξαγωγή κάποιου από τα παραπάνω προϊόντα μειώνονταν, και εφόσον ικανοποιούσε κάποια κριτήρια. Τα κριτήρια αυτά είχαν ως εξής: Πρώτον, η χώρα θα έπρεπε να εξαρτάται από την παραγωγή του εν λόγω προϊόντος. Το όριο εξάρτησης της χώρας από το προϊόν, καθορίστηκε στην εξάρτηση της χώρας για 7.5% των κερδών εξαγωγής του προϊόντος (το ποσοστό ανέρχεται σε 2.5% για

⁶⁸ ACP-EEC 1975, Άρθρο 40.

⁶⁹ ACP-EEC 1975. Άρθρα 26-39.

⁷⁰ Oyewumi A. "The Lomé Convention-From Partnership to Paternalism", *Round Table*, vol. 318, no.4, 1991.

⁷¹ ACP-EEC 1975. Άρθρα 16-24.

τα Λιγότερο Αναπτυγμένα Κράτη ΑΚΕ, τα νησιωτικά κράτη ΑΚΕ, ή τα κράτη ΑΚΕ που δεν βρέχονται από θάλασσα). Δεύτερον, η πληρωμή συμβαίνει μόνο όταν τα κέρδη πέφτουν χαμηλότερα από το επίπεδο αναφοράς των κανονικών κερδών για το συγκεκριμένο προϊόν. Το επίπεδο αναφοράς καθορίζεται ως ένας μέσος όρος των κερδών των προηγούμενων τεσσάρων ετών. Αυτή η πτώση στα κέρδη, έπρεπε να είναι μια πτώση της τάξης του 7.5% κάτω από το επίπεδο αναφοράς (2.5% για τις ΛΑΧ των ΑΚΕ, για τα νησιωτικά κράτη ΑΚΕ ή για τα κράτη ξηράς). Η κατάλληλη αποζημίωση, ήταν ένα ποσό ίσο με τη διαφορά των κερδών από το επίπεδο αναφοράς.⁷² Το Σύστημα Stabex, έδωσε την δύναμη στις χώρες ΑΚΕ ώστε να καθορίσουν πως θα διαχειριστούν τις μεταφορές, και αυτό κατέστησε το σύστημα ως μια από τις πιο ευνοϊκές, για τις ΑΚΕ, παραμέτρους της Σύμβασης. Η Σύμβαση διέθεσε 375 mia για το Stabex, ώστε αυτά να μοιραστούν σε ίσα ποσά εντός της πενταετίας της Σύμβασης. Στην πράξη όμως, οι χρηματοδοτήσεις απεδείχθησαν να είναι, σε κάθε Σύμβαση, κάτω από το απαραίτητο επίπεδο που θα ικανοποιούσε την αποζημίωση. Παρότι το σύστημα δημιουργήθηκε ώστε να εξασφαλίσει τα κράτη ΑΚΕ και τα κράτη του Τρίτου Κόσμου σε ότι αφορά την έκθεσή τους σε ασταθείς παγκόσμιες αγορές, αποδείχθηκε ανεπαρκές σε σχέση με την κλίμακα των προβλημάτων που παρουσιάζονται.

Εμπόριο.

Τα Άρθρα της Σύμβασης Λομέ Ι όσον αφορά το εμπόριο (Άρθρο 1-15), αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα τμήματα της Σύμβασης για τις χώρες ΑΚΕ⁷³. Σύμφωνα με τα άρθρα αυτά, εγγυάται η ελεύθερη πρόσβαση όλων των εξαγωγών των χωρών ΑΚΕ στην αγορά της Ε.Ε. Σύμφωνα με τα σχετικά άρθρα της Σύμβασης, δεν ζητήθηκε από τα κράτη ΑΚΕ να ανταποδώσουν κάτι ανάλογο (σύμφωνα με το Άρθρο 7). Ωστόσο, τους ζητήθηκε να μην κάνουν διακρίσεις ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. και να παραχωρήσουν πρόσβαση στις εξαγωγές της Ε.Ε. σε όχι λιγότερο ευνοϊκά επίπεδα από αυτά που έχουν άλλες αναπτυγμένες χώρες⁷⁴.

Ωστόσο, υπήρξαν κάποιοι περιορισμοί στην ελεύθερη πρόσβαση. Κατά πρώτον, η ελεύθερη πρόσβαση δεν ίσχυε για τα προϊόντα εκείνα που κάλυπτε η Κοινή Αγροτική

⁷² William Brown, *Ibid* σελ.39, σελ. 60.

⁷³ ACP-EEC 1975 (Άρθρα 1-15).

⁷⁴ ACP-EEC 1975 (Άρθρο 7).

Πολιτική (ΚΑΠ) της Ε.Ε. Για κάποια από αυτά τα προϊόντα, οι ΑΚΕ είχαν αφορολόγητη πρόσβαση, σε επιτρεπόμενες ποσότητες, ενώ για άλλα προϊόντα η Ε.Ε. έδινε δασμολόγια προτίμησης στις ΑΚΕ σε σχέση με άλλα κράτη του Τρίτου Κόσμου. Κατά δεύτερον, η Ε.Ε. είχε το δικαίωμα να αποκλείσει την πρόσβαση στην αγορά της, κάποιων από τα εξαγωγικά προϊόντα των ΑΚΕ, σε περίπτωση που αυτά προκαλούσαν έντονη διαταραχή στην οικονομία κάποιου κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Άρθρο 10)⁷⁵. Η Σύμβαση Λομέ Ι, περιλάμβανε επίσης «κανονισμούς προέλευσης» (που αναγράφονται αναλυτικά στο Πρωτόκολλο 1 της Σύμβασης), οι οποίοι όριζαν πόση αξία θα πρέπει να προστεθεί σε μία εξαγωγή στην χώρα ΑΚΕ, ώστε να θεωρηθεί ότι προέρχεται από την συγκεκριμένη χώρα ΑΚΕ για να έχει ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά της Ε.Ε. Για τα περισσότερα προϊόντα, αυτό ορίστηκε στο 50% της τελικής αξίας⁷⁶. Τέλος, παρόλο που τα άρθρα για την αφορολόγητη πρόσβαση φαίνονται να είναι γενναιόδωρα, πρέπει να αναφερθεί ότι τα τρία τέταρτα των εξαγωγών των ΑΚΕ θα είχαν ελεύθερη αφορολόγητη πρόσβαση σε οποιαδήποτε περίπτωση, ενώ τα υπόλοιπα θα αντιμετώπιζαν μικρούς δασμούς στην πρόσβασή τους⁷⁷. Κάτι τέτοιο είναι προφανές και στο γεγονός ότι περίπου τα 2/3 των εξαγωγών των κρατών ΑΚΕ, αποτελούνται από 5 κυρίως προϊόντα: ακατέργαστο πετρέλαιο, καφές, κακάο, χαλκός και βαμβάκι. Πράγματι, ενώ η Ε.Ε. ανακοίνωσε ότι η Σύμβαση Λομέ εξασφάλιζε την ελεύθερη πρόσβαση του 95% των εξαγωγών των ΑΚΕ, πρέπει να συλλογιστούμε την ιδιαίτερα περιορισμένη διαφοροποίηση της εξαγωγής στις ΑΚΕ. Οι περιορισμοί της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, περιόρισαν σημαντικά τις δυνατότητες των χωρών ΑΚΕ να διαφοροποιήσουν τους αγροτικούς τομείς εξαγωγών τους.

Η Σύμβαση, περιλάμβανε επίσης 7 πρωτόκολλα, τα τέσσερα από τα οποία σχετίζονται με τον τομέα του εμπορίου. Τα υπόλοιπα τρία, παρείχαν ελεύθερη πρόσβαση σε προϊόντα, τα οποία δεν θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση με κάποιον άλλο τρόπο. Αυτά τα τρία πρωτόκολλα είναι το πρωτόκολλο για τη ζάχαρη, το πρωτόκολλο της μπανάνας και το πρωτόκολλο για το ρούμι (αναφορικά, τα Πρωτόκολλα 3,6,7 αντίστοιχα). Το πρωτόκολλο της ζάχαρης, εγγυήθηκε την εισαγωγή μίας συγκεκριμένης

⁷⁵ ACP-EEC 1965 (Άρθρο 10).

⁷⁶ ACP-EEC 1975.

⁷⁷ Hewitt A. "The Lomé Conventions: Myth and Substance of the "Partnership of equals", Cornell M. *Europe and Africa: Issues in Post-Colonial Relations*, ODI, London 1981.

επιτρεπόμενης ποσότητας ζάχαρης σε μια εγγυημένη τιμή, που θα καθοριζόταν από την τιμή της ζάχαρης στο εσωτερικό της Ευρώπης. Το πρωτόκολλο της μπανάνας, εγγυήθηκε την παροχή προστασίας από την Ε.Ε. στους παραδοσιακούς παραγωγούς μπανάνας στην Ευρώπη, και δεσμεύτηκε στην βοήθεια της Ε.Ε. προς αυτά τα κράτη, προκειμένου να διαφοροποιήσουν τις εξαγωγικές αγορές τους. Το πρωτόκολλο για το ρούμι, επέτρεψε την εισαγωγή επιτρεπόμενης ποσότητας ρούμι στην Κοινότητα, ώσπου να ιδρύει η Ε.Ε. μία κοινή πολιτική για το αλκοόλ⁷⁸.

Θεσμικά Όργανα.

Προκειμένου να εξασφαλισθεί η ισότητα μεταξύ της Ε.Ε. και των κρατών ΑΚΕ, η Σύμβαση προέβλεψε την ίδρυση θεσμικών οργάνων, τα οποία θα επέβλεπαν την υλοποίηση της Σύμβασης (Άρθρα 69-83)⁷⁹. Τα θεσμικά αυτά όργανα, περιλάμβαναν ένα Υπουργικό Συμβούλιο ΑΚΕ-ΕΟΚ, μια Επιτροπή Πρέσβων, οι οποίοι διεξήγαγαν τις φάσεις προετοιμασίας και επόπτευαν το Υπουργικό Συμβούλιο, και μια Κοινοβουλευτική Συνέλευση, που αποτελούνταν από μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και από εκπροσώπους κάθε κράτους ΑΚΕ, και η οποία ασχολούνταν με θέματα της Λομέ σε ετήσιες συναντήσεις της⁸⁰.

Η Σύμβαση Λομέ II.

Έπειτα από την αναλυτική περιγραφή της πρώτης Σύμβασης Λομέ, θα πρέπει να αναφερθούν οι μετέπειτα Συμβάσεις Λομέ, και οι αλλαγές που επέφεραν αυτές οι αναθεωρήσεις της πρώτης Σύμβασης. Στις Συμβάσεις Λομέ II και III παραμένουν, σε γενικές γραμμές, ο σκοπός και η δομή της πρώτης μορφής της Σύμβασης. Παρακάτω, πρόκειται να αναφερθούν οι βασικές αλλαγές που συνέβησαν στην Λομέ II καθώς και ποια είναι τα γεγονότα που προκάλεσαν αυτές τις αλλαγές.

Οι διαπραγματεύσεις για την Σύμβαση Λομέ II, συνέβησαν σε ένα επικίνδυνο οικονομικό πλαίσιο και για τις δύο πλευρές. Το έτος 1970, οι προσπάθειες για ανοικοδόμηση μιας νέας παγκόσμιας τάξης είχαν ελαττωθεί. Για τις αναπτυγμένες χώρες,

⁷⁸ William Brown, *Ibid*, σελ. 61.

⁷⁹ ACP-EEC 1975. Άρθρα 69-83.

⁸⁰ Oyewumi A. *Ibid* σελ. 47.

το σύστημα Bretton Woods απορρίφθηκε, και οι στενοί κοινωνικοί και δημοκρατικοί δεσμοί που υπήρχαν ανάμεσα στα κράτη της Δύσης, είχαν αρχίσει να χαλαρώνουν⁸¹. Το 1979, όταν διεξάγονταν οι διαπραγματεύσεις, ήταν το έτος κατά το οποίο τα κράτη της Ε.Ε. γνώρισαν μια βαθύτατη κάμψη, έπειτα από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Για τα κράτη του Τρίτου Κόσμου, η εκστρατεία για μια νέα τάξη πραγμάτων, που θα ικανοποιούσε τις ανάγκες και τις προτεραιότητές τους σαν έθνη, είχε σταματήσει με έναν αδιέξοδο διάλογο Βορρά-Νότου.

Η ανάγκη για αλλαγή.

Στις διαπραγματεύσεις της Δεύτερης Σύμβασης Λομέ, τα κράτη ΑΚΕ επιθυμούσαν να επιτύχουν μια ουσιαστική και βιώσιμη αναβάθμιση των όσων αποφασίστηκαν με την Λομέ Ι. Από την άλλη, η Ε.Ε. είχε ως σκοπό, να πραγματοποιήσει μικρές αλλαγές στο περιεχόμενο της υπάρχουσας συμφωνίας. Τα κράτη ΑΚΕ, είδαν την πρώτη συμφωνία με την Ευρώπη σαν μια προδοσία των συμφερόντων τους, κυρίως εξαιτίας των περιορισμών που προέβλεπε η πρώτη Σύμβαση για τις εξαγωγές, όπως ήταν οι περιορισμοί που υπέβαλλε, το 1979, το Ηνωμένο Βασίλειο στην εξαγωγή υφαντουργικών προϊόντων από τον Μαυρίτιο⁸².

Στις διαπραγματεύσεις της Λομέ ΙΙ, οι χώρες ΑΚΕ, στόχευσαν σε ουσιαστικές αλλαγές του υπάρχοντος κειμένου συμφωνίας και απαίτησαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, απεριόριστη και ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά της Ε.Ε, που θα ίσχυε και για τα προϊόντα που κάλυπτε η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ). Τα κράτη ΑΚΕ, απαίτησαν επίσης, αλλαγές στους κανονισμούς που αφορούσαν την προέλευση, προκειμένου να διευκολύνουν την πρόσβασή τους στην Ευρωπαϊκή αγορά. Άλλο ένα αίτημα των συνυπογραφόντων χωρών ΑΚΕ, αποτέλεσε η αύξηση της πρόσβασης ιδιαίτερων εξαγωγικών προϊόντων τους, όπως το ρούμι, η ζάχαρη και το βοδινό. Από την πλευρά των κρατών ΑΚΕ, απαιτήθηκε επίσης η κατάργηση του άρθρου εγγύησης, που υπήρχε στο κείμενο της πρώτης Σύμβασης, για τα προϊόντα των ΑΚΕ⁸³.

Η ανάγκη για γρηγορότερη δαπάνη της αναπτυξιακής βοήθειας στις χώρες ΑΚΕ, οδήγησε σε μια συμφωνία για πραγματική κατά κεφαλήν αύξηση της αναπτυξιακής

⁸¹ William Brown, *Ibid*, σελ. 64.

⁸² Hewitt A, *Ibid* σελ. 49.

⁸³ Stevens C, *The EEC and the Third World: A survey*, ODI, London 1981.

βοήθειας⁸⁴. Όσον αφορά τις ανησυχίες τους για τα εξαγωγικά προϊόντα, τα κράτη ΑΚΕ, αποφάσισαν ότι το σύστημα STABEX θα έπρεπε να καλύπτει όλα τα εξαγωγικά είδη των ΑΚΕ, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που βρίσκονταν σε φάση επεξεργασίας⁸⁵. Τέλος, τα κράτη ΑΚΕ τόνισαν την αποτυχία της Λομέ Ι να χρηματοδοτήσει προγράμματα, τα οποία θα προωθούσαν την ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα, και την αποτυχία να δώσει η συμφωνία μια ώθηση στην ανάπτυξη της βιομηχανίας των κρατών ΑΚΕ⁸⁶.

Από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι διαπραγματεύσεις για την Δεύτερη Σύμβαση Λομέ, αποτελούσαν πρόβλημα. Ενώ η Ε.Ε. επιθυμούσε να διατηρήσει τις επίσημες σχέσεις της με τα κράτη ΑΚΕ, στόχευε να συνάψει σχέσεις και με άλλα αναπτυγμένα κράτη, σχέσεις οι οποίες θα βοηθούσαν στην αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης. Αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίο τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προσπάθησαν να δημιουργήσουν μόνο μια μικρή αναβάθμιση στις σχέσεις με το Νότο⁸⁷.

Οι αλλαγές του κειμένου, που προτάθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αφορούσαν κυρίως δύο περιοχές ενδιαφέροντος. Η πρώτη αλλαγή, αφορούσε την εισαγωγή ενός νέου άρθρου στη Σύμβαση, ενός άρθρου το οποίο θα εισήγαγε για πρώτη φορά τα ανθρώπινα δικαιώματα στο κείμενο της συμφωνίας. Αυτή η αλλαγή, εισήγαγε ένα νομικό πλαίσιο, με το οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε το δικαίωμα να αποσύρει την παροχή της αναπτυξιακής βοήθειας στα κράτη ΑΚΕ, στα οποία συμβαίνει παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (όπως είναι τα δικτατορικά καθεστώτα)⁸⁸. Η δεύτερη αλλαγή, ήταν η δημιουργία ενός συστήματος, το οποίο θα υποστήριζε την παραγωγή μεταλλευμάτων των χωρών ΑΚΕ. Αυτό το σύστημα, γνωστό ως SYSMIN, ήταν ένα σύστημα ανάλογο του Stabex, και είχε ως σκοπό να αναζωογονήσει την παραγωγή των μεταλλευμάτων σε περιοχές όπου υπήρχαν πτώσεις στην παραγωγή και στις εξαγωγές. Το σύστημα αυτό, προτάθηκε εξαιτίας της ανησυχίας που εξέφρασαν τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδιαίτερα η Γερμανία, για την μειωμένη επένδυση στον τομέα των αφρικανικών μεταλλευμάτων.

⁸⁴ Oyewumi A, *Ibid* σελ. 47.

⁸⁵ Green R.H, *Ibid* σελ. 38.

⁸⁶ Aluko- Olokun. "Lomé II: An evaluation of the Principal Provisions", *Nigerian Journal of International Affairs*, vol9, no.1, 1983.

⁸⁷ Green R.H, *op cit*.

⁸⁸ Young-Anawaty A, "Human Rights and the ACP-EEC Lomé II Convention: Business as usual at the EEC", *New York Journal of International Law and Politics*, vol. 13, Spring, 1980.

Οι αλλαγές της Λομέ II – Το σύστημα SYSMIN.

Πέντε έτη μετά την εφαρμογή της πρώτης Σύμβασης Λομέ, υπογράφηκε η Λομέ II. Η Σύμβαση υπογράφηκε το 1979, εφαρμόστηκε το 1980, και ανταποκρίνεται στο πέμπτο ETA. Η κυριότερη αλλαγή που εισάγει η Λομέ II, είναι το νέο σύστημα Sysmin.

Η Ε.Ε, όπως προαναφέρθηκε, επικέντρωσε σε λίγες μικρές αναθεωρήσεις⁸⁹. Κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων, οι χώρες ΑΚΕ αντέδρασαν στο επίπεδο βοήθειας που πρότεινε η Ε.Ε. (5.1 becu), το οποίο και απέρριψαν, γεγονός που καθυστέρησε τις διαπραγματεύσεις ως τον Οκτώβριο του 1979, όταν τα κράτη ΑΚΕ δέχτηκαν την προσφορά για το επίπεδο της αναπτυξιακής βοήθειας (5.607 becu)⁹⁰. Αυτό αντιπροσώπευε μια αύξηση ύψους 51% σε απόλυτους όρους, μια μείωση της τάξης του 16% σε πραγματικούς όρους, και μια κατά 25% μείωση στην κατά κεφαλήν βοήθεια⁹¹.

Η μόνη κύρια καινοτομία της Σύμβασης Λομέ II, ήταν η εισαγωγή ενός συστήματος για την σταθεροποίηση του τομέα των μεταλλευμάτων στις χώρες ΑΚΕ, γνωστό ως SYSMIN (ή Minex)⁹². Το σύστημα κάλυπτε τον χαλκό, το κοβάλτιο, το φωσφορικό άλας, το μαγγάνιο, τον βωξίτη, το αλουμίνιο, τον κασσίτερο και τα μεταλλεύματα σιδήρου (τα μεταλλεύματα σιδήρου μεταφέρθηκαν από το σύστημα Stabex στο Sysmin). Η λειτουργία του συστήματος ήταν ανάλογη της λειτουργίας του Stabex, υπήρχαν ωστόσο κάποιες διαφορές. Το όριο εξάρτησης στο σύστημα Sysmin, καθορίστηκε στο 15% των κερδών από εξαγωγές των προϊόντων που καλύπτει το σύστημα, και η αποζημίωση που προσέφερε το σύστημα θα πληρωνόταν είτε όταν συνέβαινε πτώση του ύψους 10%, είτε όταν μειωνόταν η παραγωγή εξαιτίας αιτιών για τις οποίες δεν ευθύνονταν τα κράτη ΑΚΕ. Σε αντίθεση με τις πληρωμές που παρείχε το Stabex, το νέο σύστημα Sysmin παρείχε πληρωμές που είχαν σκοπό να βελτιώσουν την παραγωγική ικανότητα, και είχαν την μορφή ειδικών δανείων⁹³. Κατά συνέπεια, το καινούριο σύστημα είχε ως σκοπό περισσότερο να προστατεύσει την παραγωγή των

⁸⁹ Cosgrove-Twitchett, "From Association to Partnership", Twitchett, *Europe and the Third World: The External Relations of the European Community*, Europa Publications, London 1976.

⁹⁰ Hewitt and Stevens, "The Second Lomé Convention", Stevens, *The EC and the Third World: a survey*, London 1981.

⁹¹ Hewitt A, "Myth and Substance of the "Partnership of equals", Cornell M, *Europe and Africa: Issues in Post-Colonial Relations*, London 1981.

⁹² Cosgrove-Twitchett, op cit.

⁹³ Anon, *European Community Investment and aid programmes*, London, 1989.

μεταλλευμάτων στις χώρες ΑΚΕ, παρά να εγγυηθεί για τα κέρδη των εξαγωγών αυτών των κρατών. Το Sysmin, αντανakλούσε τα ενδιαφέροντα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως της Γερμανίας, για την πτώση της παραγωγής μεταλλευμάτων, όπως ο χαλκός⁹⁴. Η βασική ανησυχία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήταν ότι μια πτώση στις επενδύσεις της παραγωγής μεταλλευμάτων στην Αφρική, θα οδηγούσε στην εξάρτησή της για προμήθεια μεταλλευμάτων από πολύ δυνατότερα κράτη, όπως τον Καναδά και τις ΗΠΑ, ή από κράτη που ήταν περισσότερο φιλικά με την Σοβιετική Ένωση⁹⁵. Στην πραγματικότητα, το Sysmin υπήρξε αρκετά πιο περίπλοκο σαν σύστημα από το Stabex, παρουσιάζοντας δυσκολίες στις πληρωμές. Από τα τριάντα (30) κράτη που θα επωφελούνταν από την παροχή της χρηματοδότησης στον τομέα των μεταλλευμάτων, από το 1980 ως το 1987, μόνο οκτώ ήταν τα προγράμματα που πραγματικά χρηματοδοτήθηκαν και εφαρμόστηκαν σε έξι κράτη ΑΚΕ, μέσω του Sysmin⁹⁶.

Η Σύμβαση Λομέ ΙΙ, περιείχε επίσης έναν αριθμό μικρών διαφοροποιήσεων, με σκοπό να ανταποκριθούν στα αιτήματα των χωρών ΑΚΕ. Η πενταετής λειτουργία του συστήματος Stabex στην Λομέ Ι, επεκτάθηκε και στην Λομέ ΙΙ⁹⁷. Σύμφωνα με τα άρθρα της Λομέ ΙΙ, το όριο του Stabex μειώθηκε σε 6.5% (2.2% για τις ΛΑΧ, τα νησιά και τις χώρες ΑΚΕ ξηράς), και το ποσό βοήθειας που αφιερώνεται σε αυτό το σύστημα αυξήθηκε κατά 45%⁹⁸. Η αναθεωρημένη, για πρώτη φορά, Λομέ έδωσε μεγαλύτερη έμφαση στα προς χρηματοδότηση προγράμματα για την αγροτική ανάπτυξη, ιδρύοντας ένα Τεχνικό Κέντρο για την Αγροτική Ανάπτυξη⁹⁹.

Όσον αφορά τον τομέα του εμπορίου, η Λομέ ΙΙ αύξησε (σε μικρό όμως βαθμό) την πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά για προϊόντα που καλύπτονται από την Κοινή Αγροτική Πολιτική, κυρίως για λαχανικά εκτός εποχής, ρούμι και καθορισμένες ποσότητες βοδινού. Παρόλα αυτά, δεν υπήρξε καμία αλλαγή στους κανονισμούς

⁹⁴ Cosgrove-Twitchett, *Ibid* σελ. 53.

⁹⁵ Hewitt and Stevens., *Ibid* σελ. 53.

⁹⁶ Anon, *Ibid* σελ. 53.

⁹⁷ Aluko- Olokun, "Lomé II: An evaluation of the Principal Provisions", *Nigerian Journal of International Affairs*, vol.9, no.1, 1983.

⁹⁸ Aluko- Olokun, *Ibid*.

⁹⁹ Long F, Introduction , *The political economy of EEC Relations with African, Caribbean and Pacific States. Contributions to the Understanding of the Lomé Convention on North-South Relations*, Pergamon Press, Oxford, 1980.

προέλευσης¹⁰⁰. Η Λομέ II, περιλάμβανε επίσης ένα τομέα για τις εγγυήσεις επενδύσεων. Αυτό προέκυψε από την επιθυμία των κρατών-μελών της Ε.Ε. να παρακινήσουν τις επενδύσεις στον τομέα της εξόρυξης μετελλευμάτων.

Σε γενικές γραμμές, η Ε.Ε. πέτυχε να μην πραγματοποιήσει σημαντικές αλλαγές με την Λομέ II, και κατάφερε να μειώσει το πραγματικό βάρος της βοήθειας της Σύμβασης¹⁰¹. Για τα κράτη ΑΚΕ, αυτό δημιούργησε ένα αίσθημα απογοήτευσης. Ο εκάστοτε αρμόδιος γραμματέας της ομάδας κρατών Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού, δήλωσε ότι «οι διαπραγματεύσεις δημιούργησαν ένα αίσθημα πικρίας διότι δεν διεξάχθηκαν ανάμεσα σε ίσους»¹⁰².

Η Σύμβαση Λομέ II, δεν παρουσίασε σημαντικές τροποποιήσεις, εφόσον το μεγαλύτερο τμήμα της Λομέ I παρέμεινε άθικτο. Η Ε.Ε. επέτυχε να μην δημιουργήσει σημαντικές αλλαγές στην συνεργασία της με τα κράτη ΑΚΕ. Η φύση της Λομέ II ως συμφωνίας-μεσολαβητή, φαίνεται από την αποτυχία της Ε.Ε. να συμπεριλάβει στην συμφωνία τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η δεύτερη σύμβαση Λομέ, αντανακλούσε το αδιέξοδο του διαλόγου μεταξύ Βορρά και Νότου, στο πλαίσιο της κάμψης των δυτικών χωρών.

Η Σύμβαση Λομέ III.

Η Σύμβαση Λομέ III, υπογράφηκε στις 8 Δεκεμβρίου του 1984, όμως τέθηκε σε εφαρμογή το επόμενο έτος (1985). Η τρίτη Σύμβαση Λομέ, ανταποκρίνεται στο 6^ο ΕΤΑ (7.440 BECU), και αλλάζει την κύρια προσοχή από την προώθηση της βιομηχανικής ανάπτυξης, στην ανάπτυξη της αυτόεκτίμησης στη βάση της επάρκειας εαυτού και της ασφάλειας φαγητού¹⁰³.

Η τρίτη Σύμβαση Λομέ, διαπραγματεύτηκε σε ένα πλαίσιο δύο βασικών παραγόντων. Ο πρώτος παράγοντας ήταν η συνεχής αδυναμία των κρατών ΑΚΕ, το αυξανόμενο χρέος, και στην περίπτωση των αφρικανικών κρατών η κρίση σίτισης και ο λιμός. Ο δεύτερος παράγοντας, ήταν η προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον επανακαθορισμό της συνεργασίας της με τα κράτη ΑΚΕ. Ένα σημαντικό στοιχείο των

¹⁰⁰ Cosgrove-Twitchett. *A framework for development: the EEC and the ACP*, Allen, London, 1981.

¹⁰¹ Green R.H, *Ibid* σελ.38.

¹⁰² Oyewumi A, "The Lomé Convention-From Partnership to Paternalism", *Round Table*, vol. 318, no.4, 1991.

¹⁰³ Caribbean and Pacific Group of States- The Cotonou Agreement-Historical note by the commission.

διαπραγματεύσεων, που επηρέασε και την Σύμβαση, ήταν η διαξαγωγή ενός υπομνήματος, γνωστού ως Pisani Memorandum, το οποίο υπογράφηκε τον Σεπτέμβριο του 1982. Το Pisani Memorandum, αποτέλεσε μια απάντηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην κριτική που δέχτηκε η Σύμβαση Λομέ, η οποία βασίστηκε στην προφανή αποτυχία της συνεργασίας να αντιμετωπίσει την κατάσταση που ολοένα και χειροτέρευε στα κράτη ΑΚΕ. Ο σκοπός του ήταν να αναδομήσει την πολιτική ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της αποκατάστασης της Λομέ¹⁰⁴.

Οι διαπραγματεύσεις και οι αλλαγές που επέφερε η Λομέ ΙΙΙ.

Οι διαπραγματεύσεις για την Τρίτη Σύμβαση Λομέ, ξεκίνησαν τον Οκτώβριο του 1983, και έληξαν με την τελετή υπογραφής, στις 8 Δεκεμβρίου 1984¹⁰⁵. Οι διαπραγματεύσεις διαξάχθηκαν σε ένα οικονομικό πλαίσιο που ολοένα και χειροτέρευε για τις χώρες ΑΚΕ. Τα κράτη ΑΚΕ, την περίοδο εκείνη, αντιμετώπιζαν πτώση στις τιμές των εξαγωγικών προϊόντων τους, αυξανόμενο χρέος και πτώσεις στις εξαγωγές¹⁰⁶. Με αυτή την κατάσταση που επικρατούσε, τα κράτη ΑΚΕ δεν μπόρεσαν να συγκεντρώσουν προτάσεις αλλαγών, και κατά συνέπεια οι προτάσεις για αλλαγή έγιναν από την Ευρωπαϊκή πλευρά. Τα αιτήματα των κρατών ΑΚΕ, όπως και στις προηγούμενες διαπραγματεύσεις των Συμβάσεων Λομέ, ήταν το αίτημα για απεριόριστη και ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αναμόρφωση των κανονισμών προέλευσης, οι περιορισμοί στις εγγυήσεις, η επέκταση της κάλυψης σε προϊόντα που παρείχε το σύστημα Stabex και η αλλαγή του συστήματος όσον αφορά τις πληρωμές (αποζημιώσεις), η συνδυασμένη διαχείριση της αναπτυξιακής βοήθειας που παρέχεται από τη Λομέ στις χώρες ΑΚΕ, και τέλος, η διατήρηση της προτίμησης των κρατών ΑΚΕ έναντι άλλων κρατών του Τρίτου Κόσμου. Όμως, όπως και στις προηγούμενες συμβάσεις Λομέ, έτσι και σε αυτή τη νέα Σύμβαση, οι χώρες ΑΚΕ δεν κατάφεραν να ικανοποιήσουν τους παραπάνω στόχους τους.

Από την άλλη πλευρά, η Ε.Ε προσπάθησε να αναδομήσει και να αναδιαμορφώσει την βάση της συνεργασίας της με τα κράτη ΑΚΕ, κυρίως όσον αφορά την παροχή της

¹⁰⁴ The Courier no.120 , 1990.

¹⁰⁵ The Courier no. 89, 1985.

¹⁰⁶ Stevens C, "The Renegotiation of the Convention", Boardman, Shaw, *Europe, Africa and Lomé III*, 1985.

αναπτυξιακής βοήθειας. Κάτι τέτοιο, περιλάμβανε την εισαγωγή της ιδέας για τον «πολιτικό διάλογο» στην Σύμβαση Λομέ και την επικεντρωμένη αναπτυξιακή βοήθεια (σε συνάφεια με το Pisani Memorandum)¹⁰⁷. Το στοιχείο του πολιτικού διαλόγου, αποτέλεσε την πιο σημαντική αλλαγή που εισήγαγε η Λομέ III, και το πιο αμφισβητούμενο θέμα στις διαπραγματεύσεις της¹⁰⁸. Σύμφωνα με το Άρθρο 215 της τρίτης Σύμβασης Λομέ, ο πολιτικός διάλογος θα διεξάγεται με την μορφή συζητήσεων και την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ της Ε.Ε. και των κρατών ΑΚΕ. Πιο συγκεκριμένα, στο Άρθρο αυτό της Σύμβασης, αναφέρεται ότι «η Κοινότητα και τα Κράτη ΑΚΕ θα πρέπει να ανταλλάσσουν απόψεις, όταν κάτι τέτοιο θα καθοριστεί από την Ε.Ε. και τα κράτη ΑΚΕ» προκειμένου να «λαμβάνει η Κοινότητα την απαραίτητη γνώση για τους σκοπούς και τις προτεραιότητες ανάπτυξης των κρατών ΑΚΕ... και για να εξασφαλίσουν τα κράτη ΑΚΕ, ότι η συμφωνία στην οποία υπέγραψαν θα ανταποκριθεί στις στρατηγικές ανάπτυξής τους»¹⁰⁹.

Οι προτάσεις για τον πολιτικό διάλογο, αντιμετώπισαν ένα είδος αντίδρασης από τα κράτη ΑΚΕ. Αυτή η αντίδραση βασιζόταν στην υπόθεση ότι μια τέτοια αλλαγή περιόριζε τα δικαιώματά τους στην Σύμβαση. Ο καθορισμός που έθεσε η Ε.Ε. ώστε να δίνει περισσότερα για τον πολιτικό διάλογο παρά για άλλα προγράμματα βοήθειας, και η αδυναμία των κρατών ΑΚΕ να διαπραγματευτούν τα συμφέροντά τους, οδήγησαν στην ικανοποίηση των σκοπών της Ε.Ε.

Με την υπογραφή της Σύμβασης Λομέ III, η συνεργασία οδηγήθηκε σε δράσεις που αφορούσαν «θεματική» βοήθεια. Δηλαδή, με την τρίτη αυτή σύμβαση, καθορίστηκαν τομείς προτεραιότητας της συνεργασίας. Αυτοί οι τομείς περιλάμβαναν την αγροτική ανάπτυξη, την ανάπτυξη του τομέα της αλιείας, την βιομηχανική ανάπτυξη, την εξόρυξη και την ενέργεια, την αντιμετώπιση της ξηρασίας και της ερήμωσης, και άλλους τομείς¹¹⁰. Η νέα προσέγγιση στην βοήθεια που εισήγαγε η νέα Σύμβαση, ήταν προφανής σε πέντε κύρια σημεία: τους σκοπούς της συνεργασίας, τις περιοχές

¹⁰⁷ Namaliu R.L. “Speech of the President of the ACP Council of Ministers at the Signing ceremony of Lomé III”, 1985.

¹⁰⁸ Lomé Briefing No.1, 1988.

¹⁰⁹ African, Caribbean and Pacific Group of States- Third ACP-EEC Convention signed at Lomé, Άρθρο 215.

¹¹⁰ ACP-EEC 1984, CEC-DG VIII 1982.

συνεργασίας, τα όργανα της συνεργασίας, την λειτουργία των οργάνων αυτών και τις τελικές προβλέψεις (ACP-EEC 1984)¹¹¹.

Η Λομέ III, συγκέντρωσε την βοήθεια στην αγροτική ανάπτυξη, με την παροχή χρηματοδοτήσεων για την ανάπτυξη του συγκεκριμένου τομέα. Η νέα Σύμβαση, περιέλαβε ένα πλήθος διάφορων αλλαγών¹¹². Η Ευρώπη ήθελε να αναλάβει μεγαλύτερο έλεγχο στην χρήση της βοήθειας που παρείχε το Stabex, και εν μέρει πέτυχε αυτό το σκοπό. Το σύστημα Stabex, επεκτάθηκε στην κάλυψη περισσότερων προϊόντων και τα όρια για πληρωμές που είχαν τεθεί με τις προηγούμενες Συμβάσεις, μειώθηκαν σε 6% (και σε 1.5% για τις ΛΑΧ, τα νησιωτικά κράτη ΑΚΕ και τις χώρες ΑΚΕ ξηράς). Επίσης, το σύστημα Sysmin, τροποποιήθηκε προκειμένου να επιτρέπει χρηματοδοτήσεις και σε προγράμματα διαφοροποίησης, και όχι μόνο για την αποκατάσταση της παραγωγής μεταλλευμάτων¹¹³.

Η Σύμβαση Λομέ III, ανέθεσε μεγαλύτερο ρόλο στο Υπουργικό Συμβούλιο των ΑΚΕ-ΕΟΚ, και εξαιτίας της εισαγωγής του πολιτικού διαλόγου στο κείμενο της σύμβασης, μετονόμασε την Συμβουλευτική Επιτροπή, σε «Συνδυαστική Επιτροπή ΑΚΕ-Ε.Ε.». Όσον αφορά το εμπόριο, παρότι με τη νέα σύμβαση υπήρξε κάποια υποστήριξη στην φιλελευθεροποίηση της πρόσβασης του εμπορίου, τόσο από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δεν έγιναν σημαντικές αλλαγές για το εμπόριο και η πρόσβαση παρέμεινε περίπου στα ίδια επίπεδα, όπως και στις προηγούμενες συμβάσεις.

Η Σύμβαση Λομέ III, εισήγαγε για πρώτη φορά στο κείμενο της συνεργασίας το θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτό αντανakλούσε τόσο την κριτική που άσκησαν τα κράτη ΑΚΕ στην πολιτική της Ε.Ε. έναντι της Νοτίου Αφρικής, όσο και τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα που προσπάθησε να εισάγει η Ε.Ε. στην σύμβαση¹¹⁴.

Στην Σύμβαση Λομέ III (όπως προαναφέρθηκε), την μεγαλύτερη και σημαντικότερη αλλαγή την αποτέλεσε το άρθρο που προέβλεπε τον πολιτικό διάλογο. Παρότι η ιδέα για τον πολιτικό διάλογο θεωρήθηκε αρχικά σαν μια προσπάθεια της Ε.Ε. να επηρεάσει την χρήση της βοήθειας στην πολιτική των κρατών ΑΚΕ, στην συνέχεια

¹¹¹ ACP-EEC 1984.

¹¹² The Courier no.89, 1985.

¹¹³ Stevens C, *Ibid* σελ. 56.

¹¹⁴ Interview, Brussels, 27 May 1993.

φάνηκε να αποτελεί όντως ένα πολιτικό διάλογο. Αντανακλώντας ταυτόχρονα τα ενδιαφέροντα των δωρητών για ένα διαφορετικό τύπο βοήθειας, η Λομέ III έφερε στο προσκήνιο και το στοιχείο της πολιτικής στις σχέσεις μεταξύ των δωρητών και των ληπτών βοήθειας.

Τέλος, η Σύμβαση Λομέ III περιέλαβε την Ε.Ε. με το πολιτικό περιβάλλον των προγραμμάτων της, και αυτό χαρακτηρίστηκε από τις ποτεραιότητες των οργανισμών και από τις διαδικασίες.

Η Σύμβαση Λομέ IV.

Η Σύμβαση Λομέ IV και η αναθεώρησή της.

Η σύμβαση Λομέ IV, είναι η πρώτη σύμβαση που καλύπτει μία περίοδο 10 ετών, παρόλο που το συνημμένο οικονομικό πρωτόκολλο έχει διάρκεια 5 ετών. Το πρώτο οικονομικό πρωτόκολλο (1990 ως 1995), παρέχει 12 becu, 10,8 εκ των οποίων προέρχονται από το 7^ο ΕΤΑ, και τα υπόλοιπα από την ΕΤΕπ. Το δεύτερο, ισχύει από το 1995 ως το 2000, και παρέχει 14.625 becu μέσω του 8^{ου} ΕΤΑ. Μια μεσοπρόθεσμη Ανασκόπηση της Σύμβασης προγραμματίστηκε επίσης για το 1995¹¹⁵. Σημαντική έμφαση, δίνεται στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στη δημοκρατία και την χρηστή διακυβέρνηση, στην ενδυνάμωση της θέσης των γυναικών, στην προστασία του περιβάλλοντος, την αποκεντρωμένη συνεργασία, την διαφοροποίηση των οικονομιών των ΑΚΕ, στην προώθηση του ιδιωτικού τομέα, και στην ανάπτυξη της περιφερειακής συνεργασίας.

Ο σκοπός της νέας Σύμβασης Λομέ, είναι να προωθήσει την κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη των κρατών ΑΚΕ, και η εδραίωση μιας στενής συνεργασίας στο πνεύμα της απόλυτης ισότητας. Στους σκοπούς της Λομέ IV, υπάγεται και η δημιουργία ενός μοντέλου σχέσεων μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων κρατών για την δημιουργία μιας ισορροπημένης παγκόσμιας τάξης¹¹⁶.

Η τέταρτη Σύμβαση Λομέ υπογράφηκε μεταξύ 71 κρατών ΑΚΕ και 15 κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις 15 Δεκεμβρίου του 1989, με διάρκεια 10 ετών¹¹⁷. Η εφαρμογή της σύμβασης αυτής ξεκίνησε το 1990. Η τέταρτη Σύμβαση Λομέ,

¹¹⁵ http://ec.europa.eu/development/body/cotonou.lome_history_en ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

¹¹⁶ European Parliament Factsheets- 1^η Ιουνίου 1999.

¹¹⁷ *Ibid.* op cit.

επικέντρωσε σε συγκεκριμένες περιοχές συνεργασίας: το περιβάλλον, την αγροτική συνεργασία και την αντιμετώπιση της ξηρασίας και της ερήμωσης, την μείωση του χρέους, την εμπορική συνεργασία και ανάπτυξη, την ανάπτυξη διαφόρων υπηρεσιών, την κοινωνική και πολιτισμική συνεργασία και την περιφερειακή συνεργασία.

Η Σύμβαση Λομέ IV, αποτελεί μια νέα συμφωνία οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας, και μια συνεργασία αναπτυξιακής βοήθειας μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε. και των κρατών ΑΚΕ. Η υπογραφή της Σύμβασης αυτής, αποτελεί ένα σημαντικό σημείο στην ιστορία των Συμβάσεων Λομέ. Στις διαπραγματεύσεις της Σύμβασης Λομέ IV, η τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα, πρότεινε και πάλι την εισαγωγή του πολιτικού διαλόγου. Τα κράτη ΑΚΕ και τα κράτη της Ευρώπης αποφάσισαν, μέσα από αυτή τη Σύμβαση, την εξισορρόπηση των χρηματοδοτήσεων σε αναπτυξιακά προγράμματα και σε άλλα τομεακά προγράμματα, και σε χρηματοδοτήσεις οι οποίες αφορούσαν προγράμματα εκπαίδευσης και προγράμματα για την υγεία. Όλα τα παραπάνω, χρηματοδοτούνταν από το αρχικό οικονομικό πρωτόκολλο της τέταρτης Σύμβασης Λομέ (από το 7^ο ΕΤΑ). Με αυτή τη Σύμβαση, η Ε.Ε. παρείχε ένα ποσοστό 10-30% της συνολικής βοήθειας σε προγράμματα ανάπτυξης της εκπαίδευσης και της υγείας στις ΑΚΕ.

Η τέταρτη Σύμβαση Λομέ, περιείχε μια σειρά από πρωτόκολλα. Το Πρωτόκολλο 1, αφορούσε την ιδέα της «προέλευσης των προϊόντων» και τις μεθόδους της συνεργασίας διαχείρισης. Το πρωτόκολλο 2, αφορούσε την διαχειριστική δαπάνη των συνδυαστικών οργάνων. Το πρωτόκολλο 3, είχε να κάνει με τα προνόμια και τις ασυλίες, ενώ το πρωτόκολλο 4 αφορούσε την υλοποίηση του Άρθρου 178 (με το εμπόριο, τις εγγυήσεις και τις συμβουλευτικές δραστηριότητες). Τα πρωτόκολλα 5, 6, 7 και 8, αφορούσαν συγκεκριμένα προϊόντα των κρατών ΑΚΕ. Πιο συγκεκριμένα, το πρωτόκολλο 5 της μπανάνας, το πρωτόκολλο 6 για το ρούμι και το πρωτόκολλο 7 για το βοδινό και το μοσχάρι, ενώ το πρωτόκολλο 8 αφορούσε το προϊόν ζάχαρης. Το πρωτόκολλο 9, αφορούσε προϊόντα εντός της Ευρωπαϊκής Μεταλλευτικής Κοινότητας¹¹⁸.

Με τη Σύμβαση Λομέ IV οι χώρες της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, επέτρεψαν την ελεύθερη πρόσβαση των προϊόντων των κρατών ΑΚΕ στην ευρωπαϊκή

¹¹⁸ European Parliament Factsheets- 1^η Ιουνίου 1999.

αγορά, χωρίς να υπάρχουν περιορισμοί, ώστε να θεωρείται η σύμβαση σαν μια συμφωνία μεταξύ ίσων. Ωστόσο, σε περίπτωση που η είσοδος αυτή στην ευρωπαϊκή αγορά προκαλούσε προβλήματα, τα κράτη-μέλη μπορούσαν να απαγορεύσουν την είσοδο των προϊόντων που τους προκαλούσαν διαταραχές. Το σύστημα προτίμησης που ίσχυσε στην σύμβαση αυτή, σε γενικές γραμμές, περιλάμβανε σχεδόν όλα τα εξαγωγικά προϊόντα των ΑΚΕ (με μικρές διαφοροποιήσεις για προϊόντα που κάλυπτε η ΚΑΠ). Ένα προϊόν, καλυπτόταν από αυτή τη συμφωνία, αν προερχόταν από κάποιο επωφελούμενο κράτος ΑΚΕ, εάν πληρούσε τους κανονισμούς της Σύμβασης, αν πληρούσε τις απαιτούμενες προϋποθέσεις μεταφοράς και αν διέθετε το ανάλογο πιστοποιητικό. Οι κανονισμοί αυτοί, είχαν ως σκοπό να προστατεύσουν το σύστημα προτίμησης στα κράτη ΑΚΕ, ώστε να αποφευχθεί η εισαγωγή άλλων χωρών του Τρίτου Κόσμου, που δεν αποτελούν μέρος της συμφωνίας.

Το σύστημα προτιμήσεων, είχε ως σκοπό την εμπορική συνεργασία των ΑΚΕ με την Ευρώπη, και η εφαρμογή του αφορούσε τα προϊόντα εκείνα που παράγονταν στα κράτη ΑΚΕ, και τα οποία δεν προκαλούσαν κάποια διαταραχή στον οικονομικό τομέα ενός ή περισσότερων κρατών-μελών της Κοινότητας.

Άλλες αλλαγές που εισήγαγε η υπογραφή της νέας σύμβασης, αφορούσαν την απαγόρευση της μετακίνησης των τοξικών αποβλήτων μεταξύ των κρατών ΑΚΕ και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, καθώς και χρήση των χρημάτων που παρείχε το ΕΤΑ προς αποκεντρωμένη συνεργασία και για την διαφοροποίηση της οικονομίας.

Η μεσοπρόθεσμη αναθεώρηση που προέβλεπε το κείμενο της Τέταρτης Σύμβασης Λομέ, συνέβη το 1995, πέντε έτη έπειτα από την υπογραφή της σύμβασης, στο πλαίσιο πολλών οικονομικών και πολιτικών αλλαγών στις χώρες ΑΚΕ και στην Ευρώπη. Αυτές οι αλλαγές για τις χώρες ΑΚΕ, αφορούσαν κυρίως την διαδικασία του εκδημοκρατισμού τους, ενώ για την Ευρώπη αυτές οι αλλαγές ήταν η επέκταση της και το αυξανόμενο ενδιαφέρον προς τους συνεργάτες της Ανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου¹¹⁹.

¹¹⁹ Dominique David , “The Cotonou Agreement” , The Courier-September 2000-Special Issue.

Εικόνα 6: Το εξώφυλλο της Σύμβασης Λομέ IV. Πηγή: ec.europa.eu/.../descript/images/210_en αναζήτηση από google.

Οι κύριες αλλαγές που εισήγαγε η αναθεώρηση της Λομέ IV ήταν:

- Ο σεβασμός προς τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις δημοκρατικές αρχές και το νόμο, αποτέλεσαν βασικά στοιχεία στο νέο κείμενο της συνεργασίας. Αυτό σήμαινε ότι οι χώρες ΑΚΕ, που δεν ληρούν τα παραπάνω κριτήρια, θα βρίσκονται σε κίνδυνο απόσυρσης της αναπτυξιακής βοήθειας από την Ευρώπη. Η Λομέ IV, ήταν η πρώτη σύμβαση συνεργασίας που έθετε ένα τέτοιο όρο.
- Για πρώτη φορά το ΕΤΑ (Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης) δεν αυξάνεται σε πραγματικούς όρους.
- Εισάγεται η ιδέα του προγραμματισμού σε φάσεις, με σκοπό την αύξηση της ευελιξίας και την βελτίωση των αποδόσεων των κρατών ΑΚΕ.
- Τέλος, δίνεται πλέον περισσότερη σημασία στην αποκεντρωμένη συνεργασία, με την μορφή της συμμετοχικής συνεργασίας και την συμμετοχή διαφόρων παραγόντων της κοινωνίας των πολιτών.¹²⁰

¹²⁰ http://ec.europa.eu/development/body/cotonou.lome_history_en ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

Άλλες αλλαγές που πρότεινε η αναθεωρημένη Λομέ IV ήταν ένα πρωτόκολλο για την προστασία των δασών και των τροπικών δασών (με 12.9 becu του ETA), και όσον αφορά την τοποθέτηση των χρηματοδοτήσεων, το 70% των χρηματοδοτήσεων θα προοριζόταν για τα Εθνικά Ενδεικτικά Προγράμματα, και το 30% για την εκτίμηση της χρήσης τους¹²¹.

Σε αυτό το κεφάλαιο, αναλύθηκαν οι πρώτες επίσημες σχέσεις των κρατών ΑΚΕ με τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ο σκοπός της ανάλυσης που έγινε σε αυτό το κεφάλαιο, είναι η κατανόηση της σχέσης της Ευρώπης με την Αφρική και τα κράτη ΑΚΕ γενικότερα, μέσα από την πάροδο των χρόνων. Πριν αναφερθούμε στην Συνθήκη Κοτονού, που διέπει στο παρόν τις σχέσεις Ε.Ε.- ΑΚΕ, έπρεπε να γίνει αναφορά στις σχέσεις των υπογραφόντων κρατών στο παρελθόν. Το κεφάλαιο αυτό, έχει ως σκοπό την κατανόηση της διάστασης, της μορφής, και του χαρακτήρα που είχαν οι διάφορες συμφωνίες των ΑΚΕ-Ε.Ε. στο παρελθόν.

Στην παραπάνω ανάλυση, διακρίνεται η αδυναμία των κρατών ΑΚΕ να ικανοποιήσουν τους στόχους τους, τόσο στις Συμβάσεις Γιαουντέ, όσο και στις Συμβάσεις Λομέ. Στις διαπραγματεύσεις των συμφωνιών αυτών, είναι προφανής η αδυναμία των κρατών ΑΚΕ, να εκφράσουν ή ακόμη και να επιβάλλουν τα αιτήματά τους στις συμφωνίες συνεργασίας. Αντιθέτως, η Ε.Ε, μέσα από τις προαναφερόμενες συμφωνίες, κατόρθωσε να διατηρήσει μια πολιτική, η οποία θα δημιουργούσε μια συνεργασία φαινομενικά δίκαιη. Στην πραγματικότητα, η Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν εκείνη που έθετε τους όρους της συνεργασίας, ενώ τα κράτη ΑΚΕ, εξαιτίας της ανάγκης για αναπτυξιακή συνεργασία, ακολουθούσαν.

Προφανές είναι επίσης, το γεγονός ότι οι διεθνείς εξελίξεις, όπως η προσχώρηση της Μεγάλης Βρετανίας στην ΕΟΚ, επηρέασαν την σχέση με τα κράτη ΑΚΕ. Μάλιστα, ήταν ο κύριος παράγοντας που οδήγησε από τις συμβάσεις Γιαουντέ, στις διαπραγματεύσεις και στην υπογραφή των Συμβάσεων Λομέ.

¹²¹ http://ec.europa.eu/development/body/cotonou.lome_history_en Η ιστορία των συμβάσεων, ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

Κεφάλαιο 4.

Σε αυτό το κεφάλαιο, θα αναλύσουμε ξεχωριστά, την τελευταία συμφωνία συνεργασίας που συνάφθηκε ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στα κράτη ΑΚΕ. Πρόκειται για τη Συνθήκη Κοτονού, η οποία εξακολουθεί να εφαρμόζεται μέχρι και σήμερα. Θα γίνει επιπλέον, αναλυτική αναφορά, στην ανάγκη για αλλαγή, στους πυλώνες της Συνθήκης Κοτονού, στις βασικότερες καινοτομίες που εισήγαγε η νέα Συνθήκη συνεργασίας, και στις θεσμικές διατάξεις που έχουν ιδρυθεί στην συνεργασία αυτή.

Η Συνθήκη Κοτονού.

Εικόνα 7. Η Συνθήκη Κοτονού, μεταξύ της Ε.Ε. και των ΑΚΕ.Πηγή:

www.delbwa.ec.europa.eu/en/images αναζήτηση από google.

Η ανανέωση της συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ της Ε.Ε. και των κρατών ΑΚΕ, αποτέλεσε θέμα συζητήσεων από το 1996, όταν η Επιτροπή εξέδωσε το Green Paper για το μέλλον των σχέσεων μεταξύ των ΑΚΕ και της Ε.Ε. Τον Φεβρουάριο του 2000, η λήξη της Σύμβασης Λομέ, έδωσε την ευκαιρία για μια εξονυχιστική αναθεώρηση των μελλοντικών σχέσεων της Ε.Ε. και των χωρών ΑΚΕ¹²². Οι διαπραγματεύσεις της Συνθήκης Κοτονού, ξεκίνησαν τον Σεπτέμβριο του 1998, και ολοκληρώθηκαν στις αρχές του Φεβρουαρίου του 2000. Η νέα συμφωνία μεταξύ της Ε.Ε. και των χωρών ΑΚΕ, υπογράφηκε στις 23 Ιουνίου του 2000, στο Κοτονού του Μπενίν, και συνάφθηκε για μια εικοσαετή περίοδο, από τον Μάρτιο του 2000 μέχρι τον Φεβρουάριο του 2020. Η Συνθήκη Κοτονού, είναι μια παγκόσμια και υποδειγματική Συμφωνία, που παρουσιάζει

¹²² Francoise Moreau, “The Cotonou Agreement-new orientations”, *The Courier*, September 2000, Special Issue.

ριζικές αλλαγές και φιλόδοξους σκοπούς, διατηρώντας την εικοσιπενταετή συμφωνία της Ε.Ε. και των κρατών ΑΚΕ.

Η ανάγκη για αλλαγή.

Οι Συμβάσεις Λομέ, αποτέλεσαν ένα μοναδικό μοντέλο στην συνεργασία Βορρά-Νότου, συνδυάζοντας την συνεργασία στο εμπόριο με τη συνεργασία για την ανάπτυξη. Όμως οι Συμβάσεις Λομέ, δεν επέφεραν μόνο καλά αποτελέσματα. Εκτιμήσεις που έγιναν για την αναπτυξιακή βοήθεια που παρείχε η Ευρώπη στις χώρες ΑΚΕ, έδειξαν ότι δεν λαμβάνεται επαρκώς υπόψιν το θεσμικό και πολιτικό πλαίσιο στις χώρες συνεργασίας, και αυτό συχνά υπονόμει την βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας. Το σύστημα προτιμήσεων που εισήγαγαν οι συμβάσεις Λομέ, υπήρξε επίσης απογοητευτικό. Παρότι συνέβαλλε στην εμπορική ανάπτυξη κάποιων κρατών ΑΚΕ, δεν εμπόδισε την μείωση του μεριδίου των κρατών ΑΚΕ στην ευρωπαϊκή αγορά (από 6.7% το 1976 σε 2.8 το 1999)¹²³, ενώ το 60% των εξαγωγών αποτελούνταν ακόμα από 10 προϊόντα. Με την πάροδο των χρόνων, ήταν επίσης προφανής, η ανάγκη για προσαρμογή της συνεργασίας στην διεθνή και περιφερειακή ανάπτυξη. Η άνοδος των δεικτών φτώχειας σε ένα πλήθος κρατών, οι δημογραφικές αλλαγές και οι περιβαλλοντικές πιέσεις, σήμαναν την ανάγκη για αναθεώρηση των σκοπών και των εφαρμογών της συνεργασίας. Η ανάγκη για αλλαγή, έχει επίσης να κάνει και με την πολιτική διάσταση της ανάπτυξης. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, του ιδιωτικού τομέα και των οικονομικών παραγόντων στην συνεργασία Ε.Ε. –ΑΚΕ αποτέλεσε, πλέον, σημαντικό στοιχείο. Η μείωση στην παροχή της αναπτυξιακής βοήθειας (από 0.33% του ΑΕΠ του δωρητή αναπτυξιακής βοήθειας σε 0.23% το 1998), έδειξε μια ανεπάρκεια στην αναπτυξιακή βοήθεια που παρεχόταν σε αυτά τα κράτη.

Η αναγκαία αλλαγή, επήλθε με την υπογραφή της νέας συμφωνίας, της Συνθήκης Κοτονού. Η νέα συνθήκη αντιπροσωπεύει μια αλλαγή και στην πολιτική διάσταση των πραγμάτων. Ο πολιτικός διάλογος, παίζει σημαντικό ρόλο στην επιτυχία των δραστηριοτήτων συνεργασίας ανάπτυξης, και αποτελεί πλέον σημαντικό κομμάτι της διαδικασίας ανάπτυξης.

¹²³ Francoise Moreau, *Ibid* σελ.64.

Οι πέντε πυλώνες της Συνθήκης Κοτονού.

Ο γενικός σκοπός της Συνθήκης Κοτονού, είναι η κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη των κρατών ΑΚΕ, και η συνεισφορά στην διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας μέσα από την δημιουργία ενός σταθερού και δημοκρατικού περιβάλλοντος (Άρθρο 1). Ο σκοπός της Συνθήκης Κοτονού, επικεντρώνει επιπλέον, στην προώθηση της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών, του ιδιωτικού τομέα και οικονομικών παραγόντων στην συνεργασία Ε.Ε.-ΑΚΕ. Οι παραπάνω παράγοντες είναι σχετικοί με την σταθεροποίηση της δημοκρατίας και αποτελούν στοιχεία που μπορούν να βελτιώσουν την βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητα της πολιτικής συνεργασίας¹²⁴.

Η νέα συμφωνία συνεργασίας, συνδυάζει το εμπόριο, την αναπτυξιακή βοήθεια και τον πολιτικό διάλογο (την πολιτική διάσταση). Η Συνθήκη Κοτονού, βασίζεται σε πέντε βασικά στοιχεία. Αυτά είναι:

1. Η ενδυνάμωση της πολιτικής διάστασης των σχέσεων των χωρών ΑΚΕ με την Ε.Ε.
2. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, του ιδιωτικού τομέα και άλλων μη-κρατικών παραγόντων, στην συνεργασία.
3. Η μείωση της φτώχειας, που θεωρείται ως βασικός στόχος για την ανάπτυξη, σε διεθνές επίπεδο.
4. Ένα νέο οικονομικό και εμπορικό πλαίσιο συνεργασίας.
5. Αναδόμηση της οικονομικής συνεργασίας.¹²⁵

Παρακάτω, πρόκειται να αναλυθούν διεξοδικά το καθένα από τα προαναφερθέντα στοιχεία που αποτελούν την Συνθήκη Κοτονού.

¹²⁴ http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/overview_en η συνθήκη Κοτονού, ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

¹²⁵ Francoise Moreau, *Ibid* σελ. 65.

Η πολιτική διάσταση- Πολιτικός διάλογος.

Εικόνα 8. Προς μια δημοκρατική και κοινωνική συνεργασία. Πηγή: www.fes.org.zm/images/acpeu αναζήτηση από google.

Ο τακτικός πολιτικός διάλογος αποτελεί βασικό στοιχείο της συνεργασίας της Ε.Ε. και των χωρών ΑΚΕ, και μέσω αυτού θα πρέπει να τίθενται θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος προς συζήτηση. Στη νέα συμφωνία, περιλαμβάνονται τέτοια θέματα που απαιτούν συζήτηση, όπως είναι η διατήρηση της ειρήνης, οι πολιτικές παρεμπόδισης των διαμαχών και το θέμα της μετανάστευσης. Εκτός από τα προαναφερθέντα ζητήματα, θέματα του πολιτικού διαλόγου αποτελούν και ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, ο σεβασμός στις αρχές της δημοκρατίας, και η τήρηση της νομοθεσίας. Στην περίπτωση όπου δεν τηρούνται τα παραπάνω, η Συνθήκη Κοτονού προβλέπει τη λήψη σοβαρών μέτρων έναντι της αντίστοιχης χώρας ΑΚΕ (εφόσον τα παραπάνω υπόκεινται στην ευθύνη αυτών των κρατών). Οι αρχές της καλής διακυβέρνησης, είναι ένα εξίσου σημαντικό στοιχείο στη νέα συνεργασία Ε.Ε.-ΑΚΕ. Πιο συγκεκριμένα, το κείμενο της νέας συμφωνίας προβλέπει μια διαδικασία για την περίπτωση που συναντάται διαφθορά. Αυτό αποτελεί μια καινοτομία στην συνεργασία Ε.Ε.-ΑΚΕ. Σύμφωνα με αυτό το προσχέδιο της συνθήκης, θα λαμβάνονται μέτρα σε περιπτώσεις διαφθοράς που εμποδίζουν την διαδικασία της ανάπτυξης, και πιο συγκεκριμένα σε περιπτώσεις όπου υπάρχει διαφθορά σε οικονομικά θέματα και κακή χρήση των παροχών του ΕΤΑ.

Συνοψίζοντας, τα βασικά στοιχεία της πολιτικής διάστασης της συνεργασίας είναι:

- Ο πολιτικός διάλογος και οι πολιτικές εδραίωσης της ειρήνης, της πρόληψης και της επίλυσης των συγκρούσεων. Στον τομέα αυτόν, η εταιρική σχέση επικεντρώνεται κυρίως στις περιφερειακές πρωτοβουλίες και στην ενίσχυση των τοπικών ικανοτήτων.

Προβλέπει επίσης διατάξεις ώστε να ελέγχεται το ότι οι χρηματοδοτικοί πόροι δεν απομακρύνονται από τους στόχους της ανάπτυξης. Τα μέρη δεσμεύονται να συνεργαστούν για την πρόληψη των δραστηριοτήτων μισθοφόρων, για την καταπολέμηση της διεθνούς εγκληματικότητας και να ανταλλάσσουν εμπειρίες που θα επιτρέψουν την κύρωση και την εφαρμογή του καταστατικού της Ρώμης, του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Δεσμεύονται επίσης για ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τρομοκρατικές ομάδες, και για συνεργασία κατά της διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής.

- Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δημοκρατικών αρχών που στηρίζονται στο κράτος δικαίου και η διαφανής και υπεύθυνη διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων. Τα τρία αυτά στοιχεία αποτελούν τα κύρια στοιχεία της εταιρικής σχέσης και της αειφόρου ανάπτυξης. Μια νέα διαδικασία έχει αναπτυχθεί στην περίπτωση παραβίασης των στοιχείων αυτών, δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στην υπευθυνότητα του κάθε σχετικού κράτους.

- Η χρηστή διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων. Έχει εκπονηθεί μια ειδική νέα διαδικασία, η οποία θα εφαρμόζεται στις σοβαρές περιπτώσεις διαφθοράς, και όχι μόνο σε περιπτώσεις διαφθοράς όσον αφορά τους πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης (ΕΤΑ), αλλά επίσης, ευρύτερα, σε κάθε χώρα στην οποία η Ε.Ε. ενέχεται χρηματοδοτικά και όπου η διαφθορά αποτελεί εμπόδιο για την ανάπτυξη.

Η πολιτική διάσταση της συνεργασίας και ο πολιτικός διάλογος, έχουν σκοπό να εξασφαλίσουν την ειρηνική συνεργασία μεταξύ Ευρώπης και ΑΚΕ, και να προωθήσουν τις πολιτικές ανάπτυξης σε ένα υγιές πολιτικό περιβάλλον¹²⁶.

Η συμμετοχική προσέγγιση.

Η Συνθήκη Κοτονού, περιλαμβάνει άρθρα που εξασφαλίζουν τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, του ιδιωτικού τομέα και άλλων μη κρατικών παραγόντων, στην συνεργασία μεταξύ της Ευρώπης και των κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού. Κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται μέσω της παροχής, σε αυτούς τους παράγοντες,

¹²⁶ Françoise Moreau, *Ibid* σελ. 66.

πληροφοριών για τη συμφωνία συνεργασίας μεταξύ Ε.Ε.-ΑΚΕ, και κυρίως εντός των κρατών ΑΚΕ. Άλλος ένας τρόπος για να επιτευχθεί η συμμετοχή αυτών των παραγόντων στην αναπτυξιακή συνεργασία, είναι η εξασφάλιση της γνωστοποίησης των οικονομικών, κοινωνικών και θεσμικών πολιτικών που υποστηρίζει η Ευρώπη. Η διευκόλυνση της συμμετοχής μη-κρατικών παραγόντων στην υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων και έργων και η ενδυνάμωση αυτών των παραγόντων (παραδείγματος χάριν η ενδυνάμωση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, ΜΚΟ), αποτελούν μια μέθοδο της συμμετοχικής προσέγγισης. Τέλος, σημαντικό στοιχείο της νέας συμφωνίας συνεργασίας αποτελεί και η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων δικτύωσης μεταξύ παραγόντων τόσο της Ε.Ε. όσο και των κρατών ΑΚΕ.

Η Στρατηγική μείωσης της φτώχειας.

Η μείωση της φτώχειας αποτελεί τον κύριο σκοπό της συνεργασίας, κάτι που προσδιορίζεται και στα άρθρα του κειμένου της Συνθήκης Κοτονού. Στο πρώτο άρθρο της Συνθήκης, αναφέρεται ότι «η συνεργασία βασίζεται στον σκοπό της μείωσης και κατά συνέπεια της μακροπρόθεσμης εξάλειψης της φτώχειας, προκειμένου να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη και η ένταξη των κρατών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία»¹²⁷. Η Συνθήκη Κοτονού, παρέχει ένα γενικό πλαίσιο για στρατηγικές ανάπτυξης, που λαμβάνει υπόψη την πολιτική, οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση της ανάπτυξης. Αυτές οι στρατηγικές ανάπτυξης, προσαρμόζονται στην κατάσταση του κάθε κράτους ΑΚΕ. Σε αντίθεση με τις προηγούμενες Συμβάσεις, η Συνθήκη Κοτονού προτείνει μια παγκόσμια στρατηγική ανάπτυξης, που απαιτεί συνδυασμένη εργασία των κρατών-μελών της Ε.Ε. και των κρατών ΑΚΕ για την δημιουργία ενός λειτουργικού πλαισίου συνεργασίας.

Αυτή η προσέγγιση λαμβάνει υπόψη την πολυδιάστατη φύση της φτώχειας, και επικεντρώνει σε τρεις περιοχές προτεραιότητας της συνεργασίας: την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική και ανθρώπινη ανάπτυξη και την περιφερειακή ολοκλήρωση και συνεργασία. Και στις τρεις προαναφερθείσες περιοχές προτεραιότητας, λαμβάνονται υπόψη κάποια σημαντικά ζητήματα. Πιο συγκεκριμένα, η οικονομική ανάπτυξη,

¹²⁷ http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/overview_en

επικεντρώνει στην ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα και των επενδύσεων, στις μακροοικονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές και μεταρρυθμίσεις, καθώς και στις τομεακές πολιτικές, όπως είναι η ανάπτυξη του βιομηχανικού τομέα, του τομέα του εμπορίου και η ανάπτυξη του τουρισμού. Η κοινωνική και ανθρώπινη ανάπτυξη, επικεντρώνει σε κοινωνικές τομεακές πολιτικές (βελτίωση των συστημάτων υγείας, παιδείας και διατροφής, και η ενσωμάτωση των δημογραφικών θεμάτων στις στρατηγικές), σε θέματα που αφορούν τους νέους (π.χ η προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών και των νέων, η αλληλεπίδραση των οργανώσεων νεολαίας των ΑΚΕ και της Ε.Ε.) και στην πολιτισμική ανάπτυξη (αναγνώριση, προστασία και αξιοποίηση των παραδόσεων και της πολιτιστικής κληρονομιάς). Επίσης, η περιφερειακή συνεργασία, επικεντρώνει σε τρία ζητήματα ενδιαφέροντος. Αυτά είναι η ισότητα των φύλων, η περιβαλλοντική βιωσιμότητα και η θεσμική ανάπτυξη και ενδυνάμωση. Οι προτεραιότητες αυτές καθορίζονται ανά χώρα, δηλαδή η Κοινότητα δεν υποχρεούται να δραστηριοποιηθεί σε όλους τους προαναφερόμενους τομείς και δραστηριότητες¹²⁸. Η ολοκλήρωση και η περιφερειακή συνεργασία έχουν σκοπό να επιταχύνουν τη διαφοροποίηση της οικονομίας των κρατών ΑΚΕ, να προωθήσουν και να αναπτύξουν συναλλαγές στο εσωτερικό και μεταξύ των χωρών ΑΚΕ και με τις τρίτες χώρες, σε όφελος επίσης των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών (ΛΑΧ) των κρατών ΑΚΕ, και να θέσουν σε εφαρμογή τις τομεακές πολιτικές μεταρρύθμισης σε περιφερειακό επίπεδο.

Η προσέγγιση αυτή για την στρατηγική ανάπτυξης θα αναθεωρείται τακτικά, με την ετήσια έκδοση των κειμένων αναφοράς, που θα βοηθά στην αναγνώριση των καλύτερων εφαρμογών. Αυτή η έκδοση θα αποτελείται από κείμενα που θα αποφασίζει το Συμβούλιο Ε.Ε.-ΑΚΕ, και θα αναβαθμίζεται σύμφωνα με τις προδιαγραφές της συνεργασίας.

Το εμπόριο.

Παλαιότερα, στα κείμενα των Συμβάσεων Λομέ, η συνεργασία- όσον αφορά το εμπόριο- βασιζόταν κατά κύριο λόγο στο σύστημα των προτιμήσεων. Με την υπογραφή της νέας συνθήκης Ε.Ε.-ΑΚΕ, η οικονομική και εμπορική συνεργασία, αποτελείται από

¹²⁸ Françoise Moreau, *Ibid* σελ. 68.

μια σειρά κανονισμών. Οι χώρες ΑΚΕ και τα κράτη-μέλη της Ε.Ε, συναποφάσισαν την ίδρυση νέων εμπορικών κανονισμών που θα οδηγούσαν στην φιλελευθεροποίηση του εμπορίου μεταξύ των υπογραφόντων. Σε αυτούς τους κανονισμούς περιλαμβάνονται και συνεργασία σε άλλα θέματα ενδιαφέροντος, σχετικά με το εμπόριο, όπως είναι η πολιτική ανταγωνισμού, η προστασία των δικαιωμάτων περιουσίας, οι διαδικασίες τυποποίησης και πιστοποίησης, τα μέτρα υγιεινής και η υγιεινή των φυτών, το εμπόριο σε σχέση με το περιβάλλον, το εμπόριο και οι προδιαγραφές της αγοράς, και η πολιτική του καταναλωτή¹²⁹.

Ο σκοπός της οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών της Ε.Ε. και των κρατών ΑΚΕ, είναι η προώθηση της προοδευτικής ένταξης των κρατών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία¹³⁰. Κάτι τέτοιο είναι δυνατό να επιτευχθεί, μέσω της βελτίωσης των ικανοτήτων παραγωγής, προμήθειας και εμπορίου αυτών των κρατών, μέσω της δημιουργίας νέων εμπορικών δυναμικών και την ανάπτυξη των επενδύσεων, και με την προσαρμογή στους κανόνες του ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου).

Η στρατηγική που υιοθετήθηκε με την Συνθήκη Κοτονού, συνδυάζει την αναπτυξιακή βοήθεια από τη μία, και την εμπορική συνεργασία και ανάπτυξη από την άλλη. Η Συνθήκη συνεργασίας των Ε.Ε.-ΑΚΕ, στοχεύει στην οικονομική και εμπορική ανάπτυξη και στην αναπτυξιακή βοήθεια, και στη διατήρηση και πολλαπλασιασμό των αποτελεσμάτων που επιφέρουν τα παραπάνω.

Όσον αφορά τις διαδικασίες, η νέα συμφωνία Ε.Ε.-ΑΚΕ προβλέπει την δημιουργία νέων εμπορικών κανονισμών, έπειτα από μια περίοδο προετοιμασίας 8 ετών, όπου το εμπορικό καθεστώς παραμένει όπως έχει (2000-2008). Οι επίσημες διαπραγματεύσεις των νέων εμπορικών κανονισμών ξεκίνησαν το 2002, ενώ το 2004 έγινε μια εκτίμηση από τους υπογράφοντες, για τις χώρες ΑΚΕ που δεν ανήκουν στις Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες (ΛΑΧ) και που δεν δύνανται να συμμετέχουν στην οικονομική συνεργασία, και μελετήθηκαν εναλλακτικές. Το 2006, θα εξετασθεί η πρόοδος που έγινε στις διαπραγματεύσεις των οικονομικών συμφωνιών συνεργασίας.

¹²⁹ http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/overview_en

¹³⁰ *Ibid.*

Την 1^η Ιανουαρίου του 2008, αναμένεται να ξεκινήσει η διαδικασία φιλελευθεροποίησης του τομέα του εμπορίου, μέσα από μια μεταβατική περίοδο τουλάχιστον 12 ετών. Προβλέπεται επίσης, η βελτίωση του εμπορικού καθεστώτος που χορηγείται από την ΕΚ στο σύνολο των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών (εκ των οποίων 39 αποτελούν μέρος της ομάδας κρατών ΑΚΕ). Η διαδικασία αυτή διήρκεσε μία πενταετία, κατά τρόπο ώστε, μέχρι το 2005, οι εξαγωγείς των λιγότερο προηγμένων χωρών να απολαύουν πρόσβασης με απαλλαγή από δασμούς για το σύνολο σχεδόν των προϊόντων τους στην αγορά της Ε.Ε. Στη νέα συμφωνία επιπλέον διατηρούνται τα πρωτόκολλα της ζάχαρης και βοδινού, τα οποία όμως θα επανεξετασθούν και θα αναθεωρηθούν στα πλαίσια των νέων εμπορικών συμφωνιών.

Μεταρρύθμιση της οικονομικής συνεργασίας- Το σύστημα προγραμματισμού.

Με τη νέα συμφωνία, αναδομείται και η οικονομική σχέση συνεργασίας Ε.Ε.- ΑΚΕ. Μέσω των άρθρων της Συμφωνίας, αναδομείται και αναμορφώνεται η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης (ΕΤΑ). Έπειτα από την υπογραφή της Κοτονού, όλες οι πηγές που προέρχονται από το ΕΤΑ, διανέμονται μέσω δύο οργάνων: ένα το οποίο περιλαμβάνει την αναπτυξιακή βοήθεια που δεν επιστρέφεται (τις μη-επιστρεπτέες ενισχύσεις), και ένα το οποίο περιλαμβάνει την διαχείριση της αναπτυξιακής βοήθειας σε μορφή δανείων, η οποία παρέχεται για την υποστήριξη της ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα (κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου και δάνεια στον ιδιωτικό τομέα, διαυκόλυνση των επενδύσεων)¹³¹.

Οι οικονομίες των κρατών ΑΚΕ είναι ευάλωτες, εξαιτίας της εξάρτησής τους από τα έσοδα που αποφέρουν οι εξαγωγές κυρίως αγροτικών προϊόντων και μεταλλευμάτων. Αυτό είναι ένα γεγονός που λαμβάνεται σοβαρά υπόψη στη Συνθήκη Κοτονού, και μπορεί να οδηγήσει σε επιπλέον χρηματοδότηση στα πλαίσια της πολιτικής υποστήριξης της Κοινότητας και στην επιπλέον χρηματοδότηση των Ενδεικτικών Προγραμμάτων.

Ένα σύστημα προγραμματισμού, θα βοηθήσει στην προσαρμογή της στρατηγικής στις ανάγκες της κάθε χώρας και των εμπλεκόμενων περιφερειών, και θα εξασφαλίσει

¹³¹ Françoise Moreau, *Ibid* σελ. 68.

την απαραίτητη ευελιξία. Μια αναθεώρηση της στρατηγικής υποστήριξης-μεσοπρόθεσμη ή στο τέλος της αίτησης του οικονομικού πρωτοκόλλου- θα βοηθήσει επίσης στην προσαρμογή του επιπέδου χρηματοδοτήσεων σε κάθε κράτος ή περιφέρεια. Το νέο σύστημα προγραμματισμού της βοήθειας που χορηγείται από την Κοινότητα ενισχύει την ευελιξία της εταιρικής σχέσης και χορηγεί περισσότερες αρμοδιότητες στα κράτη ΑΚΕ, ιδίως με την καθιέρωση ενός συστήματος κυλιόμενου προγραμματισμού που καταργεί την έννοια της μη προγραμματισμένης βοήθειας, δηλαδή της βοήθειας που προγραμματίζεται μόνο από την Κοινότητα. Τα κράτη ΑΚΕ έχουν στο εξής μεγαλύτερες αρμοδιότητες για τον καθορισμό των στόχων, των στρατηγικών και των ενεργειών καθώς και για τη διαχείριση και την επιλογή των προγραμμάτων.

Η διαδικασία του προγραμματισμού στηρίζεται στα αποτελέσματα. Η οικονομική βοήθεια για ένα καθορισμένο ποσό δεν αποτελεί πλέον αυτόματο δικαίωμα. Οι μη επιστρεπτέες βοήθειες χορηγούνται με βάση μια αξιολόγηση των αναγκών και της απόδοσης που στηρίζεται σε κριτήρια για τα οποία έχουν γίνει διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών ΑΚΕ και της Κοινότητας. Τα κριτήρια αυτά αντικατοπτρίζουν τους κύριους στόχους της εταιρικής σχέσης, όπως είναι η πρόοδος της θεσμικής μεταρρύθμισης, η μείωση της φτώχειας κ.λπ. Το κύριο μέσο του προγραμματισμού των μη επιστρεπτέων ενισχύσεων είναι η Στρατηγική της Εθνικής Συνεργασίας (ΣΕΣ). Η ΣΕΣ εκπονείται για κάθε κράτος ΑΚΕ από κοινού με την Επιτροπή και το σχετικό κράτος. Με τη ΣΕΣ εκπονείται ο γενικός προσανατολισμός για τη χρησιμοποίηση της βοήθειας και θα συμπληρώνεται από ένα λειτουργικό ενδεικτικό πρόγραμμα που θα περιέχει τις συγκεκριμένες ενέργειες καθώς και χρονοδιάγραμμα για την εκτέλεσή τους. Έχει δημιουργηθεί ένας μηχανισμός ετήσιας εξέτασης για να προσαρμόσει τη ΣΕΣ, το λειτουργικό πρόγραμμα ή τους πόρους που χορηγούνται. Στα μέσα και στο τέλος της περιόδου εφαρμογής του χρηματοδοτικού πρωτοκόλλου, πρέπει επίσης η ετήσια επανεξέταση να περιλαμβάνει εξέταση της στρατηγικής για τη συνεργασία που θα καταλήγει στην επιβεβαίωση του προσανατολισμού της ΣΕΣ ή στην πρόταση των κατάλληλων προσαρμογών. Ο όγκος των πόρων που χορηγείται στη σχετική χώρα

μπορεί να προσαρμόζεται ανάλογα. Προβλέπεται ότι οι επιτόπου παράγοντες συμμετέχουν στην ετήσια επανεξέταση σύμφωνα με την αρχή της αποκέντρωσης¹³².

Τα περιφερειακά προγράμματα θα υποβάλλονται επίσης σε ένα σύστημα κυλιόμενου προγραμματισμού που θα στηρίζεται στα ίδια αυτά στοιχεία. Ωστόσο, η εξέταση των περιφερειακών προγραμμάτων θα γίνεται αποκλειστικά στα μέσα της εκτέλεσης καθώς και στο τέλος της περιόδου εφαρμογής του χρηματοδοτικού πρωτοκόλλου.

Η φύση της αναπτυξιακής βοήθειας που προσφέρει με αυτή τη Συνθήκη η Ευρωπαϊκή Ένωση, περιλαμβάνει απαραίτητως τομεακά προγράμματα βοήθειας και προγράμματα με βάση τον προϋπολογισμό. Οι μεγαλύτερες παρεμβάσεις, θα βελτιώνουν την επιρροή της συνεργασίας και θα βοηθούν στον συντονισμό με άλλους δωρητές. Η παροχή της αναπτυξιακής βοήθειας, βασίζεται σε μια εκτίμηση για την ανάγκη και την πολιτική. Με αυτή την εκτίμηση, οι οικονομικοί φάκελοι θεωρούνται ενδεικτικοί και θα αναθεωρούνται με βάση την ανάγκη και την πολιτική. Κάτι τέτοιο βοηθά στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας αναδόμησης, και με αυτό τον τρόπο εμποδίζεται επίσης η παγίωση των πηγών σε κράτη που δεν τις χειρίζονται κατάλληλα¹³³.

Με την Συνθήκη Κοτονού, εξασφαλίζεται επίσης, η συμμετοχή των μη-κρατικών παραγόντων στην υλοποίηση των στρατηγικών ανάπτυξης. Μέρος του συστήματος προγραμματισμού, αποτελούν και τα περιφερειακά προγράμματα τα οποία θα αναθεωρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα (ανά πενταετία), όπου θα εξετάζεται και η πρόοδος που γίνεται όσον αφορά την ανάπτυξη και τις μελλοντικές προοπτικές της ανάπτυξης και της συνεργασίας γενικότερα.

Όσον αφορά τις οικονομικές πηγές, αυτές είναι: 13.5 δισεκατομμύρια ευρώ για το 9^ο ΕΤΑ, συν 9.9 δισεκατομμύρια των προηγούμενων ΕΤΑ, συνολικά περίπου 23.5

¹³² http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/overview_en

¹³³ *Ibid.*

δισεκατομμύρια για την περίοδο 2000-2007, συν το 1.7 δισεκατομμύριο της ΕΤΕπ. Αυτά τα ποσά θα επιτρέψουν μια σημαντική αύξηση στις ετήσιες ροές αναπτυξιακής βοήθειας από την Ευρώπη στα κράτη ΑΚΕ.

Συνοψίζοντας, η μεταρρύθμιση της οικονομικής συνεργασίας περιλαμβάνει τις εξής κύριες αρχές: 1) συνοχή, ευελιξία και αποτελεσματικότητα οι οποίες εξασφαλίζονται με την άσκηση ενός κυλιόμενου και ενιαίου, ανά χώρα ή περιοχή, προγραμματισμού που συνοδεύεται από τακτικές επανεξετάσεις. 2) εξέλιξη της βοήθειας προς προγράμματα οικονομικής ή τομεακής βοήθειας. 3) ενδεικτικά συνολικά ποσά και μη κεκτημένα δικαιώματα. 4) συνολική προσέγγιση με τη συμμετοχή μη κρατικών φορέων. 5) διάλογος σε τοπικό επίπεδο, χρονοδιαγράμματα και εκ των προτέρων συντονισμός¹³⁴.

Οι βασικότερες καινοτομίες που εισάγει η Συνθήκη Κοτονού.

Σε αυτό το σημείο αναφέρονται συνοπτικά οι βασικές καινοτομίες που εισήγαγε στην συνεργασία μεταξύ Ευρώπης και ΑΚΕ, η Συνθήκη Κοτονού.

Η Συνθήκη Κοτονού:

- Εισάγει την πολιτική διάσταση της συνεργασίας.
- Αντιμετωπίζει τις περιπτώσεις διαφθοράς.
- Προωθεί συμμετοχικές προσεγγίσεις.
- Εμπλέκει την κοινωνία των πολιτών στις αναθεωρήσεις και τις πολιτικές που υποστηρίζει η Ε.Ε.
- Επικεντρώνει στις πολιτικές ανάπτυξης και στη στρατηγική μείωσης της φτώχειας.
- Βασίζει την παροχή χρηματοδοτήσεων όχι μόνο στις ανάγκες του κάθε κράτους ΑΚΕ, αλλά και στην πολιτική τους.
- Ιδρύει ένα τμήμα επενδύσεων που υποστηρίζει την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα.

¹³⁴ http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/overview_en

- Ιδρύει τα απαραίτητα όργανα και δημιουργεί ένα νέο σύστημα προγραμματισμού που θα επιτρέπει στην Ε.Ε. και τα επωφελούμενα κράτη να προσαρμοσθούν ευκολότερα στο πρόγραμμα συνεργασίας.
- Αποκεντρώνει τις διαχειριστικές, και σε κάποιες περιπτώσεις τις οικονομικές, ευθύνες σε τοπικό επίπεδο προκειμένου να γίνει η συνεργασία πιο αποτελεσματική.
- Βελτιώνει το πολιτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη του εμπορίου και των επενδύσεων.
- Εδραιώνει την συνεργασία σε όλες τις σημαντικές πτυχές του εμπορίου, περιλαμβάνοντας άρθρα για τις προδιαγραφές της αγοράς και τους δεσμούς μεταξύ εμπορίου και περιβάλλοντος.¹³⁵

Οι Θεσμικές διατάξεις της Συνθήκης Κοτονού.

Τα κοινά όργανα συνεργασίας που είχαν καθιερωθεί από τις προηγούμενες συμβάσεις Λομέ παραμένουν. Στη Συνθήκη Κοτονού, τα όργανα συνεργασίας, αναφορικά είναι:

- Το Συμβούλιο των Υπουργών.
- Η επιτροπή των πρέσβων.
- Η ισομερής κοινοβουλευτική συνέλευση.

Το Συμβούλιο των Υπουργών.

Το Συμβούλιο των Υπουργών αποτελείται από τα μέλη του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ένα μέλος της κυβέρνησης κάθε χώρας ΑΚΕ και συνέρχεται μία φορά το χρόνο, έπειτα από πρωτοβουλία της προεδρίας (ή συχνότερα) και υπό διάφορες γεωγραφικές μορφές, εφόσον χρειάζεται. Η προεδρία ασκείται, εκ περιτροπής, από ένα μέλος του Συμβουλίου και από ένα μέλος της κυβέρνησης ενός κράτους ΑΚΕ. Τα καθήκοντα του Συμβουλίου των Υπουργών

¹³⁵Francoise Moreau, *Ibid* σελ. 72.

περιλαμβάνουν την διεξαγωγή του πολιτικού διαλόγου, την υιοθέτηση των πολιτικών προσανατολισμών και τη λήψη των απαραίτητων αποφάσεων για την εφαρμογή των διατάξεων της συμφωνίας, την εξέταση και ρύθμιση κάθε θέματος που εμποδίζει την εφαρμογή της συμφωνίας, και τέλος, τη μέριμνα για την ορθή λειτουργία των μηχανισμών διαβούλευσης.

Εικόνα 9. Η 30^η σύσκεψη του Υπουργικού Συμβουλίου Ε.Ε.-ΑΚΕ.Πηγή: www.acpsec.org/.../images αναζήτηση από google.

Το Συμβούλιο εκφράζει τη γνώμη του με κοινή συμφωνία των μερών. Το ίδιο μπορεί να λάβει τις αποφάσεις που είναι υποχρεωτικές για τα μέρη, να διατυπώσει τις αποφάσεις, τις συστάσεις και τις γνώμες. Μπορεί επίσης να αναθέσει αρμοδιότητες στην επιτροπή των πρέσβων¹³⁶.

Η επιτροπή των πρέσβων.

Η επιτροπή των πρέσβων βοηθά το Συμβούλιο των Υπουργών στο έργο του. Αυτή η επιτροπή, αποτελείται από τον μόνιμο εκπρόσωπο κάθε κράτους μέλους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, από έναν εκπρόσωπο της Επιτροπής και τον επικεφαλής της αποστολής κάθε κράτους ΑΚΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η προεδρία εξασφαλίζεται, εκ περιτροπής, από τον μόνιμο εκπρόσωπο του ενός κράτους μέλους που έχει διορισθεί από την Κοινότητα και από τον επικεφαλής αποστολής, αντιπρόσωπο ενός κράτους ΑΚΕ, που έχει διορισθεί από τα κράτη ΑΚΕ¹³⁷.

¹³⁶ http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/overview_en

¹³⁷ <http://www.acpsec.org/fr/ambass/ambcover> site των χωρών ΑΚΕ.

Η ισομερής κοινοβουλευτική συνέλευση.

Η ισομερής κοινοβουλευτική συνέλευση, είναι ένα συμβουλευτικό όργανο που αποτελείται, κατά ίσο αριθμό, από εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και από εκπροσώπους των κρατών ΑΚΕ. Οι εκπρόσωποι των κρατών ΑΚΕ είναι τα μέλη του Κοινοβουλίου ή, ανάλογα με την περίπτωση, οι εκπρόσωποι που έχουν διορισθεί από την εθνική Βουλή.

Εικόνα 10. Συμβούλιο της κοινοβουλευτικής συνέλευσης. Πηγή: acp.int.dotnet15.hostbasket.com αναζήτηση από google.

Ελλείπει Κοινοβουλίου, η συμμετοχή ενός εκπροσώπου εξαρτάται από την προηγούμενη έγκριση της συνέλευσης. Η συνέλευση μπορεί να υιοθετεί αποφάσεις και να απευθύνει τις συστάσεις στο Συμβούλιο των Υπουργών. Η συνέλευση συνέρχεται δύο φορές το χρόνο σε σύνοδο ολομελείας, εναλλάξ, στην Ε.Ε. και σε ένα κράτος ΑΚΕ. Τα μέλη του Κοινοβουλίου μπορούν επίσης να συνέρχονται σε περιφερειακό ή υποπεριφερειακό επίπεδο, εφόσον χρειάζεται¹³⁸.

Διατάξεις που αφορούν τις Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες ΑΚΕ (ΛΑΧ), μεσογειακές και νησιωτικές.

Μια ιδιαίτερη μεταχείριση χορηγείται στις χώρες αυτές καθώς και σε εκείνες τις χώρες που εξέρχονται από σύγκρουση. Η ειδική αυτή μεταχείριση συνίσταται σε μια απόπειρα επιτάχυνσης του ρυθμού ανάπτυξής τους, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τον ευάλωτο χαρακτήρα τους. Ανεξάρτητα από τα μέτρα και τις ειδικές διατάξεις των διαφόρων κεφαλαίων της συμφωνίας (παραδείγματος χάρι τις περιβαλλοντικές, τις

¹³⁸ http://www.europarl.europa.eu/intcoop/acp/10_01/default_en ο διαδικτυακός τόπος της Ε.Ε.

οικονομικές διατάξεις κ.λπ.), χορηγείται ιδιαίτερη προσοχή στις χώρες αυτές σε ορισμένους τομείς, όπως είναι η ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας, η ανάπτυξη των υποδομών, των μεταφορών και των επικοινωνιών, και η εφαρμογή επισιτιστικών στρατηγικών.

Στο κεφάλαιο αυτό, αναλύθηκε η Συνθήκη Κοτονού η οποία διέπει την συνεργασία των χωρών ΑΚΕ με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όπως μπορούμε να συμπεράνουμε, η Συνθήκη Κοτονού, βασίζεται περισσότερο στην πολιτική διάσταση της συνεργασίας και στον πολιτικό διάλογο. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις παλαιότερες συμβάσεις Λομέ, οι οποίες επίκεντρωναν την συνεργασία μόνο στην παροχή αναπτυξιακής βοήθειας και στο εμπόριο. Οι πέντε πυλώνες της Συνθήκης Κοτονού είναι, η πολιτική διάσταση και ο πολιτικός διάλογος, η συμμετοχική προσέγγιση, η στρατηγική μείωσης της φτώχειας, το εμπόριο, και η μεταρρύθμιση της οικονομικής συνεργασίας.

Από τα παραπάνω, είναι εμφανές ότι η συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα κράτη ΑΚΕ, αλλάζει. Με τη νέα Συνθήκη, οι σχέσεις μεταξύ των δύο ομάδων κρατών και η πολιτική της Ε.Ε. έναντι της Αφρικής τροποποιούνται. Αυτό είναι ήδη προφανές από την σύγκριση με τις παλαιότερες συμφωνίες, αλλά είναι κάτι που θα αποδειχθεί και στο μέλλον, όπου οι σχέσεις της Ε.Ε. με την Αφρική πρόκειται να μείνουν στάσιμες.

Κεφάλαιο 5.

Στο κεφάλαιο αυτό, θα γίνει αναφορά στις διεθνείς εξελίξεις οι οποίες επηρεάζουν την σχέση των Ε.Ε.-ΑΚΕ, και στον τρόπο με τον οποίο τις επηρεάζουν. Θα αναφερθούν κάποιοι παράγοντες οι οποίοι μεταβάλλουν το είδος της συνεργασίας. Σαν συμπέρασμα από την ανάλυση των προηγούμενων κεφαλαίων, θα αναφερθεί πως προβλέπεται το μέλλον των σχέσεων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών ΑΚΕ της Αφρικής.

Οι Διεθνείς εξελίξεις- Το μέλλον των σχέσεων Ε.Ε. – ΑΚΕ.

Οι διεθνείς εξελίξεις, ως γνωστόν, επηρεάζουν με διάφορους τρόπους τις συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ των κρατών ή μεταξύ διαφόρων ομάδων κρατών. Το διεθνές πλαίσιο, στο οποίο δημιουργείται μια συνεργασία, είναι πολύ σημαντικό, εφόσον δεν επηρεάζει απλώς, αλλά διαμορφώνει την δομή και την μορφή των σχέσεων. Με άλλα λόγια, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι οι διεθνείς εξελίξεις είναι εκείνες που δημιουργούν την συνεργασία. Αυτό αναφέρεται διότι το διεθνές πλαίσιο, εντός του οποίου δραστηριοποιούνται τα κράτη, διαμορφώνει τους στόχους που αυτά τα κράτη θέτουν και τις στρατηγικές που επιθυμούν να καταστρώσουν για την επίτευξη αυτών των σκοπών.

Σε αυτό το κεφάλαιο, θα αναλυθεί το διεθνές πλαίσιο στο οποίο δημιουργήθηκε αυτή η συνεργασία και ποιες ήταν οι διεθνείς εξελίξεις οι οποίες επηρέασαν και συνεχίζουν να επηρεάζουν την συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών ΑΚΕ. Μια σειρά παραγόντων, επηρέασε την διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων, και την υπογραφή των συμβάσεων και συμφωνιών συνεργασίας μεταξύ των δύο ομάδων κρατών. Όπως έχει παρατηρηθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο, οι σχέσεις της Ευρώπης με την Αφρική έχουν τις ρίζες τους στο μακρινό παρελθόν και η γέννησή τους είναι κάτι που προϋπήρχε των επίσημων συμβάσεων και συμφωνιών που υπογράφησαν μεταξύ τους. Οι σχέσεις αυτές βέβαια έχουν αλλάξει και έχουν πάρει διάφορες μορφές με την πάροδο των χρόνων. Τι είναι όμως αυτό, που έχει οδηγήσει τις σχέσεις της Ευρώπης με

την Αφρική στην σύναψη επίσημων συμφωνιών, ώστε να οδηγηθούν στην σημερινή μορφή της συνεργασίας?

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, οι σχέσεις της Ευρώπης με την Αφρική έχουν τις ρίζες τους στην εποχή της αποικιοποίησης, όπου τα αναπτυγμένα κράτη της Ευρώπης ίδρυσαν αποικίες στην αφρικανική ήπειρο. Με την πάροδο των χρόνων, και αφότου επήλθε η ανεξαρτησία στα περισσότερα κράτη της Αφρικής, οι σχέσεις αυτές επισημοποιήθηκαν. Τα κράτη-μέλη, πλέον, της Ευρώπης επιθυμούσαν την συνέχιση των σχέσεων με τις πρώην αποικίες τους, προκειμένου να απολαμβάνουν κάποια από τα οφέλη που είχαν, μεταβιβάζοντας ταυτόχρονα το κόστος και σε άλλα κράτη της Ευρώπης. Αυτό οδήγησε στην υπογραφή της πρώτης επίσημης σύμβασης μεταξύ Ε.Ε. και ΑΚΕ, της Σύμβασης Γιαουντέ. Ωστόσο, οι σχέσεις που ιδρύθηκαν μέσα από αυτή τη συμφωνία, μετατράπηκαν. Με την πάροδο των ετών, υπογράφηκε μια σειρά άλλων συμβάσεων και συμφωνιών (Οι Συμβάσεις Λομέ). Σε αυτό συνέβαλλε και πάλι η αλλαγή του διεθνούς πλαισίου, με την πρώτη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και την προσχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου σε αυτήν. Η προσχώρηση της Βρετανίας στην Κοινότητα, το 1973, δεν επέφερε απλώς μια γεωγραφική διεύρυνση, αλλά συνέβαλλε και στην ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ της Ευρώπης και των κρατών ΑΚΕ¹³⁹. Η δημιουργία της ενιαίας αγοράς της Ευρώπης, η μετατροπή της σε τελωνειακή και νομισματική ένωση, αποτελούν επίσης παράγοντες που επηρέασαν την σχέση. Οι σχέσεις αυτές, όπως θα διαπιστωθεί παρακάτω, έχουν επηρεασθεί και από τις μελλοντικές διευρύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πέρα όμως από τα παραπάνω, κάτι το οποίο επηρεάζει τις σχέσεις μεταξύ των δύο ομάδων κρατών, είναι η ίδια η συνεργασία, εννοώντας το είδος της συνεργασίας. Όπως διαπιστώθηκε από προηγούμενη ανάλυση των συμφωνιών συνεργασίας Ε.Ε.-ΑΚΕ, η σχέση των δύο είναι άνιση. Αυτό διαπιστώνεται εύκολα, αν μελετήσει κανείς τις διαπραγματεύσεις που έχουν γίνει και τις συμφωνίες που έχουν υπογραφεί. Αυτό συνέβη διότι οι χώρες ΑΚΕ ήταν αδύναμες όσον αφορά την άσκηση επιρροής. Κατά συνέπεια,

¹³⁹ Αστέρης Χουλιάρης, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Αφρική», Δ.Κ. Ξενάκης, Μ.Ι. Τσινιτσιζελής, επιμέλεια Ι. Σιδερής, *Παγκόσμια Ευρώπη? Οι διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, σελ. 11.

εφόσον τα κράτη ΑΚΕ αδυνατούσαν να προωθήσουν τα αιτήματα και τα συμφέροντά τους στη συνεργασία, οι όροι τίθονταν από τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και τα κράτη ΑΚΕ ακολουθούσαν. Άλλος ένας λόγος για τον οποίο συνέβη αυτό, είναι το γεγονός ότι τα κράτη ΑΚΕ βρίσκονται σε μεγαλύτερη ανάγκη από ότι η Ε.Ε. για αυτή τη συνεργασία. Η Ε.Ε. μέχρι και σήμερα αποτελεί τον βασικό εταίρο των κρατών ΑΚΕ, τουλάχιστον όσον αφορά τον τομέα του εμπορίου και της αναπτυξιακής βοήθειας. Αυτό διαπιστώνεται από το γεγονός ότι η αγορά της Ε.Ε. δέχεται ένα μεγάλο ποσοστό των εξαγωγών των κρατών ΑΚΕ, ενώ διαθέτει και αναπτυξιακή βοήθεια. Αντιθέτως, η Ε.Ε. δεν απολαμβάνει σημαντικά οφέλη από την εμπορική συμφωνία με τις ΑΚΕ.

Η συμφωνία Ε.Ε.-ΑΚΕ διαφαίνεται άνιση, επίσης από τα αυστηρά μέτρα τα οποία έθεσε η πρώτη στην συνεργασία τους. Στη Συνθήκη του Κοτονού, η Ε.Ε. θέτει σαν προϋπόθεση για συνεργασία, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών αρχών από τα κράτη ΑΚΕ, και ασκεί την αρχή της «πολιτικής αιρεσιμότητας» σε περιπτώσεις που δεν τηρούνται τα παραπάνω. Η Ε.Ε. δεν ασκεί την ίδια πολιτική σε άλλες γεωγραφικές περιοχές από τις οποίες έχει μεγαλύτερα συμφέροντα, ακόμη και αν καταπατώνται οι βασικές αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι σχέσεις μεταξύ της Ευρώπης και των ΑΚΕ επηρεάστηκαν σημαντικά από την πρώτη διεύρυνση της Ε.Ε. Η προσχώρηση της Βρετανίας στην ΕΟΚ, επηρέασε θετικά την σχέση αυτή, κάτι τέτοιο όμως δεν συνέβη και στην διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ώστε να συμπεριλάβει την Ισπανία και την Πορτογαλία. Αυτό συνέβη, διότι τα ενδιαφέροντα της Ευρώπης στράφηκαν προς μια άλλη κατεύθυνση, και η πολιτική της επικέντρωσε περισσότερο σε εσωτερικά θέματα και στα κράτη της Λατινικής Αμερικής¹⁴⁰.

Η πρόσφατη διεύρυνση της Ε.Ε (με την προσχώρηση της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Εσθονίας, της Ουγγαρίας, της Λετονίας, της Λιθουανίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Σλοβακίας και της Σλοβενίας το 2004, και πλέον και της Βουλγαρίας και της

¹⁴⁰ Αστέρης Χουλιάρας, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Αφρική», Δ.Κ.Ξενάκης, Μ.Ι.Τσινισιζελής, επιμέλεια Ι. Σιδερής, *Παγκόσμια Ευρώπη? Οι διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, σελ. 11.

Ρουμανίας), επηρέασε και θα επηρεάζει επιπλέον την ήδη άνιση σχέση με τα κράτη της Αφρικής. Η προσχώρηση των κρατών της Ανατολικής Ευρώπης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στρέφει το ενδιαφέρον και τα συμφέροντά της στην ανάπτυξη και την υποστήριξη των νέων κρατών-μελών της. Πολλοί μελετητές, αναφέρουν ότι δεν νοείται η Ε.Ε. να παρέχει βοήθεια και υποστήριξη στα κράτη της Αφρικής και γενικότερα στις χώρες ΑΚΕ, εφόσον υπάρχουν κράτη-μέλη της, τα οποία αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Επιπλέον, τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης που προσχώρησαν πρόσφατα στην Ε.Ε. δεν έχουν συμφέροντα από την συνεργασία με τα κράτη ΑΚΕ, γεγονός που προκαλεί την αντίδρασή τους στην συνέχιση ή στην βελτίωση της συνεργασίας με αυτές τις χώρες¹⁴¹.

Συμπερασματικά, το μέλλον προβλέπει ότι οι άνισες σχέσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, θα παραμείνουν στάσιμες. Η πολιτική της Ε.Ε. έναντι στα κράτη της Αφρικής δεν αναμένεται να ενδυναμωθεί, εφόσον το ενδιαφέρον έχει πλέον στραφεί στο εσωτερικό της. Όσο για τις προοπτικές εμβάθυνσης των σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την αφρικανική ήπειρο, με σκοπό την ανάπτυξή της, αυτές δεν φαίνονται ιδιαίτερα ευοίωνες, τουλάχιστον όχι στο κοντινό μέλλον.

¹⁴¹ Αστέρης Χουλιάρας, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Αφρική», Δ.Κ.Ξενάκης, Μ.Ι.Τσινισιζελής, επιμέλεια Ι. Σιδεράς, *Παγκόσμια Ευρώπη? Οι διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, σελ. 12.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

1. Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς, Τόμος 9.
2. Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια, Πάπυρος Λαρούς, Τόμος 18.
3. Mary Farrell, European Integration, Vol. 27, No.3, 263-283, Σεπτέμβριος 2005.
4. William Brown, The European Union and Africa, The Reconstructing of North-South Relations, London, New York, I.B.Tauris.
5. Barraclough G, An Introduction to Contemporary History, Harmondsworth, Penguin 1967.
6. Hayter T, French Aid, Overseas Development Institute, London, 1966.
7. The courier-September 2000- Special Issue- Cotonou Agreement-“The ACP states and the countries of the European Union”.
8. Dominique David “40 years of Europe-ACP relationship”, The Courier-September 2000-Special Issue-Cotonou Agreement.
9. Αστέρης Χουλιάρης, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Αφρική», Δ.Κ.Ξενάκης, Μ.Ι.Τσινισιζελής, επιμέλεια Ι. Σιδεράς, Παγκόσμια Ευρώπη? Οι διεθνείς Διαστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
10. Lister M, The European Community and the developing world: the role of the Lomé Convention, Aldershot,Avebury, 1988.
11. Holland S, Uncommon market: Capital class and Power in the European Community, Macmillan, London, 1980.
12. Frey-Wouters, The EC and the Third World: The Lomé Convention and its Impact, Praeger, New York, 1980.

13. Jones D. "Europe's chosen few: Policy and Practice of the EEC Aid Programme", London, 1973.
14. Green R.H, "The Child of Lomé: Messiah, Monster or Mouse?", Long F. The Political economy of EEC relations with African, Caribbean and Pacific States: Contributions to the Understanding of the Lomé Convention on North-South Relations, Pergamon Press, Oxford, 1980.
15. Clapham C, Africa and the International System: The politics of state survival, University Press, Cambridge, 1996.
16. Vaitsos C., 'From the ugly American to the ugly European: The role of Western Europe in North-South Relations', Makler, The new International Economy, Sage, London 1982.
17. Adisa J. and Adigun A., "Africa's Strategic Relationship to Western Europe: The dispensability Thesis", Sesay A. Africa and Europe: From Partition to Independence or Dependence?, Groom Helm, London 1986.
18. Nabudere D.W, "The Lomé Convention and the consolidation of Neo-colonialism", Essays on the theories and Practice of Imperialism, Onyx Press, London, 1979.
19. Oyewumi A. "The Lomé Convention-From Partnership to Paternalism", Round Table, vol. 318, no.4, 1991.
20. Hewitt A. "The Lomé Conventions: Myth and Substance of the "Partnership of equals" , Cornell M. Europe and Africa: Issues in Post-Colonial Relations, ODI, London 1981.
21. Stevens C, The EEC and the Third World: A survey, ODI, London 1981.

22. Aluko- Olokun. "Lomé II: An evaluation of the Principal Provisions", Nigerian Journal of International Affairs, vol9, no.1, 1983.
23. Young-Anawaty A, "Human Rights and the ACP-EEC Lomé II Convention: Business as usual at the EEC ", New York Journal of International Law and Politics, vol. 13, Spring, 1980.
24. Cosgrove-Twitchett, "From Association to Partnership", Twitchett , Europe and the Third World: The External Relations of the European Community, Europa Publications, London 1976.
25. Hewitt and Stevens, "The Second Lomé Convention", Stevens, The EC and the Third World: a survey, London 1981.
26. Hewitt A, "Myth and Substance of the "Partnership of equals", Cornell M, Europe and Africa: Issues in Post-Colonial Relations, London 1981.
27. Anon, European Community Investment and aid programmes, London, 1989.
28. Long F, Introduction , The political economy of EEC Relations with African, Caribbean and Pacific States. Contributions to the Understanding of the Lomé Convention on North-South Relations, Pergamon Press, Oxford, 1980.
29. Cosgrove-Twitchett. A framework for development: the EEC and the ACP , Allen, London, 1981.
30. Oyewumi A, "The Lomé Convention-From Partnership to Paternalism", Round Table, vol. 318, no.4, 1991.
31. Caribbean and Pacific Group of States- The Cotonou Agreement-Historical note by the commission.

32. Stevens C, “The Renegotiation of the Convention” , Boardman, Shaw, Europe, Africa and Lomé III, 1985.
33. Namaliu R.L. “Speech of the President of the ACP Council of Ministers at the Signing ceremony of Lomé III”, 1985.
34. African, Caribbean and Pacific Group of States- Third ACP-EEC Convention signed at Lomé.
35. ACP-EEC 1984, CEC-DG VIII 1982.
36. European Parliament Factsheets- 1^η Ιουνίου 1999.
37. Françoise Moreau, “The Cotonou Agreement-new orientations”, The Courier, September 2000, Special Issue.
38. Bulletin of the EC 7/8-1973 1.1.02.
39. Bulletin of the EC 7/8-1973 1.1.03.
40. Bulletin of the EC 7/8-1973 1.1.03.
41. Bulletin of the EC 5-1974 2.3.22, 4-1974 1.1.04.
42. Bulletin of the EC 7/8-1974 2.3.32.
43. Bulletin of the EC 7/8-1974 2.3.34-5.
44. Bulletin of the EC 10-1974 2.3.30, 11-1974 2.3.26.
45. European Research Office 1994c:1.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.

1. el.wikipedia.org/wiki/Αφρική , αναζήτηση από www.google.com
2. www.rhodes.aegean.gr/sxedia/grafdaskalou/afriki , αναζήτηση από www.google.com
3. el.wikipedia.org/wiki/Αφρική , αναζήτηση από www.google.com
4. www.africa_union.org/root/au/index

5. http://ec.europa.eu/publications/archives/booklets/move/40/index_el
6. www.europa.eu/abc/history/index_el
7. http://ec.europa.eu/publications/archives/booklets/move/16/txt_el
8. http://ec.europa.eu/abc/12lessons/index1_el
9. el.wikipedia.org αναζήτηση από www.google.com
10. www.acdis.uiuc.edu
11. <http://encarta.msn.com/encyclopedia>
12. http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/landlocked_en
13. http://ec.europa.eu/development/oct/index_en
14. <http://europa.eu/scadplus/leg/el>
15. <http://europa.eu/scadplus>
16. <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/r12102>
17. <http://www.europarl.europa.eu/highlights/el/607>
18. <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/r12102>
19. http://ec.europa.eu/development/body/cotonou.lome_history_en
20. http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/overview_en
21. http://ec.europa.eu/development/body/cotonou/agreement_en
22. <http://www.acpsec.org/fr/ambass/ambcover>
23. http://www.europarl.europa.eu/intcoop/acp/10_01/default_en